

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Bir kitap dünyadan daha büyüktür

SABİTFİKİR
10 YAŞINDA

Domenico Starnone:
"Okurun çizdiği patikayı asla takip etmem"

Seray Şahinler:
"Orhan Veli'den geriye şiir kaldı"

A. Ali Ural:
Vatan borcudur Dağlarca için şiir

Haşim Şahin:
İslam'a bakışı değiştiren kütüphane

Harun Candan:
Bir seri katilin gerçek hikâyesi

BEYHAN BUDAK

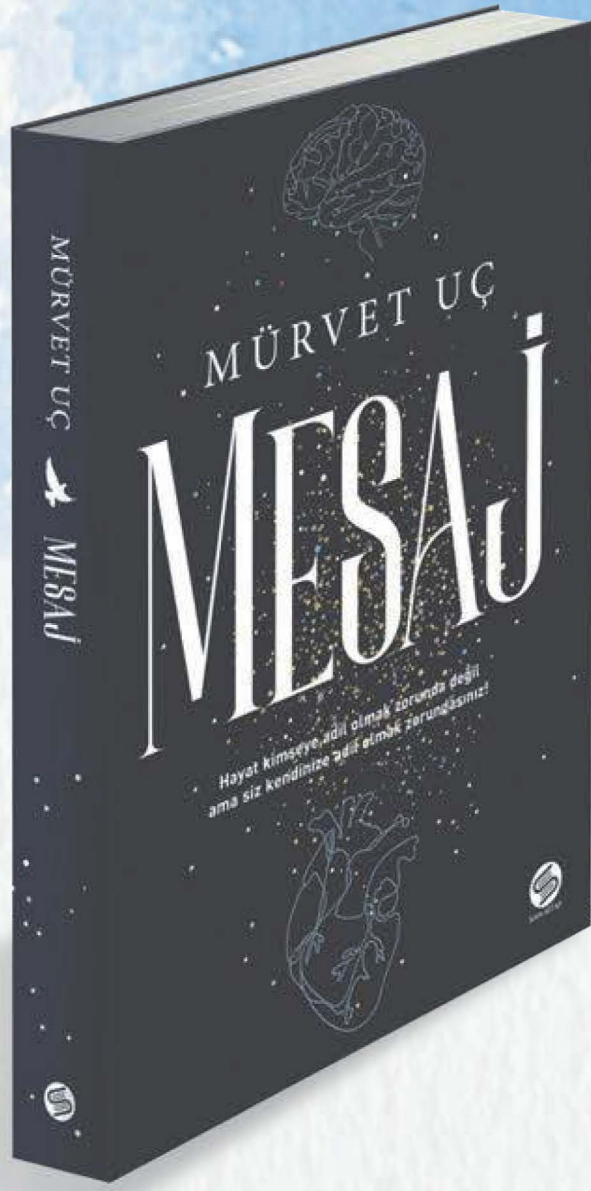
PSİKOLOJİDE EDEBİYATIN AYAK İZLERİ

FİYAT: 800 TL
KİTAP: 1100 TL

ISSN 2146-2127

9 772146 212005

03

"Hayat aynı mutlulukları bize tekrar tekrar yaşatacak kadar cömert olmayabilir."

Mürvet Uç, **Mesaj** kitabında kendi anahtarını bulmak isteyenlere, yaşamlarını kontrol altına almalarını sağlayacak mesajları okuyabilmenin yol ve yöntemlerini aktarıyor.

Yayın Türü: Aylık Yayın Süreli Yayın
Sayı: 121 - Mart 2021
ISSN: 2146-2127

SAHİBİ:

Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür
Yasemin Gebeş

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Mustafa Akar

EDITOR

İlker Nuri Öztürk

GÖRSEL YÖNETMEN

Mehtap Tunçel

KATKIDA BULUNAN

Yunus Arslan

KAPAK VE SAYFA TASARIMI

Sema Türk Bayazıt

KAPAK İLLÜSTRASYONU

Onur Aşkın

REKLAM

Rezan Dönmez

(0212) 354 39 32

rezan.donmez@turkuvazdergi.com.tr

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Şefik Çalık

BASIM YERİ

Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Güzeltpe Mah. Mareşal Fevzi Çakmak Cad.
B Blok Apt. No 29/1/1 Eyyüpsultan İstanbul

YONETİM YERİ:

Turkuvaz Dergi Grubu
Güzeltpe Mah. Mareşal Fevzi Çakmak Cad.
B Blok Apt. No 29/1/1 Eyyüpsultan İstanbul
Telefon : (0212) 354 30 00

SABİTFİKİR'E NASIL ULAŞIRSINIZ?

Tüm D&R ve dergi satış mağazalarında
8 TL karşılığında

Bizi takip edin!

www.facebook.com/sabitfikircom

www.twitter.com/SabitFikir

Ne düşündüğünüzü bilmek istiyorsanız,
editor@sabitfikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve
illüstrasyonların elektronik ortamlarda da
dahi olmak üzere çoğaltılma hakkını
Türkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.
Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

EDEBİYATLA PSİKOLOJİNİN KARŞILAŞMASI SALOME'NİN HAYATI GİBİDİR

Edebiyat en basit tanımıyla malzemesi insan olan bir sanattır. Çünkü insanı anlatmada aracıdır edebiyat. Tarihin insanı anlattığı söylene de, bu bana hep kocaman bir yalan gibi gelmiştir. Öyle ya, insanı tarih değil, edebiyat anlatır. Tarih ise insanı anlatmada yine edebiyattan faydalanır. İnsanın kendini bulması için önce araması gerekir sanırım. Peki, insan neden bir gün kendini aramaya çıkar. Yolda kaybolduğu hissini neden yaşar insan? Birçok yazar böylesi sorularla yola çıkıp önemli metinler yazmıştır. Biz de o metinlerle bir şekilde karşılaşırız. Edebiyatın ne işe yaradığı ile ilgili çok sevdiğim bir kitap yazan Rita Felski, bu karşılaşmada okurun dört ayrı tarzda kitapla tanıştığını söyler; okurun kendini kitapla bulduğu, kendini öteki olarak teşhis ettiği tanıma süreci, yapıtın içine çekildiği ve etkisinden kurtulmadığı büyülenme süreci, okuru kendi geçmişini araştırmaya iten yapıtın başvurduğu şok stratejisi...

Bir de psikoloji ile edebiyatın karşılaşması vardır ki, bence, modern edebiyat biraz da bu karşılaşma üzerine kuruludur. İkisi de birbirinden çok şey almıştır. Ben bu karşılaşmayı daha da romantize ederek, psikoloji ile edebiyat arasındaki bağı Lou Andreas Salome'nin hayat hikâyesine benzetirim. Salome, St. Petersburglu bir Rus generalin kızıdır. Bir tedavi için geldiği Roma'dan sonra Avrupa'dan ayrılmaz. Etkileyicidir. Özellikle entelektüel çevrelerde kendine olan güveni ile hep dikkat çeken bir kadındır. Salome'nin Nietzsche ile olan karşılaşması Avrupa'nın görüp görebileceği en fırtınalı aşkı ortaya çıkarır. Ama her aşk gibi "özlenen pişmanlıklarla" doludur. Salome, Nietzsche'ye çok büyük acılar çektirir. 20. yüzyılın büyük filozofu tek taraflı ama muhteşem ilhamlarla dolu bu aşktan yaralı çıkar. Hatta filozofun kadınlara düşman olmasının sebebi olarak gösterilir Salome. Bu ihtişamlı ve acılı hikâyeyi ise bir psikiyatrist yazar, Irvin Yalom, *Nietzsche Ağladığında* adlı romanında anlatacaktır.

Edebiyatla psikolojinin yolları sadece bu aşk hikâyesinde de kesişmez; dönemin neredeyse bütün önemli sanatçıları kendine bağlayan Salome, Nietzsche'den sonra büyük mistik şair Rilke ile aşk yaşamaya başlar. Bu sefer karşılıklı bir aşıktır. Ki Salome kendisine birçok şiir yazdıran Rilke'ye, "Sen bütün kuşların karşıtıydın" diye seslenecektir. Rilke'den ayrıldıktan sonra Freud'la flört eden Salome, sıra dışı macerasıyla Freud'u da kendisine hayran bırakacaktır. Nietzsche'nin evlilik teklifini reddeden, Rilke'nin kendisine unutulmaz şiirler yazdığı büyük aşkı, Freud'un zekâsından hayranlıkla bahsettiği kadın; romanlara, şiirlere, mektuplara konu olmuş Salome... Ben bu karşılaşmaları hep edebiyatla psikolojinin karşılaşması gibi okurum, okumuşumdur.

Sabitfikir'in ilk kez matbu dergi olarak basımından bu yana 10 sene geçmiş. Dile kolay. Bir kitap/edebiyat dergisinin 10. yaşını doldurması bana göre muhteşem bir olaydır. İlk sayısından bu yana emeği geçen herkeşe sonsuz teşekkür ederim. Okurlarımızla birlikte daha nice 10. yılları kutlarız inşallah.

İÇİNDEKİLER

06

HABERLER

10

RAFTA NE VAR?

12

VİTRİNDEKİLER

14

EGOİST OKUR
Gülenay Börekçi
Yazarın Terapist Olarak
Portresi

«»

16

GÜNCEL
Suavi Kemal
Yazgıç
Her Dem
Yeni Son
İyi Şeyler

18

ŞAIRİN ŞAIRLERİ
A. Ali Ural
Vatan Borcudur
Dağlarca İçin Şiir

«»

20

RÖPORTAJ
İlker Nuri Öztürk
Seray Şahinler
"Orhan Veli'den Geriye
Şiir Kaldı"

«»

22

GÜNCEL
Necip Tosun
Bruno Schulz'un
Tarçın Dükkânları

24

GÜNCEL
Duygu Karşı
İnsan Ruhunu Sınayan
Zamanlar: Maymun Yılı

«»

26

GÜNCEL
Mustafa Uçurum
Öldürürken Güldüren
Öyküler

«»

28

RÖPORTAJ
Cem Tunçer
Domenico Starnone:
"Okurun Çizdiği
Patikayı Asla Takip
Etmem"

42

TERSKARGA
Orkun Galolar
"Dilsizler Bana
Danışır, Kelebeklerin
Aklı Benim."

«»

DOSYA 30

Beyhan Budak
PSİKOLOJİDE
EDEBİYATIN
AYAK İZLERİ

34

KARARSIZ OKUR

36

GÜNCEL
Haşim Şahin
Şark Kütüphanesi
İslam'a Bakışı
Değiştirdi

«»

38

GÜNCEL
Tuba Kaplan
Çılgın Kalabalığın
Uzağında Bir Ada

44

ÇİZGİ ROMAN
Onur Atay
Çizgi Evreninde Bir
Realist: Alan Moore

«»

40

GÜNCEL
Doğukan İşler
"Okumak" Ama Nasıl?

«»

46

TARİHE ROMANDAN
BAKMAK
Ali Emre
Devlet Ana: Kuruluş
Felsefesine Jeopolitik
Ayar

«»

48

Selahattin Demirci
Açlık Sanatçısı
Kafka Hikâyesi

«»

50

MÜMKÜN
EVRENLER
Murat k. Murat
Okurun Zihninde İnşa
Edilen Bir Labirent:
Hazar Sözlüğü

«»

52

KİTAPLARDAN NE
ÖĞRENDİM?
Halil İbrahim İzgi
"Her Şehre Bir Kitapla
Girdim"

«»

54

KİPAT
H. Salih Zengin
İki Kitap Arası Güzel
Şeyler

«»

56

ÖNDE(N) GİDENLER
Nurullah Koltaş
İsveç'teki Canlılığın
Mimarlarından Tage
Lindbom

«»

58

KİTABIN
ORTASINDAN
Dursun Çiçek
Fuzûlî Ne Demek
İstedi?

«»

60

POLİSİYE
Harun Candan
Bir Seri Katilin Gerçek
Hikâyesi

«»

62

GÜNCEL
Kemal Küçükgedik
Çavdar Tarlasında Bir
Ömür

«»

64

GÜNCEL
Ömer Yalçınova
Toynbee'den İnsan,
Hayat, Tarih ve Toplum
Okuması

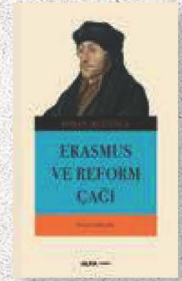
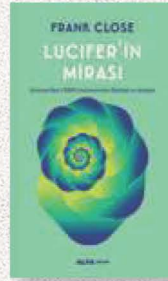
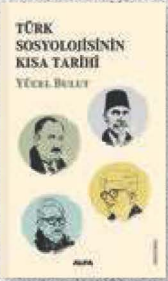
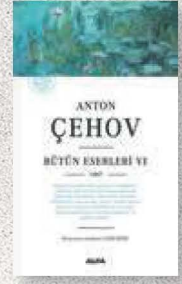
«»

66

GÜNCEL
Şeyma Subaşı
Baltan Taşa Değecek,
Orada Öykü Çiçekleri
Açacak

«»

ALFA

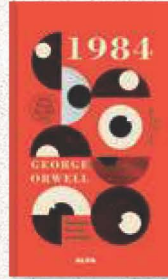
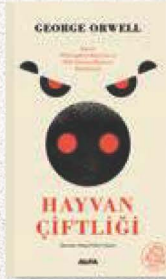

GEORGE ORWELL

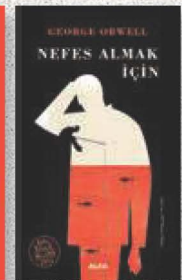
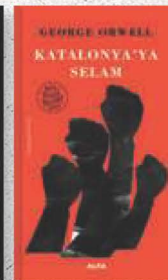
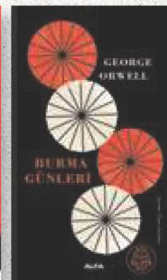
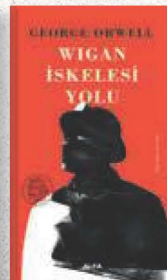
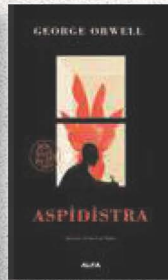
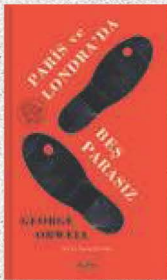
"Orwell'in asıl yaptığı olası ama inanılmaz bir gelecek kurgulamak değil, olası olduğu kanıtlandığı için inanılabilir olan bir geçmişten yararlanarak bir kolaj yaratmaktır."

—Umberto Eco

Yazarın
1945 ve 1947
Tarihli
Önsözleriyle

Umberto
Eco'nun
Önsözüyle

HABERLER

Âh insanlar, şu insan kalbi... Yüz bin manalı bir muammâ. İçinden çıkmak mümkün değil. / Mehmet Rauf

Okumaktan edindiğim tek yarar sanlı cehaletimi daha iyi görmek olmuştü. / Søren Kierkegaard

OSMANLILARIN GOOGLE'İ TARİHE IŞIK TUTUYOR

Osmanlı İmparatorluğu'nda basılan metinleri bir araya getirmeyi amaçlayan "Wikilala Projesi" kapsamında hayata geçirilen ve Osmanlı Türkçesi kitap, dergi, gazete ve belgelerden oluşan içeriğin bulunduğu dijital kütüphane, tarhe ışık tutuyor. Projenin fikri gelişimi ve altyapısı, Türkiye'nin ilk dijital kütüphanesini kuran Hiperlink'in girişimiyle, proje yöneticisi Sadi Özgür ve danışman Dr. Harun Tuncer'in desteğiyle tanamlandı. İçeriklerin dijitalle aktarılmasında donanımlı tarama, sayısalılaştırma ve kataloglama işlemleri gerçekleştiriliyor. Yüz binden fazla içeriğin bulunduğu dijital kütüphanede Latin ve Arap harflerle arama yapılabiliyor. Ekip, "Osmanlıların Google'ını yaratmaya çalışıyoruz" diyor.

daha fazlası için: sabitfikir.com

SANATÇI DEVRİM ERBİL'DEN "YENİ RESİMLER – YENİ DOKUNUŞLAR"

Next Level Ziraat Bankası Çukurambar Sanat Galerisi'nde Başkentli sanatseverlerin ilgisine sunulan Devrim Erbil'in "Yeni Resimler – Yeni Dokunuşlar" adlı sergisi 31 Mayıs'a kadar görülebilecek. Türk resim sanatının önemli temsilcilerinden Erbil'in 2020 yılı için özel olarak tasarladığı eserlerinin yer aldığı toplam arasında, 7 aydan fazla bir süredir üzerinde çalışılan resimler bulunuyor. Cumhurbaşkanlığı Kültür Sanat Büyük Odutu'ne layık görülen sanatçı sergide ayrıca çeşitli malzemelerden ürettiği halılara da yer veriyor.

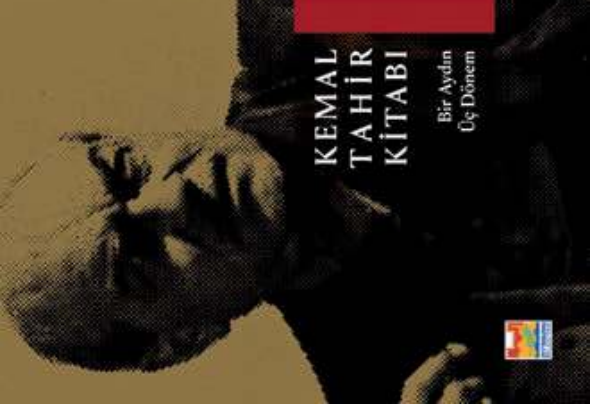

GELENEK YUNUS EMRE'Yİ ARIF KILDI

UNESCO'nun 2021'i Yunus Emre yılı ilan etmesi üzerine araştırmacı yazar Ekrem Demirli, Tasavvuf ve Şiir seminer dizisinin yeni oturumunu Yunus Emre'ye ayırdı. Demirli, Yunus Emre'nin şiirlerinin çok farklı yönlerden ele alılabileceğini belirterek sunuları söyledi: "Yunus'u Yunus yapan, arif kılan şiirlerinin bir geleneğe, düşünceye ait olmasıdır. Yunus şiirinde eceli ezel yaptı. Ezel aslında başlangıcı olmayan demek. Yunus buna sonu olmayan anlamına gelen ebedi ekliyor. Böylece insanın hayata bakış ufku genişliyor. İnsanın yer yüzünde kurmuş olduğu hayalini gerçekliği ortaya çıkıyor. Yunus kendi tecrübesi ve tasavvuf tecrübesinden ezelin hayal değil gerçeklik olduğunu göstermiş oldu. Burada önemli olan varlığı, var oluşu Allah'ın ciheti ile düşünmek. Allah'ın maksadı olduğu için eceli ezel oluyor. Ömür kısa değil aslında, maksada göre ömrün kısa ve uzunluğundan bahsedilebiliyor. Ömrün adı emel olunca insanın nihayetsizliği ortaya çıkıyor. İnsan için kilit nokta Allah'ın maksadına olan itimat olmalı. Onun dizeleri, tasavvuf anlayışımızı insanın ezeliyeti üzerinden en üst seviyeye taşıyor."

... Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kâğıt aldım.
... Kalemi yonttum. Yontuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım. / Sait Faik Abasıyanık

KEMAL TAHİR VE ÜÇ DÖNEM

Türk edebiyatının seçkin yazarı Kemal Tahir'in doğumunun 110. yılında okurla buluşan "*Kemal Tahir: Bir Aydın Üç Dönem*"'de, aynı adlı sempozyuma katılan yazar, şair ve akademisyenlerin Kemal Tahir hakkındaki görüş, fikir ve tebliğleri yer alıyor. Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezi tarafından kitaplaştırılan çalışma edebiyatçının hayatını, meseleleri araştırmasındaki ciddiyetini, hatırasını, farklılığını, dilini, üslubunu ve edebiyat dünyasındaki yerini bir arada sunuyor. Derlemedeki metinler, bir yandan yazarın kişisel tarihinin Türkiye'nin tarihi dönüşümlerinden nasıl etkilendiğini resmederken, diğer taraftan romanlarını ve diğer metinlerini merkeze alarak eserlerinin izini sürüyor ve okuyuculara dün, bugün ve gelecek açısından bambaşka ufuklar açıyor.

CRUELLA: KENDİME NOT, YENİ FİLM GELİYOR

Dodie Smith'in kaleminden beyazperdeye uyarlanan 101 Dalımacı'nın yeni filmi seyirciyle buluşmak için gün sayıyor. Emma Stone'un başrolde yer aldığı "Cruella" filminin yönetmen koltuğunda Craig Gillespie oturuyor. Dalımacıyalı cinsinden olan köpeklerin başına iş açan ikonik kötü karaktere hayat veren Oscar ödüllü Stone'dan önce Glenn Close, Cruella'yı canlandırmıştı. Film Deadpool, Joker gibi bir antikapraman olan Cruella de Vill'e odaklanıyor. Fragmanı dikkat çeken yapımın 28 Mayıs'ta vizyona girmesi planlanıyor.

sabitfikir
MART-2021

ELEKTRONİK VE SESLİ KİTAP SATIŞLARI ARTTI

Kovid-19 etkileri nedeniyle dünyadaki birçok kültür sanat etkinliği yapılamadı. Kimi etkinlikler iptal edilirken kimileri sanal dünyada çevrimiçi olarak düzenlendi. İnternet alışverişinin arttığı 2020 yılını geride bıraktık. Karantina günlerinde hayatımızın her alanında olduğu gibi okuma alışkanlığımızda da değişiklik olduğu görülüyor. Türkiye, Amerika, İtalya başta olmak üzere dünya genelindeki raporlara göre e-kitap ve sesli kitap satışları altın çağını yaşıyor. İtalya'da e-kitaplarda yüzde 37, sesli kitaplarda yüzde 94 büyümeye görülürken Amerika'da yüzde 12.6 oranında artış görüldü. Ayrıca araştırmacılara göre yemek ve seyahat kitapları 2021 yılının en çok tercih edilen türleri olacak.

AKBANK KISALARI BU YIL ÇEVİRİMİÇİ

17. Akbank Kısa Film Festivali bu yıl çevrimiçi düzenlenecek. Festival Kisaları, Dünyadan Kisalar, Kıسادan Uzuna, Deneyimler, Belgesel Sinema, Perspektif, Özel Gösterim, Forum bölümlerinden oluşan festivalde yerli yabancı çok sayıda sinemacıyla söyleşi ve atölye çalışmaları gerçekleştirilecek. 22 Mart - 1 Nisan tarihleri arasında gerçekleştirilecek festivalde tüm film gösterimleri ve etkinlikler çevrimiçi olarak izleyiciyle buluşacak.

DOĞAN CÜCELOĞLU HAYATINI KAYBETTİ

Psikolog yazar Doğan Cüceloğlu 83 yaşında hayatını kaybetti. Lise edebiyat öğretmeni Cahit Okurer'in etkisiyle eğitim hayatında kırılmalar yaşayan yazar, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nü bitirdi. Amerika Illinois Üniversitesi'nde doktora yaptı. Amerika'daki görevinden emekli olduktan sonra Türkiye'ye döndü ve kitap yazmaya başladı. *İçimizdeki Çocuk*, *İnsan İnsana*, *Başarıya Götüren Aile*, *Savaşçı* kitaplarıyla Türk insanının düşünce, duygu ve davranışlarını bilimsel psikoloji kavramları içinde inceledi. İletişim psikolojisi uzmanı olan Cüceloğlu, kişisel gelişim kitaplarının yanı sıra bilimsel makaleleriyle de tanınıyor. Bunun yanı sıra yüzlerce konferansta gelişim süreci içinde kazandıklarını paylaştı ve binlerce yüreğe dokundu.

KADIN ELİ DEĞMİŞ OYUNLAR

Ankara Sanat Tiyatrosu (AST) ile Bilkent Center ortaklığında düzenlenen Kadın Oyunları Festivali, "Frida" oyunu ile 4 Mart'ta Bilkent Sahne AST'ta başlıyor. Dünyaca ünlü Meksikalı ressam Frida Kahlo'nun hayat hikâyesini tiyatro sahnesine taşıyan oyunda Elif Arman rol alıyor. Festival boyunca sosyal mesafe kurallarına uyulacak boş bırakılan koltuklara, toplumsal farkındalık yaratılması amacıyla şiddet sonucunda yaşamını yitirmiş kadınların fotoğrafları yerleştirilecek. Bu koltukların satışından elde edilen gelir Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ve Mor Çatı sivil toplum kuruluşlarına bağışlanacak. Festivalin diğer oyunları ise Dansöz, Evin Kokusu ve Bernarda.

CAHİT SITKI ŞİİRLERİ OKUNACAK

İş Sanat'ın mart ayı programı, sanatseverleri çevrimiçi ortamda bir araya getirecek. Türk edebiyatının önemli isimlerinden Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirleri, 8 Mart'ta izleyicisiyle buluşuyor. Atilla Birkiye'nin hazırladığı, Mehmet Birkiye'nin sahneye uyarladığı ve Serdar Yalçın'ın müzik yönetmenliğini üstlendiği "Düşten Güzel" başlıklı dinletide Tilbe Saran, Metin Belgin, Bülent Emin Yarar ve Hakan Gerçek şiirleri, Şevval Sam ise şarkıları seslendirecek. Dinleti, İş Sanat'ın YouTube kanalında ve internet sitesinde sezon boyu erişime açık olacak.

MADALYON TUTAN GENÇ ADAM 92 MİLYON DOLARA SATILDI

15. yüzyılda İtalyan ressam Sandro Botticelli tarafından yapılan "Madalyon tutan genç adam" adlı tablo, 92 milyon dolara yani yaklaşık 676 milyon 591 bin TL'ye alıcı buldu. Amerika'nın New York kentinde açık artırma usulüne göre yapılan satış sonrası alıcının adı açıklanmazken tablo, müzayedede satılan en pahalı Rönesans eseri oldu.

BORSA İSTANBUL'A YATIRIM HAYATA

yatırım

Gelecek için elinden gelenin
en iyisini yapanlara,
hayata en değerli yatırım
olarak bakanlara...

...Borsa İstanbul

www.borsaistanbul.com

     / borsaistanbul

**BORSA
İSTANBUL**

ŞUBATTA EN ÇOK OKUNAN KİTAPLAR

Edebiyat

1 Seyir,
Piraye,
Mona Kitap

2 Kitapları Kurtaran Kedi,
Sosuke Natsukawa,
Turkuvaz Kitap

3 Empedokles'in Dostları
Amin Maalouf
Yapı Kredi Yayınları

4 Şeker Portakalı
Jose Mauro de Vasconcelos
Can Çocuk Yayınları

5 Engel-Bir Emir Timur
Hikayesi
Mim Kemal Öke
Turkuvaz Kitap

6 Ben Kirke
Madeline Miller
İthaki Yayınları

7 Madalyonun İçi
Gülseren Budayıcıoğlu
Remzi Kitabevi

8 Bir Narsisin Gölgesinde On İki Ay
Fikret Yıldıırım
Destek Yayınları

9 Simyacı
Paulo Coelho
Can Yayınları

10 Camdaki Kız
Gülseren Budayıcıoğlu
Doğan Kitap

Edebiyat Dışı

Var mısın?
Güçlü Bir Yaşam İçin Öneriler
Doğan Cüceloğlu
Kronik Kitap

2 Pes Etme Mucizeler Yolda
Kinsun
Destek Yayınları

3 Dünyaya Geldim Gitmeye-
Sadettin Ökten,
Kemal Sayar
Turkuvaz Kitap

4 Ben Kazanmadan Bitmez
Bircan Yıldırım
Destek Yayınları

5 Hedefteki Osmanlı-100
Yıllık Kompo
Selim Atalay
Turkuvaz Kitap

6 Bilinçaltının Gücü
Joseph Murphy
Diyogen Yayıncılık

7 Düştüğünde Kalkarsan
Hayat Güzeldir
Esra Ezmeci
Destek Yayınları

8 Kararı Ben Veririm
Esra Ezmeci
Destek Yayınları

9 Bir Ömür Nasıl Yaşanır?
İlber Ortaylı
Kronik Kitap

10 Özgürlüğün Rengi Mavidir
Cem Seymen
Destek Yayınları

#ÇAK ÇEKİCİ

Her köşesi çok çekici ülkeye, çok çekici operatör yakışır.
Yüksek hız ve kaliteli çekim gücüyle; Turkcell'le bağlan hayata!

Kapsama, baz istasyonu ve coğrafi koşullara göre değişiklik gösterebilir. Detaylar turkcell.com.tr'de.

Günümüzde kitaplaştırma konusunda pek tercih edilmeyen günlük türünün özgün bir nüshasını sunan Cihan Aktaş, *Seattle Günlüğü*'nde bavul telaşının eşlik ettiği hayat ayrıntılarını hatırlatıyor. Arkadaş ziyaretleri, torun sevgisi, sanat etkinlikleri, şehirler arası kültür bağları gibi günlük hayatın ufak uğraşları Aktaş'ın üslubuyla gizlendiği yerden çıkıyor. 11 Ekim 2018 ile 12 Mart 2019 arasındaki dönemi kapsayan günlüklerde okuru, bambaşka dünyaları barındıran bir anlatı örneği bekliyor.

SEATTLE GÜNLÜCÜ

Cihan Aktaş
İZ YAYINCILIK

28 ŞUBAT'IN PSİKOLOJİK ETKİLERİ

Deniz Işiker Bedir
MUHİT KİTAP

Her darbe aynı zamanda toplumsal bir travmadır. 28 Şubat darbesi ise etki alanı oldukça geniş, sayıları milyonları bulan insanın hayatında travmatik sonuçları olan olaylardan biri. 28 Şubat süreci hakkında yazılan, söylenen birçok söz oldu ancak insanlarda bıraktığı psikolojik etkileri hakkındaki çalışmaların verimi yeni alınabiliyor. Bu kitap karanlık günlerin ve başörtüsü yasağının kadınlar üzerindeki etkisini ele alıyor.

Osmanlı ekonomisinin kıymetli akademisyenlerinden Mehmet Genç ile Erol Özvar'ın konuşmaları ve soru-cevap etkinlikleri iki kapak arasında toplandı. Kitapta nüfus, iktisadi kurumlar, mülkiyet, maliye, borçlanma, toplum, para, vakıf, ziraat, sanayi, madencilik, esnaf ve hukuk hakkında Özvar sormuş Genç cevaplamış. Tartışılan konuların güncelliği kadar zaman içindeki değişimler de değerlendirilebiliyor.

OSMANLI EKONOMİSİNE DAİR KONUŞMALAR

Mehmet Genç, Erol Özvar
ÖTÜKEN NEŞRİYAT

YAZARLAR İÇİN DANS DERSLERİ

Zadie Smith
CEV: Soner Sezer
EVEREST YAYINLARI

Dünyanın önde gelen kurgu yazarlarından Zadie Smith, *Yazarlar İçin Dans Dersleri*'nde kurgu dışı edebiyatta da yetkin bir isim olduğunu ortaya koyuyor. Gazete ve dergilerde yayımlanan yazıların yanı sıra ilk kez okurla buluşan metinlerde Londra'daki sınıfsal durumlar, Brexit tartışmaları, Floransa bahçelerinde gezintiler, siyahi komedi kültürü, müzik eleştirileri bulunuyor.

Dergilerde yayınlanmış ilk öykülerini bir araya getiren Abdullah Kasay hayatın detaylarını görebildiği kadar gösterebilen bir kalem. *Mutlak Bir Çıkılmaz Yol*'da kırsalda yaşanan bir çocukluğun izlenimleri, soğukkanlı anlatımla sinema sanatının imkanlarına yaklaşıyor. Ufak bir öykü içindeki minimal denemeler ironinin, hikmetin boyasıyla boyanıp dünyadaki yolculuğumuzda bilgece bir tebessüm sunuyor.

MUTLAK BİR ÇIKILMAZ YOL

Abdullah Kasay
LORAS YAYINLARI

GEÇMİŞ ZAMAN KEDİLERİ - TÜRK EDEBİYATINDAN KEDİ METİNLERİ (1870-1950)

Fatih Altuğ
TURKUVAZ KİTAP

Akademisyen Fatih Altuğ, araştırma çalışmalarını yayınlamaya devam ediyor. Bu kez 1870'lerden 1950'lere varan *Geçmiş Zaman Kedileri*'nde hayvanların edebiyatta nasıl temsil edildiği sorusuna kedi hikâyeleriyle cevap veriyor. Ahmet Haşim'den Halit Ziya Uşaklıgil'e, Fatma Münire'den Osman Cemal Kaygılı'ya, Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Ahmet Midhat'a uzanan metin derlemesinde şehir deneyimiyle kedi hikâyeleri iç içe geçiyor, böylece kitap, İstanbul sokaklarında ve konaklarında gezinen, insanlara refakat eden kedilerin rehberliğinde bir çeşit seyir defterine dönüşüyor. Kedilerle kurulan arkadaşlıklar ve kedilere yönelik düşmanlıklar, yoldaş ve tekinsiz kediler... Bu metinler yüz yıl öncesindeki insan kedi ilişkisinin serencamını da resmediyor.

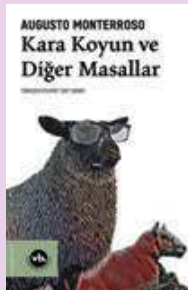
daha fazlası için: sabit

Latin Amerika edebiyatının yazarlarından Augusto Monterroso'nun *Kara Koyun ve Diğer Masallar* kitabı ilk kez Türkçede. Üçlemenin sonuncusu olan ve 40 öykünün yer aldığı bu kitapta, toplumsal düzendeki çarpıklıklar hicvedilirken kültürel incelikler de ortaya seriliyor. Ironik üslubuyla Monterroso birbirinden bağımsız olay dizilerine sahip sıra dışı konuları işliyor. Fabl ve masalların mecazi anlatımla iç içe geçtiği öykülerde Homeros'a, Ulysses'e, Gregor Samsa'ya göndermeler bulunuyor.

KARA KOYUN VE DİĞER MASALLAR

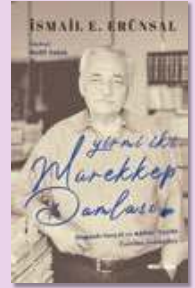
Augusto Monterroso
CEV: Mehmet Sait Şener

VAKIFBANK KÜLTÜR YAYINLARI

YİRMİ İKİ MÜREKKEP DAMLASI

İsmail E. Erünsal, Halil Solak
TİMAŞ YAYINLARI

Gazeteci-yazar Halil Solak'ın Prof. Dr. İsmail E. Erünsal ile yaptığı uzun soluklu söyleşi hayatını Osmanlı kültür tarihine adan bir ilim adamının belgelerden elyazmalarına, arşivlerden kütüphanelere uzanan keşiflerle dolu yolculuğa çıkartıyor. Erünsal'ın İstanbul Üniversitesi'nden İngiltere'ye uzanan eğitim yılları, üniversite hocalığıyla açılan *Yirmi İki Mürekkep Damlası*, imparatorluk coğrafyasında kitap ticaretinin ve kütüphanelerin gelişimi, padişahların kitaplarla ilişkisi, Osmanlılarda kadınların okuduğu kitaplar, sıbyan mektepleri, dünden bugüne sahaflığın seyri, kütüphanelerin ve arşivlerin güncel durumuna dair değerlendirmeleriyle sürüyor.

YAZARIN TERAPİST OLARAK PORTRESİ: GÖLGELER VE ROMANLAR

Engin Geçtan'dan Clarissa Pinkola Estés'e, Victor E. Frankl'dan Irvin D. Yalom'a, Kemal Sayar'a psikiyatriyi edebiyatla buluşturan yazarlara bakacağız bu ay.

Psikiyatrist Engin Geçtan, denemelerinin yanı sıra, *Kırmızı Kitap*, *Dersaadette Dans*, *Tren*, *Kızarmış Palamutun Kokusu*, *Kuru Su*, *Mesela Saat Onda* gibi başta karmakarışıklıklarıyla insanın başını döndüren ama ilerleyen sayfalarda kaosun, yerini daima kendine has bir düzene bıraktığı romanların da yazarıydı. Keskin zekâsı, mizahî ama sert eleştirelliği ve her şeye rağmen koruduğu iyimserliğiyle dikkat çekiyordu.

Engin Bey henüz hayattayken bir gün ziyaretine gitmiş ve neden artık çoğunlukla edebiyat eseri yazmayı tercih ettiğini sormuştum. "Yıllar içinde siz ve mesleğiniz 'tek' oluyorsunuz," diye cevaplamıştı, "O nedenle benim de kendimi bazen bir iş yapmıyormuşum gibi hissettiğim zamanlar oluyor. Psikiyatri benim bir parçam, romanlarıma kaçınılmaz olarak yansıyor ama bilinçli yaptığım bir şey değil bu. Bildiğim, roman yazarken çok eğlendiğim, iyi vakit geçirdiğim. Roman benim için bir iş değil, oyun. Olayları önceden tasarlamadan yazıyorum ve karakterlerin nereye gideceklerini, ne yapacaklarını bilmiyorum. Kör uçuş gibi... benim için ilk cümleyi bulmak önemli; bulursam başlıyorum. Takılıp kaldığım o ilk cümleyi de sonradan istesem bile değiştiremiyorum. Başlangıçta ağır ilerliyor ama sonra neredeyse peşinden koşuyorum. Sabaha karşı üçte uyanıp bilgisayar başına geçtiğim ve iki paragraf yazdıktan sonra yatağıma döndüğüm bile oluyor."

Herkesin bir gölgesi, bir karanlık yanı olduğunu anlatan Jung'tan söz etmişti. Ardından. Onunla ne kadar az yüzleşirseniz, gölgeniz o kadar güçlenir ve bir tehlikeye, kaldırılamaz bir ağırlığa, ruhunuzun içinde her an etkinlik kazanabilecek bir tehdide dönüşürdü. Toplumun hangi kurallarına uygun yaşayacağımızı düşünüp dururken gölgelerimize yabancı kalıyor, ilkel ve vahşi yönlerimizi yok sayıyorduk. O yok saydığımız, kompartımanlara hapsedip bastırdığımız gölgelerimiz de gün geliyor, en başlarına buyruk halleriyle ve adeta patlarcasına teker teker ortaya çıkıyorlardı. (*Dersaadette Dans*, Metis Yayınları)

Yabanıl olanın yeniden keşfi

İlkel ve yabanıl yönlerimizle ilgilenen, bilhassa kadınlar söz konusu olduğunda kurtuluşu o yanlarımızı keşfedip ortaya çıkarmakta, onlarla yüzleşmekte gören terapist yazarlardan biri de Clarissa Pinkola Estés. Macar ve Meksika kanı taşıyan, ailesinde dokumacılar, dantel örücüleri, terziler, marangozlar, çiftçiler olan Estés, kaybolmaya yüz tutmuş sözlü anlatı geleneklerinden ve insanlığın ortak bilinçdışının aynaları saydığı masallardan etkilenecek yazan bir şair aynı zamanda. Veriminde, insanlığın 19. yüzyılla birlikte doğadan kopuşundan ve duygulara yer vermeyen kapitalist bir endüstri çarkının içinde kayboluşundan yola çıkıyor. *Kurtlarla Koşan Kadınlar* adlı kültleşmiş kitabında kadınlara hayatta kalmalarını sağlayacak yalın, uygulanabilir ve doğal çözümler öneriyor. Ona göre kadınların yapması gereken, içlerindeki doğal sesi, yabanılığını keşfetmek.

Kitabından bir bölüme bakalım: “Kurtlar ve kadınlar belirli ruhsal karakteristikleri paylaşırlar. Keskin bir duyarlılık, oyuncu bir ruh ve yoğun bir kendini adama kapasitesi... Kurtlarla kadınlar, doğaları, araştırıcılıkları, dayanıklı ve güçlü olmaları bakımından özde yakındırlar. Sezgileri çok güçlüdür, sürekli değişen koşullara uyum sağlamakta deneyimlidirler, tuttuklarını koparmalarının yanı sıra çok da cesurdurlar. Her ikisi de çeşitli şekillerde sürekli avlanmış, taciz edilmiş, dahası yanlış bir şekilde ‘obur, sapkın, saldırgan ve değersiz’ olarak tanımlanmıştır. Kurtlar ve kadınlar hem hakikaten vahşi olanı hem de insan ruhunun vahşi yanlarını yok edenlerin, içgüdüsellüğün soyunu kurutanların ve bunları yaparken arkalarında iz bile bırakmayanların her zaman hedefi olmuştur. Kurtların ve kadınların kendilerini yanlış anlayanlar tarafından yok edilişlerindeki benzerlik çarpıcıdır.” (*Kurtlarla Koşan Kadınlar*, *Ayrıntı Yayınları*)

İnsanın seçme özgürlüğü

Tacizden, şiddetten ve aşağılanmaktan söz etmişken, Victor E. Frankl’i de anmak gerek. Freud, Adler ve Jung gibi Viyana ekolünden gelen terapistlerin en önemlilerinden biri olan Frankl, kurucusu olduğu logoterapinin temel ilkelerini İkinci Dünya Savaşı’nda, Auschwitz ve Dachau toplama kamplarındayken oluşturmuş. Sonradan *İnsanın Anlam Arayışı* adlı küçük başyapıtında yazdıklarına bakılırsa çok zor günlermiş, savaşla birlikte her şeyini kaybettiği yetmiyormuş gibi annesi, babası ve kardeşinin bu toplama kamplarında hem de gözlerinin önünde alınıp ölüme götürüldüklerine şahit olmuş. Her sabah o gün kendisinin de ölebileceği bilgisiyle açıyormuş gözlerini. İşte o günlerde insanın nesi var nesi yoksa elinden alınabileceğini ama sadece tek bir şeye dokunulamayacağını fark etmiş.

Frankl’a göre insan en zor ve yıkıcı koşullarda bile ahlaki bir seçim yapma özgürlüğüne sahip, başına gelenleri değil ama başına gelenlere ne şekilde tepki göstereceğini her zaman kendi belirleyebilir. Auschwitz’de bile bazı mahkumların gün boyu kimseye belli etmeden birbirlerine yardım etmenin yollarını aramaları bundan. (*İnsanın Anlam Arayışı*, *Okuyan Us Yayınları*)

Yaralı şifacı

Geliyoruz varoluşçu psikiyatrinin önde gelen temsilcilerinden Irvin D. Yalom’a. Kitapları vasıtasıyla Yalom, çoğunlukla hep gölgeli, nüfuz edilemez ve hiçbir surette müdahil olunamaz bir yer saydığımız terapi odasını aydınlatmayı deniyor bir bakıma. Kurgu dışı eserleri de önemli kuşkusuz ama esas güzel kitapları, romanlarıyla öyküleri... *Aşkın Celladı*, *Divan* ve *Nietzsche Ağladığında* gibi eserlerinde terapistin bir çeşit üstün insan olduğu algısını yıkıyor mesela ve terapistin de yaraları, yanlışları, kabahatleri olduğunu hatta tam da onlar sayesinde terapiyi başarıyla yürütebildiğini gösteriyor. Yalom’a göre terapi süreci iki taraflı işliyor, yani sadece danışanın değil terapistin de sağaltılmasını sağlıyor.

Divan romanındaki şu cümleyi hatırlayalım: “Sadece yarası olan bir şifacı hakikaten iyileştirebilir...” Özetle, bizi içine hapsediğimiz keder, öfke, korku, çaresizlik kompartımanlarından çıkartıp özgürleştirecek tek şeyin ilişki olduğuna inanan Yalom’un, her biri ayrı ayrı yaralı iki karakterin, yani danışanla terapistin birbirlerini “ilişki” yardımıyla iyileştirmelerinin hikâyelerini yazdığı söylenebilir. Bilgelğin, insanın ölümlülüğünü tam olarak anlaması ve kabul etmesiyle geliştiğini, yaşamımızı ve çevremizi zenginleştirmemizin ancak bu kavrayış ve kabulle mümkün olabileceğini düşünen Yalom için ölüm de bir çeşit şifacı, daha doğrusu en büyük öğretmen. Oysa bizler bu öğretmenle hep bir savaş halindeyiz. Yaşlanma karşıtı terapiler uğruna çırpınmalarımız, yüzümüzde ya da bedenimizde en küçük bir yaşlılık belirtisi fark ettiğimizde estetik ameliyatlara sığınmamız bundan. Bu savaşı durduracak, ölümlü aramızda sakın sakın bir sulh anlaşması imzalamamızı sağlayacak olan en etkili yol ise edebiyat. Bu yüzden Yalom, Nikos Kazancakis’in “Ölüme yanıp kül olmuş bir şatodan başka bir şey bırakmayacaksın,” cümlesini sık sık, neredeyse her kitabında hatırlatıyor. (*Nietzsche Ağladığında*, *Ayrıntı Yayınları*) (◆◆◆)

“İnsan hikâye eden bir varlık”

Terapist yazarların en önemlilerinden biri, Kemal Sayar. Hem kendi kitapları hem de başka yazı ve fikir insanlarıyla yaptığı ortak çalışmalar çok okunuyor. Sadettin Ökten’le ufuk açan, derin ve leziz sohbetlerinden oluşan *Dünyaya Geldim Gitmeye* ile *Aşk ile Ârı Seyretmek* bunlar arasında. İşte ikinci kitaptan bir bölüm...

“İnsanlar bir dergâha gidip diz çöktükleri, yüz sürdükleri zaman sadece dünyadaki yalnızlıklarından kurtulmuş olmuyorlar, kendilerini anlayacak, onlara bu dünyada hissedildiklerini hissettirecek bir çevrenin içine de giriyorlar. Günümüzde insanların en büyük problemi, mevcudiyetlerini kaybetmeleri, yeryüzünde fark edilebilir varlıklar olduklarını hissetmemeye başlamaları. Benim için de bu böyle; birisi benim hüznümü, sevincimi anladığı ve anladığını benimle paylaştığı zaman onun bulunduğu yer artık benim ait olduğum yerdir. İnsan, bir başkasıyla hemhâl olmak isteyen, hikâyesini bir başkasının yüzünde seyretmek isteyen bir varlık. Eğer ben bir başkasına bir şey anlatamaz ve onu dinleyemezsem insanlığımın çok büyük bir kısmı eksik olacaktır. Hikâye edemeyeceğim çünkü.” (*Aşk ile Ârı Seyretmek*, *Turkuvaz Kitap*)

HER DEM YENİ SON İYİ ŞEYLER

Son İyi Şeyler'deki üç öyküde yer alan her cümle başlı başına bir "küçürek öykü" gibidir. Üç hikâyenin fragmanlardan oluşan yepyeni bir roman olarak da okunabileceğini, bir roman olarak da anlamlandırılabilirliğini iddia etmek isterim. *Son İyi Şeyler* bu sebeple çok farklı okumalara açık bir kitap. Onu bu özelliği sebebiyle 1980'lerde yayınlanmasına rağmen her dem yeni ve her dem yenilikçi bir kitap olarak görüyorum.

"Başka nasıl anlatmalı?" Eğer *Son İyi Şeyler* hakkında bir yazı yazılacaksa bu sorudan başlamakta fayda var. "Kitaptaki üç öykü bu soru üzerine bina edilmiş" desek hiç de abartılı olmaz? "Bina" mı dedim? Bir inşaat var gerçi ama "bina" kelimesi bu kitap için hiç de uygun olmadı. Neden mi? Ahmet Kekeç'in "Başka nasıl anlatmalı?" sorusuna verdiği cevap olan *Son İyi Şeyler* öykü semamızda parlamaya başladığında takvimler 1985'i gösteriyordu. İlginçtir 1981'de kitabın adını taşıyan bir öykünün Aylık Dergi'de yayınlandığını görüyoruz ama kitapta bu isimde bir öykü yer almıyor. Dergi nüshalarına bakma fırsatım olmadı ama buraya bir mim koymakta ve karşılaştırma yapmakta fayda var.

"Annemin dokunulmamış varlığına ağladım"

Yayınlandığı dönem için avangard diyebileceğim bir metin *Son İyi Şeyler*. Bilinçli eksiklikler bırakmıştı Kekeç metinde,

bilinçli savrulmalar yerleştirmişti öykülerine. Acemi bir yazarın "yol kazaları" olarak tanımlayabileceğim bazı kusurlarını o usta bir yazarın bilinciyle inşa etmiş ve anlattığı öykünün hakkını veren yeni bir dil üstünden kitaplaştırdığı üç öykü ile unutulmaz bir atmosfere sokmuştu okurunu. O tarihte klasik "serim-düğüm-sonuç" meselesi geride bırakılmalı çok olmuştu elbette. Ancak Ahmet Kekeç'in kurduğu atmosfer de bir başka yeni idi. O, olandan ve olaydan ziyade oluşu deşmişti *Son İyi Şeyler*'de. Sebepler ve sonuçlar "muğlak" yaşanan "oluş" nettir onun hikâyelerinde. "Yalnızca yazarak değişmiyor hiçbir şey" cümlesi bir mızrak gibi saplanır okuruna. Her cümle bir sinema filminin sekansı gibidir *Son İyi Şeyler*'de. Bir macera filminin sekansı değildir elbette anlatılan. *Son İyi Şeyler*'deki üç öyküde yer alan her cümle başlı başına bir "küçürek öykü" gibidir ve beri yandan da metinler birer cümleler toplamı değil bütünlüklü birer hikâyedir. Yine de biraz okur küstahlığı yapıp söz konusu üç hikâyenin fragmanlardan oluşan yepyeni bir roman olarak da okunabileceğini, bir roman olarak da anlamlandırılabilirliğini iddia

Ahmet Kekeç'in *Son İyi Şeyler*'i hâlâ "yaşlanmamış" bir metin. Akla gelen bütün hikâye özellikleri "klasik" diyebileceğimiz hikâye tarzını arayanlar için birer skandal gibidir. Kekeç, bütün o yıkıcılığı ile yepyeni bir hikâye dünyası kurar okurlarına. Okur, birer seyirci olmaktan çıkarılır "yaşananları iliklerine kadar hisseden" birer özneye dönüşür adeta.

etmek isterim. *Son İyi Şeyler* bu sebeple çok farklı okumalara açık bir kitap. Onu bu özelliği sebebiyle 1980'lerde yayınlanmasına rağmen her dem yeni ve her dem yenilikçi bir kitap olarak görüyorum.

Rasim Özdenören 2001 yılında *Son İyi Şeyler*'i konu edinen yazısında öykülerin özetlenemez oluşuna vurgu yapar: "*Son İyi Şeyler*'de üç öykü yer alıyor: Atlas, Bir Gecenin Öyküsü, Korkulan. Her üç öykünün de özetlenemez olduğunu söylemeliyim. İşte bu damarın, bir başka özelliği. Bu öyküler özetlenemez olduğu için okuyucuyu, tekrar tekrar kendine celbetme marifetiyle donanıyor."

Özetlenemezlik mevzuunu biraz açmakta fayda var. Altı çizilebilecek, spota çekilebilecek cümleleri yok *Son İyi Şeyler*'in. Bir başka deyişle ancak metnin bütün satırlarının altının çizilmesi halinde anlamlı olabileceği hikâyeler bunlar. Olayların ve kişilerin hiçbir fevkaladeliliği yoktur. Bütün fevkaladelik anlatımda, üslupta ve hikâyeyi sanat kılan bütün o "içdökümdedir". Her insanın başına gelebilecek "feci" olaylar, çok az insanın hissedebileceği can acıtıcı bir derinlikte anlatılır *Son İyi Şeyler*'de. Hikâyeler ağır bir "ağıt" yoğunluğundadır adeta. Nitekim şu satırları ıktibas yaparken bütünlüğünden koparmış olmanın sebep olduğu bütün kötülüğü bilmeme rağmen sırf o ağıt tonunu hissettirebilmek için alıntılanmak isterim: "Dün annemin mezarına gittim. Kar yağıyordu. Bakımsız üç beş ağaç, görüntüyle örtüşen beyaz taşlar, büyük bir ıssızlık sonra... Karlar altındaki kabbarmış toprağa, anneme, annemin dokunulmamış varlığına ağladım. Sonra, sonra bir tansık gerçekleşir umuduyla baktım yerdeki kabarık toprağa. Kar saçlarıma, kirkpiklerime doluşurken kalktım, yürüdüm".

Bir şuuru metne dönüştürür

Kekeç, kronolojik sırayı göz ardı eder. O kronolojiyi göz ardı ederek bir şuuru, şuur altıyla birlikte "metne" dönüştürür. Esasen *Son İyi Şeyler* öncülüğü göz ardı edilen, görmezden gelinen bir öncü kitaptır. Kişisel bir temenni veya muhabbetten kaynaklanmıyor söylediğim. Bana ait bir tespit de değil zaten. Tespit, Necip Tosun'a ait. Bu noktada Necip Tosun'dan uzunca bir alıntı yapmak isterim. "Ahmet Kekeç ilk kitabı *Son İyi Şeyler*'de öncü bir yazar çıkışı sergiler. Öncüdür çünkü daha sonra bir kuşağın yoğun bir şekilde kullanacağı hem biçimsel hem de tematik birçok imkânları ilk kez denemiş, bilinç akışının, biçimsel arayışın nitelikli örneklerini vermiştir. Ancak, Kekeç'in daha sonra öykü dışı uğraşları, kitapla ilgili yaşanan dağıtım ve tanıtım sorunları nedeniyle kitap yeterince tartışılmamış, hak ettiği değeri verilmemiştir. Ahmet Kekeç'in doksanlardan sonra iyiden iyiye bir akım hâline dönüşecek olan bu biçimsel yapıyı, daha 1980'lerin başında gerçekleştirmesi ilginçtir."

Ahmet Kekeç

Ahmet Kekeç'in *Son İyi Şeyler*'i hâlâ "yaşlanmamış" bir metin ve sırf bunun için bile okunmaya değer bir kitap. Noktalama işaretleri, imla, kelime seçimi... Akla gelen bütün hikâye özellikleri "klasik" diyebileceğimiz hikâye tarzını arayanlar için birer skandal gibidir. Kekeç, bütün o yıkıcılığı ile yepyeni bir hikâye dünyası kurar okurlarına. Okur, birer seyirci olmaktan çıkarılır "yaşananları iliklerine kadar hisseden" birer özneye dönüşür adeta. Okurlar olarak hikâyelerde yaşanan medcezirlerle kapılıp oradan oraya sürükleniriz.

"Başka nasıl anlatmalı?" her yazarın gündeminde olan bir sorudur. Bugüne dek yazılmış bütün o edebi kalabalığın içinde yer almamak için bu soru hiçbir yazarın kaytarma lüksü olmayan bir sorudur. Her yazar avangard olmak zorunda değildir elbette. Yazar, en bildik "serim-düğüm-çözüm" üçlüsü üzerinden de kursa hikâyesini bir şekilde "biri-cik" olmayı başarmalı, en azından biricik olmayı hedeflemelidir. Her yazar, bu soruyu bir şekilde kitap çıktıktan sonra kendisiyle yapılan söyleşide kendisine yöneltilen sorularla değil bizzat eserleriyle cevaplandırmak durumundadır. "*Son İyi Şeyler*" güzel bir cevap olarak kütüphanemizde yer alması ve tekrar tekrar değerlendirilmeyi hak ediyor.

Son bir notum daha var. Bir okur olarak yeni baskısı "Muhit Kitap"tan yapılan "*Son İyi Şeyler*"i dergi sayfalarında kitaplaşmayı bekleyen diğer Ahmet Kekeç hikâyelerinin de takip etmesini ümit ve temenni ediyorum. (•••)

SON İYİ ŞEYLER

Ahmet Kekeç

MUHİT KİTAP 2021

VATAN BORCUDUR DAĞLARCA İÇİN ŞİİR

Malazgirt de İstanbul'un fethi de İstiklal Savaşı da Dağlarca şiirinin bayrakları arasındadır. "Ben" dediği kadar "Biz" demeyi bilmektedir çünkü o. Türk tarihi "Biz"dir. Atlar şaha kalkmayacak da ne olacak şiirde. Kır atın, doru atın, al atın, yağız atın türküsünü söylemek ona düşer.

Vatanına borçlu olarak ölmek istemez Dağlarca. O ki şairdir nefesiyle dalgalandırmalıdır bayrağını. O ki eski bir askerdir, cepheleri bir şahin gibi tarassut etmeli, İstiklal Savaşı'na yalnız dirilerin değil ölülerin de katıldığını görmelidir. Silahlar ateşlenir de, dağ taş ateşlenmez mi! Bir millet ayağa kalkar da kurt, kuş, ağaç, böcek sessiz mi kalır! Bir destan yazılmaktadır madem Anadolu'da, "Dağlarca" yazılmalıdır. Üç Şehitler Destanı denilmelidir en fırtınalıasına. Altı defa düşmanın eline geçen ve altı defa düşmandan kurtarılan tepelerin kırk dokuz parçalık destanıdır bu.

Kâh tek tek söz alır askerler kâh bir ağızdan inletirler yeri göğü. "Tabur Karanlıkta And İçti"de bir vatan korusu istiklal yemini etmektedir: "Ey şehitler tepesi, andımız olsun, / Bu gömülen şehitler üstüne./ Seni elden bırakmayacağız, kıyamete dek, /Düşmedikçe birer birer üstüne. // Sen karanlık, sen yarının nazlı gündüzü, / Al vaktimizi hemen, götür seher üstüne, / Yeniden yaşayalım, / Uğruna ölünen değer üstüne.// Allahım, bu seferlik izin ver, / Yazamadık tunca, mermer üstüne: / Nakşolsun andımız,/ Yerler gökler üstüne."

Batı'nın çirkin sofrası kaldırılmalı

"Uğruna ölünen değer"i çocukken öğrenmiştir Dağlarca. Babası da subaydır dedesi de. Doğduğu yıl kopmuştur dünya savaşı. İtalyanlar Konya'yı işgal ettiğinde beş yaşındadır. Şehrin uzak bir semtinde toprak yüzünde bir haç görülmüştür de küçük Dağlarca uzun bir yol kat ederek işgalin simgesi olarak gördüğü bu haçı çiğnemiştir. Zafer haberi aileye Kayseri'de ulaşınca yeni doğan kızkardeşin adı Muzaffer olmuştur. Çocuk çocuktan fazladır o günlerde. Dağlarca'nın ifadesiyle, "Her çocuk bir bayraktı"r. "Mustafa Kemallerce"şiirine şöyle başlamaktadır Fazıl Hüsnü: "Atılı-yorduk kâfire/Hepimizin bir yanı hilal gibi."

Malazgirt de İstanbul'un fethi de İstiklal Savaşı da Dağlarca

şiirinin bayrakları arasındadır. "Ben" dediği kadar "Biz" demeyi bilmektedir çünkü o. Türk tarihi "Biz"dir. Atlar şaha kalkmayacak da ne olacak şiirde. Kır atın, doru atın, al atın, yağız atın türküsünü söylemek ona düşer. "Atlar insanları sever!/At gibi sevdim seni./Atlar uzakları sever./ Upuzundum," diyen Dağlarca, an gelir atı andığında çalınan kılıcını hatırlar. "Atım acından hasta, çalışır kılıcımı/Üşürüm./ Sabaha kadar, tövbe tövbe, Gecelerle dövüşürüm. // Kabzalarım vardı parıl parıl,/Altın elmas./Getirmiştim ta Orta Asya'dan,/ Ta batı Avrupa hayran olmuştu,/Kalmış ağırlıklarla rınca avuçlarımda yas."

Dağlarca ülkesini kimler işgal ettiyse dünyayı da onların işgal ettiğini düşünmektedir. Onun Vietnam savaşına *Vietnam Savaşımız* demesi bu yüzdendir. "Yaşamak topraktan güzeldir/Ama yurt yaşamaktan güzeldir./Değil mi Trang Vang Tung?" derken yalnız Vietnam'ın değil Anadolu'nun da kaderini irdelemektedir. "Vietnam Kiyıları" şiirine koyduğu epigraflar Dağlarca'nın emperyalizme karşı duruşunu göstermesi açısından kayda değer: "Nguyen- Tien- Lang'ın gözleri yandı gazetelerde okuduğu bir gerçekle: 'Vietnam savaşının arttıracığı ihtiyaçlar Amerikan ekonomisini zenginleştirecektir. 1966 yılında eşine rastlanmamış bir refah bekliyoruz.' Johnson"

Batı Acısı adlı bir şiir kitabı da vardır Dağlarca'nın. Vardır çünkü çirkin bir sofraya kurmuştur Batı, bir türlü kalkmadığı başından. "Çirkin Sofra" şiirinde şair şöyle seslenir Batı insanına: " Batıdaki kardeşlerim/Yeter artık çaldığınız/ Dağından taşından/Gömüsünden/ Yeryüzünün.//Mumyalarımız müzelerinizde,/ Topraklarımız üstünüzde ipek ipek/ Sonra büyük açıklar, sonsuz tutsaklıklar/Yüzyıllardan beri/Sömürgelerdeki anılarınız..."

Çirkin sofraya kaldırılmadıkça yeryüzünden, Dağlarca yazmaya devam edecek, "Paris'in Karanlığı'nda Kara Derililerin Sesi"ne tercüman olacaktır: "Yükünüzü taşıyordum peki/

Fazıl Hüsni Dağlarca

Aldınız/Sattınız beni neden?/Yükünüzü taşıyordum peki/ At mıydım?" Bununla yetinmeyecek, siyahiler adına başka sorular da soracaktır şair. "Fransız Afrikası" şiirindeki can yakıcı soru kırık bir aynadır duyanın kalbini kesen: "Neden dedim yanımdakine/Neden Fransa Afrikası/ Hâlâ?/ Elbet, dedi, uygarlık götürüyoruz/ Din taşıyoruz ısıldayan haçlar üstünde/Bizimle olabilir o yerlerin uyanması..." Fakat nedense canı yakılan "Biz'den başkası değildir. Bir "Cezayir Türküsü" söylemelidir artık Dağlarca: "Ya hurma, tadın yok gayri/ Nice saklasan yalnızlığını/Koyu yeşilliğini büyütse nice,/ Yitmiş güzelliğimiz/ Ya hurma, elim ayağım acı..."

Bu acıya derman olmak Türklere düşer Dağlarca'ya göre. Çünkü ancak onlar yeryüzüne hürmet etmektedirler. "Yeryüzü Saygısı" şiirini işte bu ruhla yazar şair: " Atalarımıza bin saygı/ Bin kutsama/Varmışım Budapeşte'ye Erivan'a Mısır'a ben/Sevmişim yalnız./Atalarımıza bin saygı/Bin kutsama/ Ayırdetmemişim/ Kara deriliyi altın saçlıdan./ Atalarımıza bin saygı/ Bin kutsama/ Ben de ülkeler almışım doğudan batıdan/Ama sömürmemişim."

Kitaplarından değil yaralarından birinin adı

Çanakkale Türklerin kendi topraklarını müdafaa ederken yeryüzünü müdafaa etmeleri anlamını taşımaktadır bu yüzden. "Çağlar Üzre Çanakkale Boğazı" şiirinde, Türk olmanın dünya için ne ifade ettiğini ilan etmektedir Dağlarca: "Çanakkale'de,/Asyanın dur dediği, çağlardan çağlara./ Kime dur dediği,/ Bütün bir Avrupa'ya Türk olup// Çanakkale'de,/ Geçilmez dediği/Kime geçilmez dedi, top ayak, göğüs ayak,/ Dağbaşlarından, denizbaşlarına./ Çanakkale'de,/ Yasak dediği, yerden göğe dinelmiş,/ Kime yasak dediği,/Altın dişli sömürgeci yeryüzünün."

Fazıl Hüsni, "Dağlarca" soyadını askeri okulda okurken seçmiş ve bu seçim kendi ifadesiyle hayatı boyunca

yazacaklarına rehberlik etmişti. Yüzlerce kelime arasından "Dağlarca"yı seçmesinin nedeni "...Özgürlük, kişilik, korkusuzluk, yurtseverlik, evrensellik, sevgi, ulaşmak gibi birçok kavramları kendisinde toplaması. '-lar' ekiyle '-ca' ekiyle somuttan soyuta doğru büyümesi..."ydı. İsmi bu kadar önemseyen şair söz konusu resmi olunca değişiyor, fotoğrafın kişiden bir şeyler eksilttiğini ileri sürerek objektiflerden kaçıyor: "Resmimin çekilmesinden hoşlanmıyorum. Doğada her varlığın, her insanın kendi ağırlığı var. Resmi çekilen insanın bedeninden bir elektrik ve ağırlık azalması oluyor. Her fotoğraf beni eksiltiyor, benden bir şeyler alıp götürüyor."

Soyadını alırken dahi özgürlük çağrışımını önceleyen Dağlarca'nın, iltifat görünümü zulüm fotoğraflarında yer almayışından doğal ne olabilirdi! 1988 yılında Kadıköy postanesindeki P.K 33 nolu posta kutusuna Tel-Aviv damgalı bir mektup gelmiş, zarf açıldığında şairin İsrail'in 40. kuruluş yılı dolayısıyla düzenlenen Uluslararası Şiir Toplantısı'na davet edildiği görülmüştü. Dağlarca, İsrail'e gitmek yerine Uluslararası Şiir Toplantısı yöneticilerine şu telgrafı çekmeyi tercih etti: "Ülkenizin 40. Kuruluş Yılı İçin Düzenlenecek- Uluslararası Şiir Toplantısı- çağrınıza bana ulaşmıştır. Filistinlilere karşı kimi çağdışı yaratıklarca sergilenmekte olan vahşeti protesto için toplantıya katılmayacağım."

Şair olmak bir "Karşı Duvar"ı olmak insan onuru çiğnendiğinde. Sayısı yüz kırık bulan kitaplarından daha kıymetliydi onun için kitapçı vitrininde on dört yıl elle yazdırdığı "Karşı Duvar". İşte o vitrindeki şiirlerinden biri de "İkili Anlaşma Anıtı"ydı. Türk askerlerinin Amerikan helikopterini temizlemelerinden söz eden bu şiir yüzünden Dağlarca'ya dava açılmış, mahkeme sırasında söz isteyen şair şöyle yükseltmişti sesini: "İkili anlaşmalar gereğince Amerikan helikopterini temizlemek Türkiye'ye aitse, ben 60 yaşına rağmen bu helikopterini temizlemeye hazırım, ta ki Türk askeri bu helikopterini temizlemesin." Bu söz üzerine salon beş dakika sessizliğe gömülmüş, soluklar kesilmiş, sonunda yargıç davayı ertelediğini bildirmişti yeni bir sesle. Bir sonraki duruşmada ise Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesi'nden beraat kararı çıkmıştı Dağlarca için.

"Almanya'daki Çöççülerimiz" de yalnız kitaplarından değil yaralarından birinin adıydı Dağlarca'nın. Yaban ellerin sokaklarını Türk işçilerinin süpürmesi ağına gidiyor, "Sığmazken atalarımız güne, yarına,/ Düşmüşüm ben, düşmüşüm ben el kapılarına/ Daha üçyüz yıl önce, omuzlarımızda gök yarısı bayraklar/ Eğilirdi bu ülkenin burçları uygarlığımıza," diye isyan ediyordu Dağlarca. Bencillik gıyisini üzerinden çıkarmalıydı artık Batı. "Dar Giysi" şiiri bu düşünceleri taşıyordu: "Çıkamamışlar/ Bencilliğin dar çerçevesinden/ Kırılarda şato şato/Para para sokaklarda// İşte onların ilkesi:/ Bütün dünya benim kölem/ Ve yalnız bana/Yaşamak// Büyümüş dişleri/ Ayakları, elleri kocaman./ Varmışlar çirkin büyüklüğüne/ Gövdenin."

Vatan borcuydu Dağlarca için şiir. "Sen benim Türkiyemsin/ Öyle büyüksün ki/ Nereye gitsem senin bir ucun." (☞)

ORHAN VELİ'DEN GERİYE ŞİİR KALDI

Telif hakkı düştükten sonra kitapları birçok yayınevi tarafından tercih edilen Orhan Veli Kanık edebiyat dünyasının gündeminde yer alıyor. Kanık'ın hayatı hakkındaki çalışmalar ise sınırlı sayıdaydı. Kişisel merakla şairin hayatını araştırmaya başlayan gazeteci yazar Seray Şahinler'in yolu onun kardeşi Fûruzan Yolyapan ile kesişti. Yolyapan'dan dinlediği anıları ve kişisel araştırmalarını birleştiren Şahinler okul günlerinden çalışma hayatına, şiir hikâyelerinden dostluklara şairin hayatını Ağabeyim Orhan Veli kitabında okura sunuyor. Seray Şahinler ile Orhan Veli üzerine konuştuk.

Fûruzan Yolyapan Hanım'la 9 yıl önce tanıştınız. Bir sohbetten kitaba giden yolculuğu dinlemek isteriz.

Fûruzan Hanım'la 2012 yılında, Orhan Veli'nin ilk kez yayımlanan ses kaydı vesilesiyle tanıştık. Bu kayıtların kendisinin izniyle yayımlandığını öğrendiğimde çok heyecanlandım çünkü hayatta olduğunu bilmiyordum. O sıralar gündeme dair haberler yapıyordum fakat kayıtların perde arkası ben de heyecan yaratıyordu. Hemen Fûruzan Hanım'ın telefonunu buldum ve röportaj için harekete geçtim. İlk söyleşimiz sadece bu kayıtlar üzerineydi ve Orhan Veli'ye dair birkaç soruyla sınırlıydı. Zamanla kendisini ziyaret etmeye başladım. Orhan Veli'ye ve Kanık ailesine dair çok hoş anılara, detaylara tanık oldum ve bunların kayıt altına alınması gerektiğini düşündüm. 2015 yılında bendeki tüm ses kayıtlarını metne dökerek Fûruzan Hanım'ın kapısını çaldım. Ağabeyim Orhan Veli'ye varan süreç böyle başladı.

Zor zamanlarda çeviri yaptı

**Orhan Veli nasıl bir ağabeydi?
Akrabaları arasında nasıl bilinirdi?**

Orhan Veli sevgi dolu, neşeli, herkese çok saygılı, kimseye kötü bir kelime konuşmayan, öfkelenmeyen, her türlü zorluğa rağmen hiçbir zaman yılgınlığa düşmeyen şahane biri. Annesine çok düşkün, babasıyla da muhabbetli fakat şiir yüzünden zaman zaman tartışma yaşıyor. Kız kardeşi Fûruzan Hanım'a da çok düşkün, onu fırırım diye severmiş. Moralim bozuk olduğu zaman gelir taklit yapar beni güldürmeye çalışırdı diye anlatıyor mesela... Fûruzan Hanım'a sık sık öğütlerde bulunur, "Ayaklarının üzerinde durmalısın ve ne yaparsan yap pişman olmamalısın" dermiş. O da hayatını ağabeyinin öğretileri doğrultusunda şekillendirmiş.

Orhan Veli'nin şiirle ilişkisi hakkında ne öğrenebildiniz?

Fûruzan Hanım, Orhan Veli şiirlerini nasıl yazdığını sorusuna,

Fûruzan Yolyapan,
Seray Şahinler

"Ne vakit şiir yazdığını hiç bilmedik, yalnız yazıp bitirdiğinde gelip bize okurdu. Ben de tüm şiirlerini çok beğenirdim, hepsi güzel gelirdi bana" yanıtını veriyor. Fakat çeviri çalışmalarına şahit olmuştuk Fûruzan Hanım. Evde saatlerce çeviri yaptığını aktarıyor. Tabi bu çeviriler Orhan Veli'nin maddi olarak zora düştüğü zamanlarda devreye giriyor.

Meşhur "Anlatamıyorum" şiirinin hikâyesi de var kitapta. Hatta şiirin yazıldığı Bella hanımla da konuşmalarınız yayınlandı. Nedir bu şiirin hikâyesi?

Bella Hanım hayatta, 98 yaşında, derya deniz bir kadın... Onun anlattıkları çok önemliydi ve Orhan Veli biyografisinde mutlaka varlığıyla yer almalıydı. Anlatamıyorum ile birlikte meşhur "Sere Serpe" şiirini de ithaf ettiği kişi Bella Eskenazi. Bir gün kalabalık dost meclisinde, Orhan Veli bir köşeye çekiliyor ve uzun süre kimseyle konuşmuyor. Halini merak eden Bella, yanına gidiyor ve "Hayırdır Orhan bir şeyiniz mi var, lütfen anlatın" diyor. Orhan Veli de "Bir şey var, biliyorum. Ama anlatamıyorum" yanıtını vererek elindeki

şiiri Bella Hanım'a takdim ediyor. Bella Eskenazi'nin tanıklığı, Orhan Veli'ye ve döneme dair çizdiği resim çok kıymetli.

Yaprak dergisi onun edebiyat hayatında özel bir alan açtı. Orhan Veli'nin 6 kitaplık külliyatını hazırlayan akademisyenler Necati Tonga ve Tahsin Yıldırım, "Orhan Veli Yaprak dergisinde özgür olduğu için sesi daha gürdü" diyorlar. Siz de Orhan Veli'nin bu dergide görünür olan fikir adamlığına değiniyorsunuz. Şair ile Yaprak arasındaki bağ hakkında ne söylemek istersiniz, orada hangi konulara değinmişler?

Evet, çok doğru ve önemli bir tespit bu. Yaprak başlı başına Orhan Veli'nin ürünü. Her şeyiyle kendisi ilgileniyor. Dolayısıyla onun için çok özgür bir alan. Yaprak'ın çıktığı yıl Türkiye'de siyasi iklimin yavaş yavaş değişmeye başladığı bir dönem. Sosyo-kültürel olarak kıpırdanmalar var. Tüm bunlara Yaprak'ta değiniyor. Fakat Orhan Veli'nin farklı mecmualarda çıkan yazılarına baktığınızda da düşüncesini çekinmeden, özgürce dile getirdiğine tanık oluyorsunuz. Tercüme Bürosu'ndan istifasına neden olan Reşat Şemsettin Sırer'e yönelik sert eleştirileri, o yıllarda gösterimi yasaklanan bir filme yönelik tutumu, kendisini eleştirenlere karşı verdiği ince ama çok sert yanıtlar... Genele baktığımızda düşündüğünü söylemekten asla çekinmeyen biri ve bunu muhteşem incelikle yapıyor. Hayran olmamak elde değil.

Yaprak'ta üst düzey bir üretim var. Özellikle sanatsal anlamda dünyanın nabızı öyle tutuluyor ki... Fransızcadan şiir çevirileri yapılıyor, yurt dışındaki kültürel gelişmeler hakkında kritikler; Türkiye'de sahnelenen oyunlar, yeni çıkan kitaplar hakkında yazılar yazılıyor. Hepsisi çok önemli. Aynı zamanda Türk edebiyatının kıymetli isimleri yazıyor Yaprak'ta. Melih Cevdet, Oktay Rifat metinlerinin yanı sıra Orhan Kemal'in bir hikayesini okuyabiliyorsunuz; yahut Erol Güney'in Türk edebiyatının dünyadaki yerine dikkat çeken yazısı, Sabahattin Eyüboğlu'nun yeni resim üzerine kritiği... Benzersiz bir zenginlik...

"Defin işlemlerini dostlarına bıraktık"

Füruzan hanımın anlattığına göre Orhan Veli'nin mezar yerini Ahmet Hamdi Tanpınar ile Sabahattin Eyüboğlu belirliyor. Abidin Dino mezarını tasarlıyor. Bunun sebebi nedir, hikâyesini paylaşır mısınız?

Evet, bu detayı biyografilerinde okumuştum. Merak edip kendisine sorduğumda, "Biz zaten çok yaşıyorduk. O halde

aklımıza bir şey gelmezdi, defin işlemlerini dostlarına bıraktık" demişti. Olayın perde arkası şöyle; Sabahattin Eyüboğlu, Orhan Veli'nin ölümü üzerine Mahmut Dikerdem'e yazdığı mektupta, "Yarın onu nereye ve nasıl gömeceğimizi bilmiyoruz. Ailesi bize bıraktı. Rumelihisarı'na karar verdik" demiş. Füruzan Hanım bir aile mezarlıklarının olmaması nedeniyle kararı dostlarına bıraktıklarını söylüyor ve "Orhan Ağabeyim ölünce Ahmet Bey (Tanpınar) ile Sabahattin Bey bizim eve geldiler. Anneme ve babama 'Nereye gömülecek?' diye sordular. Beykoz'da dedelerimin mezarı var ama farklı yerlerde. Biraz karışık. Biz de bu yüzden 'Aile mezarlığımız yok. Nereye olursa, siz nasıl düşünüyorsanız öyle yapın' dedik. Onlar da ağabeyim için en doğru yer seçmişler. 'Urumeli Hisarı'na oturmuş, oturmuş da bir türkütutturmuşum' şiirinden esinlenerek Aşyan'a karar kıldılar" yanıtını vermişti.

Vefat ettiğinde cebinden şiir çıkıyor. Ondan geriye ne kaldı? Son günleri hakkında ne biliyoruz?

Orhan Veli'den geriye pek bir şey kalmamış. Bunda genç yaştaki vefatı, eşi, çocuğu ve yerleşik bir evinin olmayışı, hayatı boyunca çektiği maddi zorlukların payı büyük elbette. Ondan geriye diş fırçasına sarılı şiir ve iki tane kurşun kalem kaldı...

Hepimiz Orhan Veli'nin ölümü hakkında "36 yaşında çukura düştü, öldü"den başka pek bir şey bilmiyoruz. Şehir Tiyatroları o sırada Sartre'in *Saygılı Yosma* oyununu sahnelemek istiyor ve Orhan Veli'den oyunu tercüme etmesini istiyor. Füruzan Hanım'ın anlattığına göre oyun Ankara'da birinin evinde, Orhan Veli de oyunun çevirisini almak üzere Ankara'ya gidiyor, orada çukura düşüyor. Akabinde İstanbul'a dönüyor. İşte burada çok çarpıcı bir anekdot var. Orhan Veli, eve döndüğünde kardeşiyle otururken pantolonu sıyrıyor, Füruzan Hanım dizindeki kanların kabuk bağladığını görünce panikliyor. Ağabeyi de "Telaş etme bir şey yok, az daha gazetede Orhan Veli gazete çukurunda ölmüş diye okuyacaksınız" diyor.

Yine ölümüne dair iç burkan bir detayı şöyle aktarıyor Füruzan Hanım... Şişli'deki evlerinde otururken ağabeyi birden ortadan kayboluyor. Füruzan Hanım, balkona sigara içmeye gittiğini düşünüyor ve hemen yanına gidiyor, "Ağabey gel yanımda iç, hava çok soğuk; babam içtiğini biliyor zaten" diyor. Orhan Veli de kardeşine sarılarak 'Fırfırcığım, babamın 3 günlük ömrü kaldı, onu kırmaya değer mi' diyor. Bu olayın üzerinden 3 gün geçtikten sonra da kendisi ölüyor. (•••)

AĞABEYİM ORHAN VELİ

Seray Şahinler
DOĞAN KİTAP 2021

BRUNO SCHULZ'UN TARÇIN DÜKKÂNLARI

Yazar atmosferi oluştururken bir fotoğrafçı gibi ânın fotoğrafını çekmek yerine, bir ressam gibi fırça darbeleriyle kendi muhayyilesinde canlandırdığı şekliyle gördüklerini resmeder. Bu bir anlamda yaşanan gerçekliği aşip bütün olup bitenlerin yeni bir yorumudur. Gerçek, yaratıcı bir dokunuşla sanat katına yükselmiştir.

Bir öykü kitablığında bulunması gereken önemli kitaplardan biri de Bruno Schulz'un (1892-1942) *Tarçın Dükânları*dır. Ressam ve öykücü olan Bruno Schulz'un öyküleri iki disiplinin nasıl bir birlikle mehte yansıtacağına in iyi örneklerinden biridir. Her satırı bir ressam elinden çıkma olduğunu hissetten öyküler, öykü türünün de basyapıtlarındandır. Bruno Schulz kitabında fantastik öğeler de taşıyan, büyüü gerçekliğe, gerçeküstüdüğe yakın bir anlatımla öykülerini kurularken ressam olmasından kaynaklanan tasvir yaklaşımlı öykücülüğünü tanımlayan temel bir özellik olarak öne çıkar.

Önemli olan mumun aydınlatığı nesnelerdir

Öyküler daha çok düssel resimlerle, tasvirlerin gücünden yararlanarak oluşturulurken, asıl öne çıkan anlatım ögesi atmosfer olur. Yaratılan atmosfer içinde bir-iki küçük hareketmelerle öykü oluşturulur. Önemli olan bir kahramanın bir yere niçin girdiği değil, elindeki mumun etrafında oluşturuğu gölgeler, mumun aydınlatığı nesnelerdir. Çocukluk anlarından oluşan öyküler, aydınltın, atmosferin gücüne yaslanır. Atmosferle oluşturulan büyük cember gitide daraltılır ve küçük bir dokunuşla verilme istenen ana vurgu ortaya çıkarılır.

Yazar atmosferi oluştururken bir fotoğrafçı gibi ânın fotoğrafını çekmek yerine, bir ressam gibi fırça darbeleriyle kendi muhayyilesinde canlandırdığı şekliyle gördüklerini resmeder. Bu bir anlamda yaşanan gerçekliği aşip bütün olup bitenlerin yeni bir yorumudur. Gerçek, yaratıcı bir dokunuşla sanat katına yükselmiştir.

Tasvir yaklaşımından onun dikkati o kadar alışımsın dı-sındadır ki âdetâ dokunduğu her şeyi canlandırır, ruh verir, öykünün bir parçası yapar. Küçük bir tüy, sevgileri, nefretleri varmsı gibi öyküye girer odak bir nesne olup çıkar. (Hammamöcekleri) Fırtına sanki canlı bir organizma gibi bütün

bir köyü ele geçirebilir. (Fırtına) Bir gecenin görüntüsü öykünün ana teması olabilir. (Tarçın Dükânları) Babanın depoya kumas yığıp sonra dükkânda bunları satmaya başlaması bir alış-veriş değil tam bir savaş sahnesi olarak çizilir. (Büyük Mevsimin Gecesi)

Hayatın sıradan, tekrardan oluşan kimi olaylarının ve durumlarının bir ressam-öykücünün bakışı değdiğinde nasıl büyüleyici bir gerçekliğe dönüşeceğini örnekleyen öyküler, bu yanıyla da muhayyilenin, metaforların, singelerin anlatım imkânlarını sergiler. Bu olağanüstü ve masalı anlatım ço-cuğun gözünden anlatıldığı için de kabulleni ve paylaşımı itirazsız, kolay olur. Bu tür anlatıların boşlukta kalmaması için dil başarısının kaçınılmaz olduğunu biliyoruz. Bruno Schulz bunu da şairene, lirik bir anlatımla gerçekleştiretir.

Tasvir öykünün olmazsa olmazı

Yaşantılar, anılar, izlenimler öyküye dönüşürken, mekâna, çevreye, eylemin bizatihi kendisine sıkı sıkıya bağlıdır. Tasvir, bir süs, bir çerçeve olmaktan öte, öykünün olmazsa olmazı olarak öyküde yerini alır. Tasvir öykülerde, iç dünyaların yansıtılmasının bir parçası olur. Esya, nesne bir durumu, bir "duygu"yu temsil için kullanılır. Öyle ki bazen tasvir, anlatılan şeyin öznesi olur. Her şey onun üzerinden, ondaki değişim ve duraganlıkla açıklanır. Bir başka deyişle tasvir, kimi zaman olayı, anlatılan şeyi derinleştirip yoğun-laştıran bir fonksiyon yüklenirken kimi zaman da bizzat anlatılan şey, özne olur. Böylece tasvir artık etrafta bulunan nesneleri açıklayan bilgi objesi değil, onları yeniden yorum-layan estetik bir objedir.

Kitaba da adını veren "Tarçın Dükânları"nda, *Birbir Gece Masalları*'nı hatırlatan bir yaklaşımla, büyüü bir gece içinde dolışan çocuğun izlenimleri anlatılır. Öykü tümüyle tasvirin gücüne yaslanırken, doğanın bir kıs gecesini nasıl masalı bir geceye dönüştürdüğü aktarılır. "Bu alabildiğine görkemli kıs gecesinde yaptığım yolculuğu asla unutmayacağım.

Bruno Schulz'un tüm öykülerini çocuğun gözünden anlatması ona büyük imkânlar sunar. Çünkü çocuk demek özgürlük demektir. Hayvanlar konuşur, eşyalar konuşur, güneşe gidilir, görünmez olunur. Bütün bunları bir çocuk düşleyebilir. Çocuk bunlara hayret bile etmez. Çünkü muhayyilesi daha geniştir. Bu anlamda öykülerdeki soyutlama, sembolik anlatım, fantastik anlatım, gerçeküstü anlatım, masalsı anlatım en iyi çocuk gözünden anlatılabilir.

Bruno Schulz

Gökyüzünün renkli haritası genişleyip kocaman bir kubbeye dönüştü; bu kubbede beliren olağanüstü ülkelerin, okyanusların, denizlerin üzerinde yıldız akıntılarının, girdapların gökyüzü coğrafyasının parlak çizgileri vardı. Gümüş bir tül gibi ışıldayan havayı solumak kolaylaştı. Menekşelerin kokusunu duyabiliyorduk." Her zamanki gittiği yol dışında farklı bir yöne gittiğinde, kayboluşun mucizevi keşifleriyle eve dönecektir.

Baba, anne, Adale üzerinden bir aile hikâyesi odağından çıkıp saçaklanan, zenginleşen, giderek bir kasaba anlatısına dönüşen öyküler masalsı bir biçimle var olur. Bruno Schulz'un tüm öykülerini çocuğun gözünden anlatması ona büyük imkânlar sunar. Çünkü çocuk demek özgürlük demektir. Hayvanlar konuşur, eşyalar konuşur, güneşe gidilir, görünmez olunur. Bütün bunları bir çocuk düşleyebilir. Çocuk bunlara hayret bile etmez. Çünkü muhayyilesi daha geniştir, sınırsızdır. Bu anlamda öykülerdeki soyutlama, sembolik anlatım, fantastik anlatım, gerçeküstü anlatım, masalsı anlatım en iyi çocuk gözünden anlatılabilir. Bruno Schulz da bunu değerlendirir.

Baba bazen hamamböceği bazen kuş

Tarçın Dükkanları'nda bir çocuğun anlatısından baba gözlemlerini okuruz. Bu anlamda çerçeve öykü anlayışına yaslanır ve öyküler birbirine bağlı dizi öykülerdir. Babanın hayat karşısındaki çelişkileri ve hipotezleri ironik bir üslupla hikâye edilir. Her olayda, durumda babanın durumuna değinilir ve sonra öyküye geçilir. "Babam hiçbir kadının yüreğine yerle-

şemediği için hiçbir gerçeğin içine girememiştir, bu nedenle de sonsuza dek yaşamın kenarında kalmaya, yarı gerçek bölgelerde, varolmanın kıyılarında dolaşmaya mahkûm olmuştur." Baba bazen hamamböceği gibi bazen kuş gibi davranır. Çocuğun zihni evdeki akbabanın babası olduğunu ileri sürerek kadar karışır. Anne şiddetle itiraz eder: "Baban gitti, bütün ülkeyi dolaşıyor. Satış temsilcisi olarak çalışıyor artık. Arasıra geceleri eve geldiğini, gün doğmadan da gittiğini biliyorsun." (Hamamböcekleri) "Kuşlar" öyküsü daha çok gerçeküstü imkânlarla var olur. Evinde her türlü kuşu besleyen baba artık bir kuş gibi ötmeye başlar ve kanatlanıp uçmayı özler.

Baba aslında gelmekte olan çağı yakalayamayan geçmişte kalmış bir anlayışı temsil eder. Onun dışında bir hayat akmakta o bu hayata karışamamaktadır. Babanın hayalleri gerçekliğin kaba yüzüyle paramparça olacaktır. Baba bu anlamda Kafka'nın baba figüründeki gibi olumsuz değil olumludur. Babanın bu modernizm karşısındaki direnişi ironik bir tutum olarak gündeme gelir. Baba oğul ilişkisi, kutsala sıklıkla gönderme, Yahudi birikimlerin öyküde değerlendirilmesi, insanın bir başka hayvana dönüşmesi gibi durumlar onu Kafka'ya yaklaştırır elbette. Ama Bruno Schulz Kafka'nın anlatma biçiminden çok farklı bir anlayışı temsil eder ve bu yanıyla da ondan ayrılır.

Öykülerde geçmiş zamanın içinden yaşanmışlıklar çekip çıkarılır ve onlara hayat verilerek bu anlar kullanışlı bir tecrübeye dönüştürülür. Bellek âdeta geçmişi bugüne getirerek zamanı yeniden kurar. Hayatın her anının ve her şeyinin yaşayan bir canlı olduğu, ışıklar ve karanlıklarla, sesler ve sessizliklerle, görüntülerle, çağrışım ve hatıralarla ispat edilir, her şey âdeta yeniden kurulur ve okura aktarılır. Anlatıcı, bütün dikkatini insanın, olayların değişik zamandaki görünümüne, değişimlerine, insan psikolojisine, doğanın eşsiz görünümüne, mevsimlerin değişimine, binbir çiçeğe, mekânın görünümüne ve insandaki etkilerine odaklaşır. İyi tanımlayabilmek için Bruno Schulz'u Proust ile Kafka arasında bir yere konumlandırmak mümkün.. (•••)

TARÇIN DÜKKÂNLARI

Bruno Schulz

ÇEV: İlknur Özdemir

YAPI KREDİ YAYINLARI

GÜNCEL

DUYGU KARALI

karslduygu@gmail.com

İNSAN RUHUNU SINAYAN ZAMANLAR: MAYMUN YILI

CİZER: Selin Tahtakılıç

Patti Smith, Sandy Pearlman ile konser sonrası için planladıkları Santa Cruz gezisine yalnız gider. Dostunun yokluğu ile anılara kaptırır kendini. Kaldığı Dream Motel'in tabelasıyla yaptığı konuşmalar, ikinci el eşya satan dükkânları tavaf etmeler, hayali arkadaşlarla yaptığı sohbetler... Kitap, Nerval'in "Rüyalarımız ikinci bir yaşamdır" cümlesini onaylar adeta.

Temellerini Orta Asya Türklerinin kullandığı On İki Hayvanlı Takvim'den alan Çin Takvimi, on iki yıllık döngülerden meydana geliyor ve her yıl ayrı bir hayvanın (fare, boğa, kaplan vb.) adıyla anılıyor. Patti Smith'in Türkçede yayımlanan beşinci kitabı *Maymun Yılı* da Çin Takvimi'ne göre Maymun Yılı olan 2016 yılını anlatıyor.

**Rüyalara,
aylaklığa ve edebiyata sığındı**

İnanışa göre takvimdeki yılların her birinin belli özellikleri var. Örneğin Maymun Yılları Çin Takvimi'ndeki en şanssız yıllar. Tarihteki Maymun Yılları'na şöyle bir baktığımızda

Kimi yerde düş ile gerçek iç içe geçer. Wow Cafe'de tanıştığı Ernst ve arkadaşları ile Roberto Bolano'nun 2666 romanını kıyasıya tartışılar örneğin. Ernst gerçek midir? Ya Üçüncü Reich üzerine söyledikleri? Sınır silinir, bir önemi de yoktur zaten.

büyük dönüşümlerin, toplumsal olayların yaşandığını görüyoruz. Aralarında 1944, 1968, 1980 gibi çalkantılı yıllar var. Savaş, ayaklanma, darbe sözcükleri ile etiketleyebileceğimiz Maymun Yılları, dünya tarihinde yer etmiş önemli kırılma anlarının tanığı. Kitaba konu olan 2016 yılı da Maymun Yılı olmanın verdiği makus talihten nasibini alır. Hem dünya hem de Türkiye için terör olaylarının ayyuka çıktığı, Türkiye'de darbe girişiminin yaşandığı uğursuz bir yıldır.

Amerikalı şarkıcı, müzisyen, yazar Patti Smith son kitabı *Maymun Yılı* ile kendi uğursuz yılını anlatmaya girişiyor. Kadim dostu Sandy Pearlman'ın 2015'in son günlerinde verecekleri bir dizi yılbaşı konseri öncesi beyin kanaması geçirmesiyle başlayan yıl, başka kayıplar ve olumsuzluklarla devam eder. Olanlar karşısında hayale, rüyalara, aylıklığa ve ille de edebiyata sığınan Patti Smith, kitap boyunca acılarını ve öfkesini dindirmenin yollarını arar. Kurtarılacak ne varsa toplamaya çalışır bu felaket yığınının.

Kitap Smith'in kadim yazarlarından Antonin Artaud'nun "Amansız bir deliliğe yakalanıyor dünya" epigramı ile açılır. Patti Smith, Sandy Pearlman ile konser sonrası için planladıkları Santa Cruz gezisine yalnız gider. Dostunun yokluğu ile anılara kapılır kendini. Kaldığı Dream Motel'in tabelasıyla yaptığı konuşmalar, ikinci el eşya satan dükkânları tavaf etmeler, hayali arkadaşlarla yaptığı sohbetler... Kitap, Gerard de Nerval'in "Rüyalarımız ikinci bir yaşamdır" cümlesini onaylar adeta. Kimi yerde düş ile gerçek iç içe geçer. Wow Cafe'de tanıştığı Ernst ve arkadaşları ile Roberto Bolano'nun 2666 romanını kıyasıya tartışılar örneğin. Ernst gerçek midir? Ya Üçüncü Reich üzerine söyledikleri? Sınır silinir, bir önemi de yoktur zaten.

Dünyanın çılgınlıklarına ufak bir ara

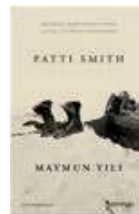
Maymun Yılı aynı zamanda Patti Smith'in yetmişinci yaşına girdiği yıldır. Mahzundur ama bir yandan da Marcus Aurelius'un sözünü kulağına küpe yapar: "Önünde daha yaşanacak on bin yıl varmış gibi yaşama." Şöyle der Smith: "Kronolojik basamakları tırmanır, yetmişime yaklaşırken bu bana çok anlamlı geldi. 'Dizginleri ele al' dedim kendi kendime, kutsal Jimi Hendrix rakamının, altmış dokuzun son demlerinin, böyle bir nasihate yine onun verdiği cevapla, keyfine var: Hayatımı istediğim gibi yaşayacağım."

Patti Smith sözüne sadık bir şekilde yıl boyunca gezer. Bir kitap turu için Avrupa'ya giderken eşlikçileri her zamanki gibi birkaç parça eşya ve kitaplarından ibarettir. "Hiçbir şey çözülmez ama ben yine de gidiyorum" diyorum küçük bavulumu toplarken... Biraz pasif gezinme; yaygaraya, dünyanın çılgınlıklarına ufak bir ara. Robert Walser'in yürüdüğü

sokaklar. Hemen tepede James Joyce'un mezarı. Oslo'daki boş bir galeride Joseph Beuys'un bir başına asılı duran gri keçe takım elbisesi". Lizbon'da Pessoa'nın şahsi kütüphanesinde vakit geçirir. "Kütüphanede polisiye romanlar, William Blake ve Walt Whitman'ın toplu şiirleri, Kötülük Çiçekleri, Illuminations ve Oscar Wilde'in masallarının değerli kopyaları yer alıyor. Kendi yazınından ziyade kitapları Pessoa'nın dünyasına açılan bir pencere sanki; nitekim onların adlarıyla yazdığı pek çok personası vardı ama bu kitapları edinen ve seven Pessoa'nın bizzat kendisiydi." Yazarlar hep can yoldaşı olur bu uğursuz yılda.

Maymun Yılı birçok önemli ismi alır yaşamdan. Muhammed Ali, Fidel Castro, Sandy Pearlman... Smith'in bir başka yakın dostu Sam Shepard da amansız ALS hastalığı ile mücadele etmekte ve giderek yorgun düşmektedir. Bir de bunlara Amerikan başkanlık seçimleri ve Trump gerçeği eklenir. Smith öfkeli, Amerikan halkına duyduğu umudu azalır. "Thomas Paine'in sözlerini düşündüm: İnsan ruhunu sınavan zamanlar bunlar. Yağmur dinmişti ama kuvvetli rüzgârlar devam ediyordu. Ve hakikat ne idiye oydu hâlâ. Maymun Yılı'nın son günüydü, altın horoz ötüyordu, o çekilmez sarı saçlı dolandırıcı, hem de İncil'e el basarak, yeminini etmişti, Musa, İsa, Buda, Muhammed bambaşka bir yerdedi belli ki."

Yine de beterin beteri var. Kitabın Amerika'daki son basısına eklediği sonsözde Patti Smith 2020'den dem vurur. Korona günlerinden, maskeli yeni normalden bahseder. Kabus Maymun Yılı'nın sona ermesiyle bitmemiştir. Hem zaten Maymun Yılı'nın ne günahı vardır? Doğa, insanın karışık olana ettiğinin intikamını alır. Yaşanan, insanın özgür iradesiyle yaptığı açgözlü seçimlerin sonuçlarıdır. Smith yine de umutludur. Başka türlü yeni güne nasıl uyanılır? Amerika için iyi dileklerini sunar ve "Vote" kampanyasıyla 2020 başkanlık seçiminde halkın iradesini göstererek oy vermesini ister. Paris İklim Anlaşması'nın tekrar imzalanma ihtimali vardır, Korona aşısı da kapıdadır. O halde yeni yıl her şeye rağmen insanlığın yılı olacaktır. Bilinçli, empati sahibi insanlığın... (•••)

MAYMUN YILI

Patti Smith

CEV: Seda Ersavcı

DOMİNGO YAYINLARI 2020

ÖLDÜRÜRKEN GÜLDÜREN ÖYKÜLER

Leyla Polat'ın Ölümü Gör'ü ölümün güldüren yüzünü anlatıyor. Ölümün nefesi ile yol alan yirmi öykü var kitapta. Güldürse de soğuk bir rüzgâr eksik olmuyor üzerimizden. Hem güldürüp hem de düşündürmek gibi bir güzelliği var öykülerin.

Ölmek ve gülmek kelimeleri yan yana çok da gelmez. Belki fonetik olarak ya da bir şiirin kafiyesi olduğunda yakalanan uyum kulağa hoş gelse de ölüm ne olursa olsun acı verir insana. Gülecek yanını bulmak zordur ölümün. “Sen adamı öldürürsün” diyerek kahkaha atarken bile güldürmek ve öldürmek aynı cümlede geçti diye kısa süreli bir sarsıntı geçirdiğimiz olur. Ölümün acı yüzü anlatılır ama güldüren ölümleri anlatmak çok da rağbet gören bir tutum değildir.

Ölümü nükte ile buluşturuyor

Leyla Polat'ın Şule Yayınları arasında çıkan *Ölümü Gör* adlı kitabı, öldürürken güldüren öykülerden oluşuyor. Ölümü anlatırken güldürmek en zor olanı. Polat bunu başarıyor öykülerinde. Bu artık onun üslubu. Çünkü ilk kitabı *Korkuyorsam Sebebi Var* da aynı nükteli anlatıma sahip öykülerden oluşan bir kitaptı. Bu kez daha zorlu bir işe koyulmuş Polat. Ölüm anlatılıyor öykülerde ama biz gülüyoruz.

Fantastik bir dünyada değiliz. Bildiğimiz hayatı yaşıyoruz hep birlikte. Ütopya ile de uzaktan yakından ilgisi yok olan bitenin. Hayatın gerçek yüzü var öykülerde. İlk öykü; “Virüs Karışımı Kanseri” yaşadığımız günlerle irtibatlı bir metin. Virüsün bize alıştırdığı en amansız dert, elbette ölüm. Artık bir ölüm duyunca “Virüsten mi?” diye soruyoruz ister istemez.

“Üç gündür yanındayım. Böyle değildi bu kadın. Sözlerimi hiç tınlamadan, ‘Virüs karışımı kanserden öldü o zaman,’ dedi inatla. Sanki virüsten ölünce Münker’le Nekir hesap sormayacak. Korona’dan gidenlere ahrette iltimas mı geçiliyor, neden ısrar eder.”

Tüm öykülerin ana teması ölüm. Leyla Polat'ın *Ölümü Gör*'ü ölümün güldüren yüzünü anlatıyor. Yazar ölümü nasıl oluyor da nükte ile buluşturuyor? Bunu yaparken bir alaya alma, ölümü küçük düşürme, ölümle bir sevinç yaşama değil anlatılan. Başkasının hüznünü de diline dolamıyor Polat. Yaşananlara herkesin baktığı zaviyeden bakmayarak ve ince detayları nükteye ve ironiye çevirerek yapıyor ölümüne tebesüm ettirirken. “Sahildeki Ceset” öyküsü bir ölümle başlıyor. Sahile vurmuş bir ceset var karşımızda. Polat, bu olaya haberci gençleri, balık tutanları dâhil ederek bol tebessümlü bir öykü sunuyor bizlere.

“Cesedin başında hareketlilik devam ediyordu. Ölüyü arkasına alıp poz veren delikanlı, kızın çektiği fotoğrafı beğenmeyince ‘Tost makinesiyle mi çektin kızım bunu bee, al yeniden çek,’ diye fırçalayıp ‘Yan profilden olsun instagrama koyacağım.’ tembihinde bulundu.” Sadece anlatımda değil, benzetmelerde de acıkı ve mizahî anlatım kullanıyor Polat.

“Sümsük otu gibi yapışıp iyi niyetimi kaşık kaşık götürdü.”

“Dün oynak dudaklı bir şahsiyet geldi firmaya.”

“Bir Şahap kaybetmedi umudunu, hâlâ, cama yapışık sinek gibi seyrediyor idmanları.”

Azrail'in sağ kroşesi

Mizah yazmak zordur. Eğer yaşananların mizahî yönüne vurgu yapmak istiyorsa yazar, hayata herkesin baktığı yerden bakamaz. İnce detayları yakalayabilmeli, gerçeği incitmemeli ama aynı zamanda yüzlere anlamlı bir tebesüm kondurabilmeli. Leyla Polat tam da bunu yapıyor. Edebi ve edepli bir üslupla kuruyor cümlelerini. Öyküleri okuduğumuzda yaşadıklarımızdan izler yakalıyoruz. Bir farkla. Yazar, olaylara kendi bakış açısını ekliyor. İşte tam da bu noktada mizah çıkıyor ortaya.

“Gece canlı kanlı yatan eşin, sabah kollarının arasında odun parçası olsun! Aklımı oynatmadıysam sırf Allah'ın inayetine. Şimdilerde ansızın ölme furyası başladı, gafil avlayıp Azrail'in sağ kroşeyi gözününüzün üzerine çakması yani.”

Ölümün nefesi ile yol alan yirmi öykü var kitapta. Güldürse de soğuk bir rüzgâr eksik olmuyor üzerimizden. Hem güldürüp hem de düşündürmek gibi bir güzelliği var öykülerin. Kitap bitince rahatlama hali yavaş yavaş tüm bünyeye yayılıyor. Anlatılan ölüm ne de olsa... Güldürse bile... (•••)

ÖLÜMÜ GÖR

Leyla Polat

ŞULE YAYINLARI 2020

İstikbal 2021 Koleksiyonu

Yaşamın Merkezinde Zamanın Ötesinde

STUDIO
Collection

#YasaminMerkezinde

 istikbal

“OKURUN ÇİZDİĞİ PATİKAYI ASLA TAKİP ETMEM”

Meryem Mine Çilingiroğlu tarafından Türkçeye kazandırılan Domenico Starnone’nin Şaka kitabı, basit diliyle, yoğunluğuyla sunduğu yalın hikâyeye nazaran yarattığı büyük etkiyle herkesin empati kurabileceği bir dede-torun hikâyesi. En prestijli edebiyat ödüllerinden Strega Ödüllü Domenico Starnone, Napoli Romanları’yla dünyayı kasıp kavuran gizemli yazar Elena Ferrante olduğu iddialarıyla da gündeme gelmişti. Yazarla, son romanı Şaka üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik.

Şaka bir üstkurmaca anlatı olarak değerlendirilebilir. Daniele Mallarico, kitabınızın ana karakteri, ve kitaptaki illüstrasyonlar, künyede de belirtildiği gibi, Dario Maglionico adlı bir illüstratöre ait. Bu küçük şaka aklınıza nerden düştü?

Hikâyeyi ilk yazdığımda, ek ve ana metin iç içeydi ve buna çizerin, yani benim yaptığım çizimler eşlik ediyordu. Ek nasıl ortaya çıktı dersiniz cevabım basit: Yaptığım resimlerin kesinlikle vasat olduğunu anladığımda. Bu noktada metni Dario Maglionico’ya okuttum, kendisine ne istediğimi anlattım; hayalle gerçekliği birbirine karıştırmaya dair eskiden beri var olan ve daima şiddetli eğilimimden dolayı, hayal ürünüm olan çizere de gerçek çizerin adını verdim.

Yeni nesil farklı bir bakışa sahip

Kitabın kapağı da aynı çizere ait. Biz Türkiye edisyonunda farklı bir resim kullanmayı tercih ettik.

Evet. Türkiye’deki kapak da iyi ama İtalyan kapak şakayı biraz daha tamamlıyor.

Daniele, Henry James’in “Jolly Corner” öyküsü için bir şeyler çizmeye çalışıyor. Bu öykünün kitabın ana omurgasını oluşturduğu da söylenebilir. Henry James ve Napoli... Nerden çıktı?

“Jolly Corner”ı Napoli’yle birleştirmek on yıllardır aklımdan geçiyordu. O öyküyü, James’in diğer öykülerinden daha çok seviyorum belki de. Özellikle de hayaletlerin arkamızda bıraktıklarımızdan ibaret olduğu fikrinden hoşlanıyorum, arkamızda kalmasalardı geleceğimiz olabilirlerdi.

Şaka’da gelecek ve geçmiş çatışmasını görüyoruz. Artık yaşlanmış olan Daniele, zamanı yakalamakta zorlanıyor. Bu yüzden editörü tarafından acımasızca eleştiriliyor. Sizin uyum sağlayamamak gibi, geride kalmak gibi bir korkunuz var mı?

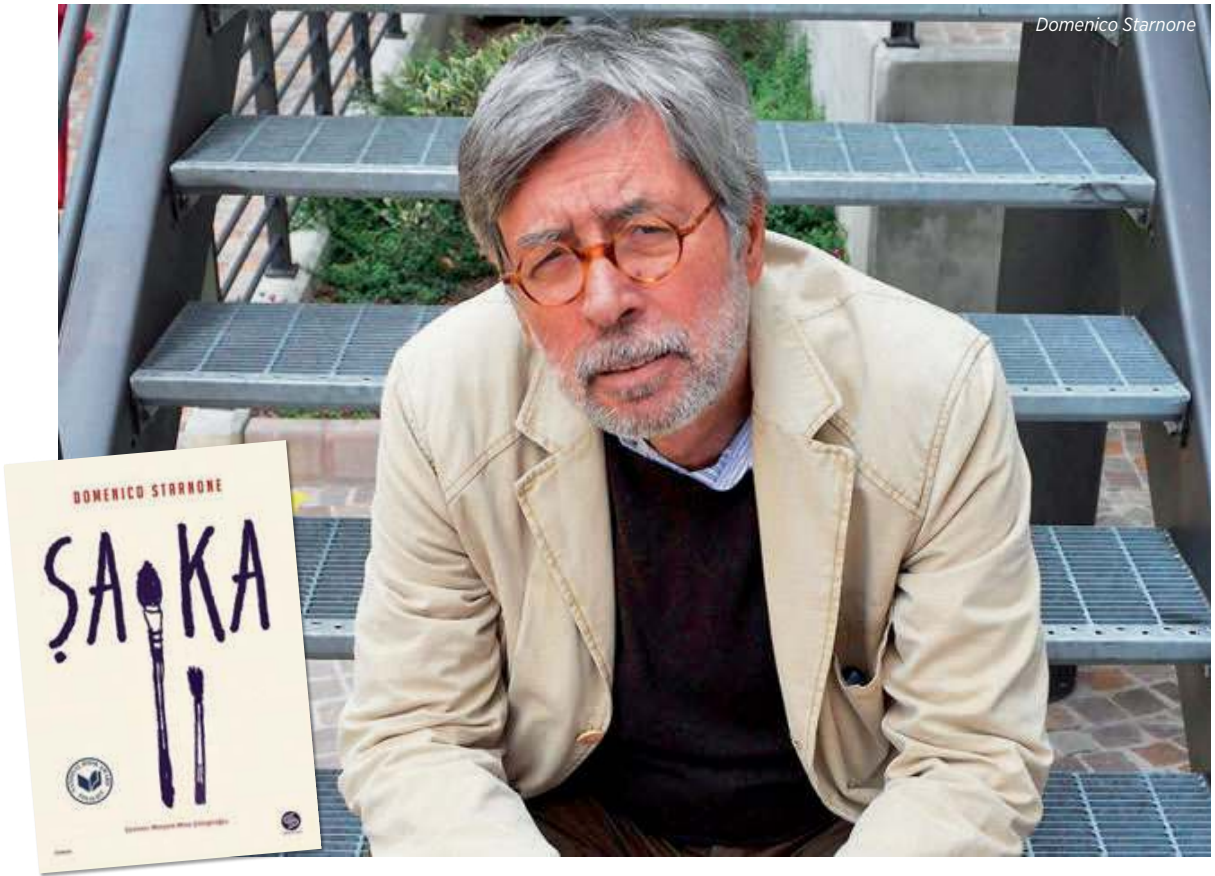
O korkuyu iyi biliyorum ve sanatımda da dile getiriyorum. Bu her zaman olması gereken, yerinde bir korkudur; hem ben de sahneyi her zaman işgal etmek isteyen aydınlardan, sanatçılardan hoşlanmam. Zaman geçiyor, değişimler oluyor, yeni nesil farklı bir bakışa sahip. Asıl böyle olmasa, vay halimize!

Yeni nesil bir öncekinden hep daha zeki oluyor, değil mi?

Bu zekâ meselesi değil de zamanlama meselesi. Ben yazmayı mürekkep hokkası ve emici kâğıt zamanında öğrendim. Olgunluk dönemimde tükenmez kalem ve daktilo vardı. Yaşlılığımda ise kişisel bilgisayara, elektronik yazışmalara ve internete uyum sağlamaya çalışmam gerekti. Oysa bunlar çocuklarım, torunlarım için fazlasıyla tanıdık araçlar. Onlar bu döneme, tıpkı benim kendi dönemimde gösterdiğim, o alışageldik ustalıklarla konumlanıyorlar.

Oğlunuz Federico bir senarist, sizin de kitaplarınız filme uyarlanıyor. Eşiniz Anita Raja’nın adını gazetelerde sıkça görmeye başladık. Aile içindeki entelektüel etkileşiminiz nasıl şekilleniyor?

Beni ilk olarak eşim, ardından da çocuklarım okuyor. Onların karmaşık bulduğu sayfaları hemen her zaman baştan yazıyorum. Yeniden yazmayı çok seviyorum; bu, öncesinde temkinli olmak adına gitmediğim yerlere gitmemi sağlıyor.

Ama okurum bana takip etmem için bir patika çizerse, o patikayı asla takip etmem. Takdir ettiğim ve çok sevdiğim bir kişiye bile bu değişmez. Övgü ya da eleştirilere ihtiyaç duyarım ve bunları kabul ederim ama sonra, pekâlâ, canım ne istiyorsa onu yaparım.

Peki uyarlanan senaryolarınızla ilgili ne düşünüyorsunuz? Yazım biçimleri arasında göze çarpan farklar nedir?

Senaryo ve kitap yazmak tamamen başka iki farklı yazım biçimi. Bir hikâye yazmak, bağımsız olan, tamamı sayfaların içinde yer alan bir eser bitirmek demektir. Bir senaryo yazmaksa, tamamına ermek için bir film yönetmenine, sahne düzenleyicisine, görüntü ve ses direktörüne, kurgu yönetmenine, kompozitöre vesaire ihtiyaç duyan bir eserin temelini atmak demektir. Kısacası burada, metinden filme, yazılı anlatıdan görsel anlatıma yapılan bir sıçrama vardır. İlk yazan kişi «ilk gören» olduğundan, ekranlarda görülen şey, asla yazarken görülmüş olan şeyle örtüşmez. Haliyle de azımsanmayacak bir hayal kırıklığına neden oluyor.

Şakaya değil kendime gülmeyi severim

Henry James'e hayranlığınızdan başka söyleşilerde de bahsettiniz. Çağdaşlarınızdan kimleri okuyorsunuz?

Ben çok deneme okuyorum. Bunun yanı sıra, daha genç arkadaşların edebi çalışmalarını takip etmeye çalışıyorum.

Ama Alice Munro'nun yazdığı gibi hikâyeler yazamadığım için üzgünüm...

Elena Ferrante, onu okudunuz mu?

Ferrante'yi de okudum ve kendisine hayranım. Çok yerel hikâyeler yazmasına karşın, bütün dünyada okuyucu bula-bildi. Burada hem talih hem de hiç de azımsanamayacak bir yetenek söz konusu.

Elena Ferrante müstear isminin size ait olduğuna dair araştırmalarla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Kendisiyle, aynı şehirde doğmuş olmak haricinde, herhangi bir bağım yok.

Son soru: Şaka yapmayı sever misiniz?

Hayır ama kendime gülmeyi severim. İnsanın kendine gülmesini çok severim, kendini fazla ciddiye almasındansa nefret ederim. <<☺>>

Not: Röportajda Starnone'nin cevaplarını İtalyanca aslından Meryem Mine Çilingiroğlu çevirmiştir.

DOSYA

PSİKOLOJİDE

EDEBİYATIN AYAK İZLERİ

İyi bir gözlem yeteneği ve analiz gücü olan yazarın kaleminden dökülen, insanın ruh dünyasını tasvir eden kelimeler; okuyan insanların tahayyülünde birkaç boyutlu bir film gibi belirir. Aslında gün içerisinde sıklıkla karşılaştığımız ve bazen adi bir olay gibi gözümüze sıradan görünen olayların, davranışların, ilişkilerin arka planında tüm insanlar için tekerrür eden bir şablon olduğunu fark edebiliriz. Bu açıdan iyi bir edebiyat eseri, insanın ruhunu inceleyen bilim insanları için emsalsiz bir olanaktır. Bu açıdan bakıldığında bugün psikolojinin geldiği noktada, edebiyatın katkısı gerçekten çok büyüktür.

BEYHAN BUDAK

"Nereye gittiysem bir şairin benden önce oraya uğramış olduğunu gördüm" der Sigmund Freud, yani psikolojinin bugünkü anlamına, konumuna ve yaygınlığına kavuşmasını sağlayan isim. Bundan yaklaşık 150 yıl önce, adına psikoloji dediğimiz bilim dalı konusunda yapılanlar, yazılar, söylenenler bugün anladığımız psikolojiden ve düzenlilikten çok uzaktı. 1800'lü yıllar psikoloji açısından çok verimli geçmiş olsa da biraz daha geriye gittiğimizde toplumun normalinden farklılaşan, psikolojik problemler yaşayan insanlar ötekileştiriliyor, insanlık dışı ortamlarda uzun süre ve bazen zincirlenmiş halde tutuluyor ve insanlık dışı sözde tedavi yöntemlerine maruz bırakılıyordu. Yani insanın halet-i ruhiyesi çok dikkate alınan bir konu değildi.

Elbette insanlık var olduğundan bu yana, psikoloji hakkında birçok şey gözlenmişti ve söylenmişti. Örneğin MÖ 400'lü yıllarda yaşayan Platon, ruhun üç bileşenden meydana geldiğini ifade etmiştir: Logos "mantiği", Thymos "öfkeyi", Eros da "arzu"larımızı ifade eder. Kabaca baktığımızda Freud'un "id", "ego" ve "süperego" kavramları için kimden ilham aldığını bulmak zor olmasa gerekir. Freud'un ilham aldığı kişiler sadece filozoflar değildi elbette. Şiirler, tragedya ve romanlar insan psikolojisinin derinliklerine dair yapılan gözlemlerle doluydu. 15 yıllık mesleki hayatımda, bazı romanların ve hatta bazı şiirlerin birçok psikoloji kitabından çok daha fazlasını içinde barındırdığını sıklıkla fark etmişimdir.

Oedipus Kompleksi'nin kökenleri

Freud bugün dilimizde aşına kavramlar olarak yer edinen "Oedipus Kompleksi"ni tanımlarken de, Antik Yunan'ın en önemli tragedya yazarlarından olan Sofokles'in Kral Oedipus hikâyesinden ilham almıştır. Freud'a göre, bilinçaltını en güzel ve en iyi yansıtan edebiyat eserleri Sophocles'in *Kral Oedipus*'u, Shakespeare'in *Hamlet*'i ve Dostoyevski'nin *Karamazov Kardeşler*'idir.

Freud'a göre gelişimimizin psikoseksüel evreleri vardır ve bu evrelerden üçüncüsü "fallik dönem"dir. "Fallik dönem" 3-7 yaş arasına denk gelen ve çocukların ilgilerini karşı cinsteki ebeveyn yönelttikleri bir dönemdir. Çoğu insan Freud'un bahsettiği çocuk cinselliğini yetişkin cinselliği gibi algıladığından psikanalitik kuramı anlamakta zorlanabilir. Ancak

fallik dönemdeki cinsel ilgi cinsel birleşme odaklı bir ilgi değildir, bu dönemde çocuğun cinsel kimliği ve toplumsal rol anlayışı gelişir. Erkek çocuklar fallik dönemde Oedipus Kompleksi yaşarlar ve annelerinin ilgisi için baba ile rekabete girerler. Bu rekabet çocuğun anneyi kıskanması, babası ile güreşmeye çalışması gibi şekillerde ortaya çıkar ve çocuk bu esnada güç sahibi olan babadan korkar çünkü hadım edilme korkusu yaşar. (Freud için penis güç sembolüdür). Bu dönemde çocuklar "ben annemle evleneceğim" gibi ifadeler kullanabilirler. Oedipus Kompleksi çocuğun baba ile özdeşim kurması, kendini bir erkek olarak görüp ileride babası gibi olabileceği ve annesi gibi biriyle olabileceğini anlaması ile çözülür. Tüm bunlar bilinçli olarak gerçekleşmediğinden çocuk duygu ve düşüncelerinin farkında olmaz. Benzer şekilde Freud'un doğumundan yaklaşık 2300 yıl önce yazılan Sofokles'in *Kral Oedipus* eserinde de bu durum görülür. Oedipus, Apollo tarafından babasını öldürüp annesi ile evlenmek için lanetlenmiştir. Bunu öğrenen anne babası onu bebekken bir çobana verir. Çoban, Oedipus'u bir başka krala evlatlık verir ancak Oedipus evlatlık olduğunu bilmiyordur. Büyüdüğünde bir kahin ona üzerindeki bu lanetten bahsedince gerçek babası sandığı kraldan kaçır ancak kaçarken biyolojik babasını öldürür. Ardından bilmeden annesi olan kraliçe ile evlenerek lanetin gerçekleşmesine neden olur.

İyi bir gözlem yeteneği ve analiz gücü olan yazarın kaleminden dökülen, insanın ruh dünyasını tasvir eden kelimeler; okuyan insanların tahayyülünde birkaç boyutlu bir film gibi belirir. Aslında gün içerisinde sıklıkla karşılaştığımız ve bazen adi bir olay gözümüze sıradan görünen olayların, davranışların, ilişkilerin arka planında tüm insanlar için tekerrür eden bir şablon olduğunu fark edebiliriz. Bu açıdan iyi bir edebiyat eseri, insanın ruhunu inceleyen bilim insanları için emsalsiz bir olanaktır. Bu açıdan bakıldığında bugün psikolojinin geldiği noktada, edebiyatın katkısı gerçekten çok büyüktür.

Narkissos ve Elektra

Bugün neredeyse, herkesin dilinde olan bir ruh sağlığı kavramı olan narsisizmin kökenine baktığımız zaman, orada da bizi bekleyen mitolojik bir hikâyenin bizi beklediğini görürüz: Kendine âşık olanlara aldırmayıp, onları karşılıksız

birakan ve çok güzel bir peri kızı olan Ekho, bir gün avlanan bir avcı görür. Narkissos adındaki bu avcı çok yakışıklıdır. Ekho bu genç avcıya ilk görüşte âşık olur. Ancak Narkissos bu sevgiye karşılık vermeyerek peri kızının yanından uzaklaşır. Ekho bu durum karşısında günden güne eriyerek kara sevdâ ile içine kapanarak ölür. Bütün vücudundan arta kalan kemikleri kayalara, sesi ise bu kayalarda 'eko' dediğimiz yankılara dönüşür.

Olimpos dağında yaşayan tanrılar bu duruma çok kızar ve Narkissos'u cezalandırmaya karar verirler. Günlerden bir gün av izindeki Narkissos susamış ve bitkin bir şekilde bir nehir kenarına gelir. Buradan su içmek için eğildiğinde, sudan yansıyan kendi yüzü ve vücudunun güzelliğini görür. O da daha önce fark edemediği bu güzellik karşısında adeta büyülenir. Yerinden kalkamaz, kendine âşık olmuştur. O ana dek kimseyi sevmeyen kadar sevmiştir kendi görüntüsünü. O şekilde orada ne su içebilir ne de yemek yiyebilir. Aynı Ekho gibi Narkissos da günden güne erimeye başlar ve orada sadece kendini seyrederek ömrünü tüketir. Öldükten sonra da vücudu nergis çiçeklerine dönüşür. Narkissos'un sudan yansıyan görüntüsüne âşık olması, bugün onun ismiyle anıldığımız, narsisizmin kökenini oluşturur.

Freud'dan sonra analitik yaklaşımı sürdüren Jung'un eserleri de Sofokles'ten ilham alır. Jung, Oedipus Kompleksi'nin kız çocukları için olan versiyonunu Elektra Kompleksi olarak adlandırır. Elektra Kompleksi'ne göre kız çocuk babasının ilgisini arzular ve bu nedenle annesi ile çatışır. Ancak kız çocuklar genelde babalarına olan ilgilerini erkek çocukların annelerine ilgilerini ifade ettiklerinden daha açık ifade ederler. Erkek çocuklarda bir hadım edilme korkusu olduğundan babalarının gazabından daha çok korkarlar ancak kız çocukların böyle bir korkusu olmadığından babalarına ilgilerini daha çok ifade ederler. Sofokles'in bu kurama ismini veren eserinde Elektra adlı bir kadın babasının ölümünün intikamı almak için çabalar.

Türk edebiyatında psikolojinin etkileri

Dünyada bu gelişmeler yaşanırken Türk edebiyatında da psikolojinin etkileri görülmeye başlanır. Halit Ziya Uşaklıgil'in *Aşk-ı Memnu* romanında yer alan Bihter karakterinin analiziyle ciddi anlamda etkisini gösteren psikolojik bakış açısı, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, Peyami Safa'nın romanlarında ana akışın önemli bir parçası olmuştur. Çok sevdiğim bir roman olan *Huzur*'un başkahramanı Mümtaz'ın iç dünyasına Tanpınar'ın kelimeleriyle şahitlik etmek; bir psikolog olarak bambaşka kapılar açmama vesile olmuştur.

Edebiyat ve psikoloji ilişkisi sadece psikolojinin edebiyattan aldığı ilhamlarla sınırlı değildir; psikoloji literatürü genişledikçe, çalışmalar arttıkça elde edilen bilgilerin yansımaları edebiyat eserlerine katkı sağlamaya başlamıştır adım adım. Freud'un ortaya koyduğu psikanaliz, yolun başında beraberken ve hatta Freud'un hakkında büyük ümitler beslediği ancak hayal kırıklığına uğradığı bir isim olan Carl Gustav Jung'un Analitik Psikolojisi ve kolektif bilinç dışı hakkındaki çalışmaları edebiyatın da içinde olduğu birçok sanat dalına ilham vermiştir.

"Mrs. Dalloway çiçekleri kendi alacaktı." Virginia Woolf'un ünlü romanı bu cümleyle başlar ve bilinç akışı tekniği ile ilerleyip gider. William James bilinç akışı kavramını dünyaya kazandırdığından beri yalnızca Virginia Woolf değil sayısız edebiyatçı bu teknikle etkileyici romanlar yazarak okuyucularını karakterlerinin zihnine davet ettiler.

Psikoloji yalnızca duygularımızı ve psikolojik sorunlarımızı incelemeyi. Hatta bu psikolojinin çalışma alanının küçük bir parçasıdır. Psikologlar insan zihninin nasıl çalıştığını, belleğimizi, zihnimizdeki bağları, nasıl odaklandığımızı ve buna benzer birçok şeyi inceler. İnsan bilinci siyah-beyaz olarak çalışmaz. Davranış ve düşüncelerimiz birçok gri alanda oradan oraya akarak ilerler. Herhangi bir şey düşünürken alakasız bir iş yapmaya geçtiğimizi ya da aralarında bir bağ yokmuş gibi duran fikirlerin kafamızda uçtuğunu çoğumuz fark ederiz. Bu geçişler beynimizdeki sinirlerin birbirleriyle kurdukları bağlar olan sinapslarla sağlanır. Yeni bir şey öğrendiğimizde yeni sinaptik bağlar kurulur ve kimi zaman yaşadıklarımız alakasız şeyler arasında bağ kurmamıza neden olur. Bunun farkında bile olmayız ama nasıl ki yol olmayan bir yere gidilmezse zihnimizdekiler de oradan oraya giderken arasında bağ olmayan yerlere varamaz. Bu çoğu insanın edebiyattan tanıdığı ancak isim babası psikolojinin kurucularından William James'e ait olan "bilinç akışı" kavramı ile açıklanabilir. Düşüncelerimizin zihnin bilinçli kısmında nasıl akıp gittiğini açıklayan bu metafor yalnızca bir metafor olarak kalmamış ve üzerine bilimsel araştırmalar da yapılmıştır. Araştırmalar bu akış esnasında zihnimizde her seferde ayrı ve tek bir olay yaşandığını göstermiştir. Farkında olabileceğimiz tüm düşünceler bu akışı oluşturabilir ancak akışın nedenini fark etmeyebiliriz.

Bilinç akışının imkânları

"Mrs. Dalloway çiçekleri kendi alacaktı." Virginia Woolf'un ünlü romanı bu cümleyle başlar ve bilinç akışı tekniği ile ilerleyip gider. William James bilinç akışı kavramını dünyaya kazandırdığından beri yalnızca Virginia Woolf değil sayısız edebiyatçı bu teknikle etkileyici romanlar yazarak okuyucularını karakterlerinin zihnine davet ettiler. Karakterin bakış açısını, iç monologlarını ve gözlemlerini olduğu haliyle yazıya dökmeye çalışarak bir başkasının zihnini olduğu haliyle tasvir etmeye çalışan edebiyatçıların ne denli zor bir iş başardığını anlatmaya gerek dahi yok. Diğer yandan bu teknik bilimsel araştırmalara da yeni imkânlar sağladı. Psikolojide çoğu araştırma objektif testler dediğimiz önceden

yapılandırılmış, sıkı test soruları ile benzer mantıkla ve net ölçülebilir testleri kullanır. Ancak bu testler bazen kişinin yalan beyanına imkân sağlar ya da istenen her bilgiye erişilmesine neden olabilir. Bu nedenle bazı durumlarda (daha az yaygın olarak) projektif testler dediğimiz kişinin kendini yansıtmaya daha fazla imkân sağlayan, yapılandırılmamış, klasik test sorularına benzetebileceğimiz testler (örneğin, meşhur mürekkep lekesi Rorschach testi) kullanılır. Bu testlerin işe yaramasında bilinç akışının ciddi bir rolü olduğunu düşünüyorum. Belki de bu yüzden yaygın kullanılmamalarına rağmen romanlarda ve filmlerde bu testleri kullanan psikologlara yer verilir.

İçinde yaşadığımız zamanlar ve koşullar değiştiğinde buna maruz kalan insan ve onun ruhsal ihtiyaçları da değişkenlik gösterir. Dünya modernleştikçe, dünyanın ve insanın var oluşuna dair bilimsel açıklamalar dini inançların sarsılmazlığını sorguladıkça, dünyadaki sağlam bildiği yerini belirsizlikler içinde bulunca, şehir hayatı yaygınlaştıkça insan çok daha kırılgan bir varlık olmaya başlamıştır. 20. yy'da. İşte bu ihtiyaçların ışığında varoluşçuluk; felsefede, edebiyatta ve psikolojide çok daha fazla yer almaya başlamıştır. Ülkemizde de çok sevilen bir yazar olan Psikiyatr Irvin Yalom, varoluşçu psikolojinin önemli isimlerinden birisidir. Ona göre dört yaşamsal kaygı vardır; ölüm, özgürlük, yalıtım ve anlamsızlık. Ölümün ve ölüm korkusunun yaşamımızı etkileyen önemli bir güç olduğunu, özgürlüğün kendi hayatımızın sorumluluğunu alma ve davranışlarımızı yönlendirme gücümüzün olduğunu söyler. Yalıtımın ise insanın uğraşmak zorunda kaldığı önemli problemlerden birisi ve diğer insanlarla ilişki kurmak ve yalnızlıkla ilgili olduğunu anlatır. Son olarak anlamsızlığın ise modern dünyada yolunu kaybetmiş insanın bir hayat amacı bulma gayreti olduğunu açıklar.

Psikoterapi öykülerini neden çok sevdi?

Varoluşçuluk yaklaşımının edebiyat üzerindeki etkisini, Türkiye'de şehirleşmenin arttığı, modernizmin etkilerinin daha yoğun yaşanmaya başlandığı 1950'li yıllardan itibaren daha fazla fark etmeye başlarız. Yusuf Atılgan'ın *Aylak Adam*'ında, Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar*'ında tam olarak ruhsal anlamda var oluş mücadelesi veren kahramanlara şahit oluruz.

Psikoloji alanından gelen yazarlar, psikolojik öğelere fazlaca yer veren kurgular ve psikoterapi öyküleri tüm dünyada olduğu gibi bizim ülkemizde de çok popüler. Özellikle vaka öyküleri kaleme alan Amerikalı Psikiyatr Dr. Irvin Yalom, Türkiye'ye geldiğinde gördüğü ilgi karşısında şaşırıldığını ifade eder, *Bir Psikiyatristin Anıları* isimli kitabında. Peki, neden insanlar bu tür kitapları okumayı çok seviyor?

İnsanlar olarak tabiatımızı, gerçekte kim olduğumuzu merak ediyor ve anlamaya çalışıyoruz. Kendi davranışlarımıza bakarak bir yorum getirmeye çalışsak da bu çoğu zaman objektif olmuyor. Bir referans noktasına ihtiyaç duyuyoruz. Kıyaslanabilecek başka bir insana. Belki de bu yüzden kendimizi en iyi bir başkasına bakarken görüyoruz. Bazen bir başkasında olanı görmek kendinde olanı görmekten daha kolay olabiliyor. Yaşadığımız problemlerin başkalarında da olduğunu gördükçe, okudukça kendime olan bakış açım normalleşiyor ve daha şefkatli bir hale dönüşüyor.

Aynı şekilde diğer insanların düşünceleri de kendimizi değerlendirmemizde etkili oluyor. Zamanla onların bizi gördüğü şekilde kendimize bakmayı öğreniyoruz. Tüm bunları düşündüğümüzde psikoloji alanındaki iyi yazarların neden bu kadar çok okunduğunu anlamak zor değil. Her şeyden önce kendimizi bir başkasından dinlemeyi seviyoruz, içinde "biz"i barındıran eserler ilimizi çekiyor. Özellikle de toplumun psikologlara alanında uzman olmanın da ötesinde üstün yetenekler atfettiğini düşünürsek -içimi okuyabilir, sorunlara bir çırpıda çözüm getirebilir gibi- bu rahatın normal olduğunu söyleyebiliriz. İnsanlar olarak kendimizi değerli hissetmeyi seviyoruz, öyle görüyoruz da. İstediklerimizi başarabileceğimize yönelik büyük bir inançla geliyoruz dünyaya. Psikologlar tarafından yazılan eserlere talebin fazla olmasının bir diğer sebebi de şu; insan ruhunun labirentlerine daldıkça bir gizemin kapılarını araladığımızı hissediyoruz ve içgörü kazanıyoruz. (•••)

Sigmund Freud, Ps

20. yüzyıla girerken, insana bak bir büyük fikir filizlendi. İnsan zihni dayattığı gibi rasyonalizm temelini aklı nedensellik zincirleri vesilesiyle yıkacak, insan zihnine ve dolayısıyla Freud'un psikanaliz kuramı doğdu. Bilinç dışı kuvvetlerin bir mücadele teklifi fikrinden kurtulup bireyin ve Freud'un Kopernik Devrimi insanın Travmaların, korkuların, çatışmalarının bilinçin ulaşamadığı bir alan olarak hegemonyasına son verdi.

Freud zihinde, işlemeleme olarak keşfettikten sonra; zihnin yapısal bir aygıtı etti: Ruhsal aygıtın içgüdüleri de ilki değerleri toplayan, yargılayıcı dizg düzenleyen gerçeklik ilkesiyle çalış çok katmanlı yapısını ortaya koyar olarak çalışılabilecek yeni bir kısı kastrasyon korkusu, güdü-dürtü, determinizm gibi bugün kanonla çevrelerinde sıklıkla kullanılan kav

Bu ay Sabitfikir'de dosya konu insan psikesi ile ilgili anlayış kendinden sonra gelen sanatçıları ona karşı konumlanarak yürüme Freud'u merkeze alalım dedik.

HAŞİM ŞAHİN

hasimsahin@gmail.com

ŞARK KÜTÜPHANESİ İSLAM'A BAKIŞI DEĞİŞTİRDİ

daha fazlası için: sabitfikir.com

ÇİZER: Ece Zeber

İki dinin mensupları ana hatlarıyla birbirlerini hem siyasi hem de dinî bakımdan en büyük rakipleri olarak gördüler. Bu bakış açısından karşılıklı kültürel ilişkiler de etkilendi. Bilhassa İstanbul'un fethiyle birlikte Osmanlılar merkezinde Müslümanlara karşı olan nefret daha da arttı. Kanuni Sultan Süleyman devrinde ise hem İslam hem de Türk korkusu had safhadaydı. Bu korku kiliselerdeki dua metinlerine kadar yansdı.

10. yüzyılın sonlarında Papa II. Urbanus'un yaptığı çağrı ile başlayan ve 15 Temmuz 1099'da Kudüs'teki Müslümanların Haçlılar tarafından katledilmesiyle sonuçlanan, aynı zamanda Doğu'daki İslam dünyasına düzenlenen Haçlı Seferleri'nin başlangıcı olan Birinci Haçlı Seferi, Müslüman-Hristiyan mücadelesinin önemli kırılma noktalarından birisiydi. Bu tarihten itibaren İslam dünyası çok sayıda Haçlı saldırısına maruz kaldı. Bu mücadeleler dizisi günümüze kadar uzanacak Müslüman-Hristiyan çatışmasının yanı sıra iki toplum arasındaki düşmanlığı da oldukça tetikleyen bir etken oldu.

Diğer taraftan, Müslümanlar açısından bakıldığında, ilk olarak Hz. Peygamber devrinde başlayıp Emeviler zamanında zirveye ulaşan, Türklerin Müslüman olmalarından sonra ise Selçuklular ve ardından Osmanlılar ile devam eden Hristiyan

topraklarının ele geçirilmesi ve benimsenen gaza politikası, Müslüman toplumlara karşı Bizans ve Avrupa merkezli olarak gelişen korkunun ve nefretin başlıca nedenleri arasındaydı. Gerek birbirlerine karşı yaptıkları mücadeleyi kutsal savaş ekseninde değerlendirmeleri gerekse itikadi yaklaşımlar neticesinde iki dinin mensupları ana hatlarıyla birbirlerini hem siyasi hem de dinî bakımdan en büyük rakipleri olarak gördüler. Bu bakış açısından karşılıklı kültürel ilişkiler de etkilendi. Bilhassa İstanbul'un fethiyle birlikte Osmanlılar merkezinde Müslümanlara karşı olan nefret daha da arttı. Kanuni Sultan Süleyman devrinde ise hem İslam hem de Türk korkusu had safhadaydı. Bu korku kiliselerdeki dua metinlerine kadar yansdı. Söz konusu sürecin anlaşılması için Leyla Coşan'ın Avrupa'da Türk korkusu üzerine yaptığı çalışmalar hayli önem taşımaktadır.

Avrupa'da İslam'a ve Hz. Peygamber'e karşı geliştirilen bakışın zaman içerisinde yerini çok daha anlamaya dönük daha kabullenici bir tarza dönüştürdüğü görülüyor. Ciddi bir emek ürünü olan bu eserde sayısız İslami yazma eserin neden toplandığı, sonrasında bu eserlerin çeviriler vasıtasıyla Avrupalıların bilgi ve kavrayış dünyasını nasıl dönüştürdüğü anlatılıyor.

Keşif Endülüs'te başladı

Batı toplumu muhtemelen bu siyasi baskı ve bir zamanlar hâkim oldukları geniş toprakların Müslümanların eline geçmesi nedeniyle -tıpkı günümüzde de bazı versiyonlarını gördüğümüz üzere- başta Hz. Peygamber olmak üzere tüm Müslümanlara ve İslam devletlerine karşı düşmanca bir tavır takındılar. Bu sadece siyasi değil kültürel bir tepkinin doğmasına da neden oldu. Uzunca bir süre Müslüman âlimlere, onların geliştirdikleri icatlara, yazdıkları eserlere karşı çoğu kez tepeden, aşağılayıcı, küçümseyici ve ötekileştirici bir tavırla yaklaşıldı.

Elbette bu durum sürekli olarak devam etmedi. Zamanla, siyasi mücadelenin zirveye çıktığı dönemlerde dahi Hristiyan bilim adamları Müslümanların yazdıkları eserleri merak etmeye ve incelemeye başladılar. Bu eserler sayesinde Batı Hristiyan dünyasının bilimsel gelişimine İslam medeniyetinin önemli bir katkısı oldu. Merhum Prof. Dr. Fuat Sezgin'in yaptığı çalışmalarda açıkça ortaya konulduğu üzere, ilk olarak Endülüs'teki Müslüman âlim ve filozofların eserlerini okuyarak Antik Yunan felsefesini keşfeden Batı dünyası, zaman içerisinde -her ne kadar kendilerine mâl etseler de- Müslüman coğrafyacıların geliştirdiği deniz teknolojisini ihtiva eden eserler ve çizdikleri haritalar sayesinde Amerika başta olmak üzere yeni kıtalar veya deniz güzergâhları keşfettiler. Zaman zaman Müslümanlar ile teolojik tartışmalara da girerek rakiplerini daha yakından tanıma gayreti içerisinde de girdiler. Mesela, Yıldırım Bayezid devrinde Bizans İmparatoru II. Manuel Palaeologos ile Hacı Bayram Veli arasında Ankara'da yapılan teolojik tartışma bu etkileşimin en önemli örneklerinden birisidir.

Müslümanların yazmış oldukları eserler Avrupa'da ilerleyen yüzyıllarda daha çok ilgi görmeye başladı. İslam toplumunu ve her zaman geri plana ittikleri Kur'an-ı Kerim'i daha yakından tanımaya ve anlamaya gayret ettiler. Yapılan objektif çalışmalar ile bu tesir ve etkileşim gerek Müslüman gerekse Hristiyan bilim adamları tarafından açık bir şekilde ortaya konuldu.

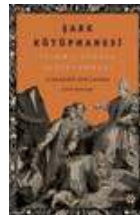
Modern dönemde bu konuya dair yapılan en önemli çalışmalardan birisi de kısa süre önce Yeditepe Yayınları tarafından neşredilen, Alexander Bevilacqua'nın kaleme aldığı *Şark Kütüphanesi: İslam ve Avrupa Aydınlanması* isimli eserdir. Kenan Çapık'ın Türkçeye tercüme ettiği eserde Bevilacqua'nın Avrupa'da İslam'a ve Hz. Peygamber'e karşı geliştirilen bakışın zaman içerisinde yerini çok daha anlamaya dönük, daha kabullenici bir tarza dönüştürdüğü görülüyor. Oldukça geniş bir literatüre dayanan, ciddi bir emek ürünü olan bu eserde Müslüman-Hristiyan ilişkilerinin altyapısı incelendikten sonra, bilhassa 1650-1750 yılları arasında tüm Avrupa boyunca sayısız İslami yazma eserin nasıl ve neden toplandığı, sonrasında bu eserlerin çeviriler,

edisyenlar ve tarih kitapları vasıtasıyla Avrupalıların bilgi ve kavrayış dünyasını nasıl dönüştürdüğü anlatılıyor. Hristiyanların İslam dünyasına ilgilerinin hayli eski tarihlere dayandığı belirtilmekle birlikte, yeraltı ve yerüstü kaynaklarının keşfedilmeye başlandığı 17. yüzyıldan 18. yüzyılın ortalarına kadar daha da arttığı vurgulanıyor. Bu artışta Fransız Barthelémy d'Herbelot'nun 1697'de yayınlanan ve İslam kültürüne dair ilk gerçek batılı ansiklopedi olan *Bibliothèque Orientale* (*Şark Kütüphanesi*) isimli eserin etkisi analitik olarak değerlendiriliyor.

16. yüzyılda dönüşüm yaşandı

Bevilacqua'nın belirttiğine göre, Ortaçağ'da Avrupalı yazarlar İslam dinine karşı aşırı ön yargılı bir bakışa sahiptiler. İslam'ın gündün güne yükselişi Hristiyan düşünürleri hayli meşgul etmişti. Acaba İslam, gerçek müminleri aldatmak için şeytanın uydurduğu bir oyun muydu? Yoksa Müslüman imparatorluğunun yükselişi, Tanrı'nın Hristiyan topluluklara işledikleri günahlardan dolayı musallat ettiği ilahi bir musibet miydi? İşte bu düşünceler Müslümanlara karşı gelişen önyargıyı uzunca bir süre tetikledi ve hâkim görüş haline geldi. Ancak bu bakış 16. yüzyıldan itibaren ciddi bir değişikliğe uğradı. Müslümanların da artık bu dünyanın bir parçası oldukları kabul edildi. Avrupa'da İslam dinine ait araştırmalardan birisi İtalyan Lodovico Marrachi'nin 1698'de yayınladığı Kur'an tercümesi idi.

Bevilacqua'ya göre 1650-1750 arası Şark araştırmalarının altın çağı ve Avrupalıların İslam'a dair değerlendirmelerinde istisnai bir dönemdi. Bu dönemde İslam dünyasına dair dini, edebi ve entelektüel gelenekler Avrupalıların gözünde büyük ilgi görmüştü. Ancak 18. yüzyıla birlikte gelişen Avrupa kibiri, Avrupa'yı kendi ortaçağından olduğu gibi İslam'dan da hayli uzaklaştırmış, hatta İslam, Müslümanların ilerlemelerine engel bir yük olarak kabul ediliyordu. Elbette bu Avrupa'da eskinin skolastik yaklaşımının yerini bu kez tepeden bakan, aşağılayıcı, dini geri plana atan ve toplumların ilerlemelerine engel olarak gören bir düşüncenin Avrupa merkezli olarak tüm dünyaya yayılmaya başladığı bir sürecin ilk evresini de teşkil ediyordu. Bu yaklaşımın gelişmesinde Osmanlıların ve dolayısıyla İslam dünyasının eski gücünden uzaklaşmasının da ciddi bir payı vardı. (●●)

ŞARK KÜTÜPHANESİ - İSLAM VE AVRUPA AYDINLANMASI

Alexander Bevilacqua
Çev: Kenan Çapık

YEDİTEPE YAYINEVİ 2020

ÇILGIN KALABALIĞIN UZAĞINDA BİR ADA

Maalouf kurgusal olarak bir felakete değiniyor. Konu distopik bir gelecekte geçiyor; Empedokles, insanların kurtuluşuna sebep olacak toplum, geçmişten gelerek geleceği kurtaracak. Antik Yunan ile günümüz dünyası arasında bir bağ kuruyor kitap. Ölümsüzlük arzusu ve varoluş çabası uygarlık krizine dönüşüyor.

Babasını yıllar önce aldığı bir arazide yaşayacağını söylüyor Alec. Arkadaşları ve herkes gülüyor bu "inanılmaz" fikir karşısında. Ona en fazla altı hafta biçiyorlar. Altı hafta dayanamazsın. *Hay Bin Yakzan* geliyor akla. Bu ilk felsefi roman ve ilk "robinsonad" örneğinin, Tanpınar'ın deyişiyle "Müslüman aleminin tek romanı," sonrasında Hay'ın, çeşitli Avrupa dillerine çevrilmesiyle, Daniel Defoe'dan *Robinson Crusoe* ve benzer eserlerin yazılmasına yol açtığı söyleniyor. Ada coğrafi olarak bir sınırı işaret eder. Akıl kelimesini Arapça manasıyla düşününce, insan zihninin hakikati parçalara bölerek sınırlandırıp anlamlandırması geliyor akla. Bir kara parçası seçiliyor ve zihni buraya yerleştiriyor roman. Düşünmek sınırlı ve makul bir alanda debeleniyor.

Modern insanın zihnindeki çengel

Altı hafta diyorlar ama Alec çantasını alıp çıkıyor evden. Gitmek fikri, pandemiden sonra hepimizin aklına geliyor artık. Öncesinde bu kadar çağırıyordu kimse gitmeyi. Bugün akışın dışında kalarak kendi anında ve gündeminde kalamamak modern insanın zihninde bir çengel olarak var. Doğal tatiller, kırsala bir arazi dayayıp uzakları ileriki bir tarihte yaşanır kılmak bir ütopyaydı hepimiz için. Fakat son olayların tarihten günümüze taşıdığı; savaş, afet, kıtlık, göç gibi kalıtsal katmanlarla birlikte yoğrularak biriktirdiği hava; toksiklik oluşturdu hepimizde. Gitmek hiç bu kadar yakınlaşmamıştı.

Amin Maalouf, son kitabı *Doğu'dan Uzakta*'dan tam sekiz yıl sonra *Empedokles'in Dostları* isimli eseriyle okuyucunun karşısına çıktı. Maalouf kurgusal olarak bir felakete değiniyor. Konu distopik bir gelecekte geçiyor; Empedokles, insanların kurtuluşuna sebep olacak toplum, geçmişten gelerek geleceği kurtaracak. Antik Yunan ile günümüz dünyası arasında bir bağ kuruyor kitap. Ölümsüzlük arzusu ve varoluş çabası uygarlık krizine dönüşüyor. Yazar için

insanlığı kurtarmak, geçmişi geleceğe taşıyarak çözülebilecek başka açıdan. İşin ilginç tarafı Maalouf bu kitabı iki yıl önce tamamlamış. Yani henüz pandemi, maske, karantina gibi daha önceden çoğumuzun aklına gelmeyecek durumlar ortaya çıkmamışken.

Uygarlıkların Batışı'nda: "Akli başında, samimi ve güvenilir kalmak herkesin borcu..." diyen Maalouf bugünden bakınca sanki bir imkânsız çağırıyor hepimiz için. Bu kitabı, son elli yılın bir eleştirisiydi. Umutsuzluk ve çıkışsızlık aslında yazarın altını çizdiği kelimeydi kitap boyunca. Dünyanın gelişi ve insanın bunu karşılayışı yazarı ilgilendiriyordu. Son kitap *Empedokles'in Dostları* benzer bir duyguyu barındırıyor: Dünyanın gidişatında bir yanlışlık var.

Bildiğimiz dünyanın sonu

İssiz bir ada satın alıp yalnız yaşama fikrini babasından kapıyor Alec. Babasının bir türlü hayata geçiremediği bu isteğe bağlı göçü, Alec gerçekleştiriyor. Adaya yerleşerek

Yüstra Karasahin

Atlas Okyanusu kıyısında Antioche adasında yalnız yaşayacak, çizimlerini dergilere gönderip geçimini sağlayacak ve ara sıra kasabadaki balıkçı kahvesine gidecektir. Sessiz ve kendine göre bir hayat. Fakat fısıltılar başlar ve adanın diğer bölümünde tek başına yaşayan bir kadına rastlar. Mitolojik bir kitabı olan, ilk romanıyla başarılı bir çıkış yapan ve sonrasında her şeyi ardında bırakan esrarengiz Eve. Farklıdırlar ama aynı yalnızlığı yaşıyorlardır adada. "Kendimi yatıştırmak için biz aynı yalnızlığı yaşamıyoruz, diyorum, içimden. O, insanlardan kaçıyor, onlardan nefret ettiği çok belli; bense dünyayı daha duru bir bakışla gözlemleyebilmek, belki de daha iyi tanıyabilmek, daha iyi kucaklayabilmek için ondan uzak duruyorum." Birbirlerinin uzağında olmadan hem yakın ama aynı zamanda uzak bir yalnızlık yaşayan bu iki kişi bir gün elektriğin, telefonların, televizyon yayınlarının, internetin, kısacası her türlü iletişim aracının etkisiz hale gelmesiyle daha fazla zaman geçirmeye başlar.

Ne olduğu bir türlü anlaşılamaz ve haberler yayılır. Dedikodu mahremiyetin çözüldüğü dönemlerde bir imtiyaz sağlar ve çoğalır. Amerika küresel ölçekte bir terör saldırısına maruz kalmıştır, öncesinde insanlığın hayatını kolaylaştıran teknoloji şimdi insanlığın sonunu getirmiştir, komplo teorileri bir bir yayılır. Korkulan olur. Tüm birikmiş tarihsel tortu patlamıştır artık. Tüm bu olanlar, söylentiler, belirsiz gerginlikler içerisinde kendilerine Empedokles'in Dostları diyen, felsefenin ve sanatın, şiirin özlemine duyan, son derece gelişmiş bir teknolojiye ve tıp bilgisine sahip bir grup gizemli insan bu kargaşayı durdurmak için çıkagelir. Dünya haritasında gözükmeyen bir ülkedir Empedokles. Alec, bu insanların kim olduğunu anlamaya çalışırken Eva onları beklemiş olmanın rahatlığındadır. Onların insanlığın kibrini yenmek için umut doğurduğunu düşünüyordur. Empodokles'in Dostları Eva'yı bilirler, onu kollarlar ve Eva haklı çıkmıştır. İnsanlar hak ettiklerini yaşayacaklardır. Bir zafer sarhoşluğuna bürünür eski yazar. Alec olacak olanın şaşkınlığıyla Eva ile derinleşen bir ilişki yaşamaya başlar. İki ana karakterden Alec'in günlüğüne aldığı notlarda, yok oluş ve

Amin Maalouf

Antik Yunan'dan günümüze varoluş sıkıntısı işlenir. Alec Antik Yunan felsefesinin kıyısında düşünür: "Demek iki insanlık var... Dünya eşzamanlı iki parçanın sahnesi, biri görünür, diğeri yer altında; birinin ayırt edici özelliği şuaarsuzluk, bu bizim tarihimiz; diğeri bilgelik ve esenlik taşıyor ama bunun yanı sıra hem cinslerimin gözden düşmesine sebep oluyor..."

Başkalarının cennet olmadığı kesin

Bu başka bir yaşamın olasılıklarına dâhil olma fikri öncesinde Norveçli yazar Erlend Loe'nun modern zaman seyyahı Doppler'den ve ardından yayımlanan *Bildiğimiz Dünyanın Sonu* eserinde de ormanın içerisinde kurulan bir yaşam pratiğinin "dış" dünyaya açılanların öteki kaldığı, yalnızlaştırıldığı bir dünyada özgür kalmak mümkün mü sorusunu kuşanıyordu. Başka bir eserde Henry David Thoreau'nun yapıtı *Doğal Yaşam ve Başkaldırı*, Amerikan edebiyatının klasiklerindendir. Yirmi sekiz yaşında şair-entelektüel bir Amerikalı, şehirdeki yaşantısını geride bırakıp doğup büyüdüğü kent olan Walden Gölü kenarında bir kulübe yapar ve orada yaşamaya başlar. Doğanın içinde bütün yaşamsal ihtiyaçlarını kendi çalışarak karşıladığı iki yıl geçirir. *Empedokles'in Dostları*'nda Alec "İnsan neye ihtiyaç duyar" diye sorar. "Sağlığı ve internet bağlantısı iyiye gerisi o kadar önemli değil... başkalarının cennet olmadığı kesin" Tüm bu eserler, yaşam pratikleri olacak olan ve olmuştan memnuniyetsizliğini gösterir insanoğlunun.

"Eskiden manşetlere çıkan olayların artık gündemden düştüğünü hiç söylemiş miydim?" Yaşandığı söylenen bu felaket söylentileri arkasını siyasi, diplomatik, kültürel krizlere bırakarak çözümsüzlükte debeleniyor. Gerçeğin spekülasyona dönüştüğü bu son zamanlarda Empodokles'in dostları da kimisi için kurtarıcı olurken başkası için bozguncu olarak görülebiliyor. (•••)

EMPEDOKLES'İN DOSTLARI

Amin Maalouf

ÇEV: Ali Berktaş

YAPI KREDİ YAYINLARI 2021

“OKUMAK” AMA NASIL?

Mieke Bal Dergâh Yayınları tarafından yayınlanan *Yusuf Nasıl Sevilir*'de Yusuf peygamberin Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim'de anlatılan kıssasını 17. yüzyılın en önemli ressamlarından Rembrandt'ın resimlerindeki izdüşümlerinden ve Nobel ödüllü Alman romancı Thomas Mann'ın *Yusuf ve Kardeşleri* romanından da istifade ederek, disiplinlerarası bir “okumaya” tabi tutuyor.

İnsanın kelimelerle olan ilişkisi, gördüklerini ya da hissettiklerini bir şekilde anlatma ihtiyacı, anlattıklarını salt düz cümlelerle değil bir tahkiye usulünce yapması vb. unsurlar, sözlü anlatılardan modern romana kadar uzanan başlı başına upuzun bir hikâyledir. Hatta sadece kelimelerle de değil, müzik ya da resimle, heykelle de anlatılar kurmuş, hikâyesini anlatma derdinin neticelerini birbirinden farklı birçok formda ortaya koymuştur insanoğlu asırlar boyunca. Anlatılan ne olursa olsun, sonuç olarak daima birer ayna olmuştur bizi kendimizi tanımaya, kendimizi bilmeye çağıran.

“Anlamamız gereken yer metinlerde değil sorularda”

Yaratıcısının insana vahyi de insandan tecelli etmesi hasebiyle peygamberler aracılığıyla ve kelimelerle olmuştur. Kutsal kitaplar, bizi her daim onları okumaya ve yine okumaya çağırır. Hatta bir metafor olarak da “okumak” eylemi daima ön plana çıkarılmış, kâinattaki her şey okunması gereken ilahi bir mektup olarak görülmüştür. Bunun en hakiki örneği, şüphesiz, “Yaratan rabbinin adıyla oku!” ayet-i kerimesinin sırrıdır.

Öyleyse “okumak” sadece bir metni düz bir şekilde okumak anlamı da taşımamalıdır zihinlerimizde. Üzerinde inceleme yapıp kafa yorarak hakkında bilgi edinilmesi, ders ve ibret alınması, iyi ve faydalı sonuçlar üretilmesi gereken yönlerinin tanınması, hakikatini anlayıp kavranması gerekir “okunan” her şeyin. Okumak, ancak o zaman tam manasıyla “okumak” olur. 1991-2011 yılları arasında Amsterdam Üniversitesi'nde Edebiyat Teorisi profesörlüğü yapmış, kültür kuramcısı ve eleştirmen Mieke Bal da bu minvalde bir “okuma” yoluna girerek çok farklı bir çalışmaya imza atmış. Mieke Bal'ın Dergâh Yayınları tarafından Gülden Güllü'nün çevirisiyle Türkiye'de yayımlanan ilk kitabı olan *Yusuf Nasıl Sevilir* (kitabın kendi dilindeki ilk baskısı 2008 yılında yapılmış) adlı eseri bu okumanın en başat örneklerinden. Yusuf peygamberin Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim'de anlatılan kıssasını 17. yüzyılın en önemli ressamlarından Rembrandt'ın resimlerindeki izdüşümlerinden ve Nobel ödüllü Alman romancı Thomas Mann'ın *Yusuf ve Kardeşleri* romanından da istifade ederek, disiplinlerarası bir “okumaya” tabi tutuyor Bal, *Yusuf Nasıl Sevilir* kitabında.

“Geleneklerin bizim için korumayı başardığı metinleri anlamamız gereken yerin, sabit fikirli olarak metinlerde değil sorularda olduğunu iddia ediyorum” diyen Mieke Bal, tıpkı yazının başında değinmeye çalıştığım tarzda bir “okuma” yaparak, kişisel belleğinden başlayıp felsefeye, modernist anlatılara, resim sanatına, farklı kültürel yansımalara vb. kadar birçok açıdan Hz. Yusuf'un kıssasını mercek altına alıyor. Hz. Yusuf ve bizim kültürümüzde “Züleyha” ismiyle bilinen Mısır kralının hanımı arasında geçen kıssaya odaklanan bu okuma macerası, oldukça katmanlı ve zihin açıcı bir anlatıya süsüklüyor bizleri.

Okunması gerekene ışık tutuyor

Aslında tüm bu metinler arası okumaların yanında, kitap boyunca çok önemli bir ders sunmakta Mieke Bal, biz okurlarına: Sanatın, edebiyatın ya da kutsal metinlerin, hayatımızın her aşamasında bizi nasıl var ettiğinin, hayatımızı nasıl şekillendirdiğinin farkına varmamız gerektiğinin altını çiziyor. Bu farkındalık sayesinde, hakikatin bilgisine erişme yolunda “okumalar” arasında salınırken, bizi biz yapan ve asıl “okunması” gereken bilgilere, öğretilere, geleneklere ve hikâyelere de ışık tutuyor.

Tüm bunların yanında, kendimize şu soruları sormakta fayda var diye düşünüyorum bu kitabın ana fikri bağlamında: Okumaya çalıştığımız şey ne olursa olsun, nihayetinde bir ayna gibi kendimize tuttuğumuzda bu “okuma” çabasını, gördüğümüz şeyden memnun kalabilecek miyiz? Modern dünyanın bizi şekillendirme, sözde “birey” olarak yaratma çabasındaki vahşi olguları görebilecek miyiz bunca perdenin arkasında? Kâinat kitabını okumaya mı gayret edeceğiz yoksa ezberler arasında sıkışıp kendi benliklerimizi mi temize çıkartacağız nihayetinde?

Yusuf'u nasıl seveceğiz? (☞)

YUSUF NASIL SEVİLİR

Mieke Bal

CEV: Gülden Güllü

DERGÂH YAYINLARI 2020

MART 2021

ZKS
ZEYTİNBURNU
KÜLTÜR SANAT

Söyleşi

100 Yüze İmza ve Söyleşi
İsmail HAKKI KARAGÖZÜ
İsmail SERKAN GÜTENER

MART 4 Perşembe 20.00

Çevrimiçi

Müzikli Söyleşi
"Sokak Müziği" Murat D. ÇEKİR
Serhat ARAR

MART 9 Salı 20.00

Çevrimiçi

Konuşmalar
BÜLENT YILMAZ
MUSTAFA TATCI

MART 16 Salı 20.00

Çevrimiçi

Kaçeramların İzinde
"Afrika Söyleşi"
KEMAL KEMAL
AHMET SAĞI AKÇAY

MART 22 Pazartesi 20.00

Çevrimiçi

Kitaphane Söyleşileri
"Dünya Yayıncılığı"
YÜCEL FURKAN ÖZKAY
DOĞ. DR. BURHAN ALI TÖREL

MART 24 Çarşamba 20.00

Çevrimiçi

Edebiyat Ne Söyler?
"Edebiyat ve İdeoloji"
KEMAL ÇAKAR
KEREM ÇAĞAR

MART 26 Cuma 20.00

Çevrimiçi

Seminer

İslam Düşüncesi
"Osmanlı Tarihini Gözetim"
PROF. DR. İSMAIL HAKKI KARAGÖZÜ

MART 8 Pazartesi 20.00

Çevrimiçi

İstiklâl Marşı ve İstanbul
ALİ ŞENOL ÇORUK

MART 12 Cuma 20.00

Çevrimiçi

Tasavvuf ve Şiir
EKREM DEMİREL

MART 18 Perşembe 20.00

Çevrimiçi

Nağmedâr Etkinlikleri
SANDIK ŞARKILARI

MART 13 Cumartesi 14.30

Çevrimiçi

ŞEMS TRİO

MART 27 Cumartesi 14.30

Çevrimiçi

Müzik

İstanbul Devlet Modern Folk Müzik Topluluğu

MART 10 Çarşamba 19.00

İstanbul Devlet Türk Halk Müziği Korusu

MART 19 Cuma 19.00

Türkiye'nin Hikayesini Edebiyatla Okumak
DR. MEHMET ŞERİF ÖZKAN

MART 4/18 Perşembe 17.00

Modern Uygarlığın Romanlardan Okunak
SEYMA SEVİL TUNCEL

MART 6/13 Cumartesi 11.00

Uygulamalı Girişimcilik Atölyesi
"Girişimcilik Akademisi"
DR. İSMAIL ÖZKAN

MART 5/12/19/26 Cuma 07.00-16.15

Günlük Atölyesi
DOĞ. DR. MURAT ŞENTÜRK

MART 5/12/19/26 Cuma 18.15

ZEYTİNBURNU TIBBİ BİTKİLER BAĞÇESİ

GIDALAR
Yenişehirli Ünlü
MEHMET ALİ BALIÇKAYA

MART 5 Cuma 11.00-12.00

GIDALAR
Geleneksel Elmadde
BÜŞRA SAĞLAM

MART 6 Cumartesi 12.00-16.00

BİTKİLER
Bitkilerin Sıradan Hayatı
ALMILA GİFTÇİ

MART 13 Cumartesi 13.00-15.00

BİTKİLER
Geleceğin Tıbbi Bitkileri
MERVE HÜLİSTAN AYDIN

MART 20 Cumartesi 12.00-15.00

GIDALAR
Aromatik Adnan Dora
ADNAN DORA

MART 23 Salı 10.00-16.00

GIDALAR
Tıbbi Masunlar
SEDA YALVAÇ

MART 27 Cumartesi 13.00-15.00

*EĞİTİMLER ÇEVİRİMİÇİ YAPILACAKTIR. KAYIT OLMAK ZORUNLUDUR.

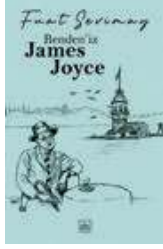

Seminer, söyleşi, müzik ve nağmedar etkinliklerimizi YouTube kanalımız üzerinden canlı olarak takip edebilirsiniz.

zeytinburnuksm

ORKUN GALOLAR

terskarga

** Dilsizler bana danışır, kelebeklerin akli benim
Gemilerle her gece ben çok uzaklardan dönerim*

Bir yandan aşının bulunmasına sevinirken öte yandan mutasyona uğramış virüs haberleri ile endişelenmeye devam mı ediyoruz? İki kişi yan yana gelip sohbet edemiyoruz. Ne yapıyoruz? Birileriyle konuşmak istiyoruz. Çeşitli mesaj grupları kuruyoruz. Sosyal medyadan kafamızı kaldıramıyoruz. Bir sürü mail alıyoruz. Fotoğraf çekip birbirimize gönderiyoruz. Hayatımız telefonda geçiyor...

7 Mart 1876 yılında telefona dair ilk patenti alan Alexander Graham Bell acaba hayatımızı bu kadar etkileyecek bir buluş yaptığının farkında mıydı?

Farkında olsa gerek çünkü 14 Şubat 1876'da patent bürosuna koşarak gitmesinden yalnızca birkaç saat sonra rakiplerinden Elisha Gray de benzer bir buluşla patent bürosuna başvuruda bulunmuştu. Hatta kendisinden çok önceleri 1849-1850 yıllarında İtalyan asıllı Amerikalı Antonio Meucci'nin telefonu icat ettiğini, 1860-1861 yılları arasında tanıtımı ile uğraştığını ve fikrinin korunması gerektiğini belirten başvuruyu yaptıysa da tam bir patent başvurusu olmadığı için tescil alamadığını biliyoruz (Erken kalkan yol alır mı demek lazım bilemedim!). Patentin kendisine ait olduğunu söyleyenlerin itirazları nedeniyle 600'ün üzerinde davayla uğraşmak zorunda kalan Bell ve ortakları sonunda galip gelerek, tarihi günümüze kadar gelen Bell Telefon Şirketini (AT&T) kurmuşlar. Bu şirket kısa sürede çok büyük paralar kazanmış ve dünyanın en büyük şirketleri arasında girmiş.

"Her biten ilişki üzerimizde bir iz bırakır ve kimliğimiz bu kalıntıların zamanla birikmesinin sonucudur. 'Ne yerseniz osunuz'dan çok 'kimi severseniz osunuz' diyebiliriz."

Depresyon, Yas ve Melankoli / Darian Leader

3 Mart 1847 yılında İskoçya'nın Edinburg şehrinde doğan Bell'in annesi işitme engelliymiş; babası da dedesi gibi yıllarını işitme engellilere ayıran biriymiş. Babasının kendisine ait çeşitli öğretme yöntemleri varmış. Bell'in de babası gibi seslere karşı özel bir yeteneği varmış. İki erkek kardeşi küçük yaşta veremden ölüncü Bell ve ailesi ABD'ye göçmüşler. Graham ismi, 11 yaşındayken, kardeşlerinde olduğu gibi ikinci bir isim istemesi üzerine eklenmiş. Amerika'da işitme engelliler üzerine çalıştığı okullardan sonra kendi okulunu kurmuş. Karısıyla da bu şekilde tanışmışlar. Clarke Okulu'nun kurucularından Gardiner Greene Hubbard'ın 5 yaşında geçirdiği bir hastalık nedeniyle işitme engelli olan kızı Mabel Hubbard, Bell'in öğrencisiymiş. 15 yaşındayken Bell'le çalışmaya başlamış ve kısa süre sonra da evlenmişler. Mabel'in avukat olan babası, aynı zamanda telefon işini finanse etmede ve maddi kaynak sağlamada Bell'e çok yardımcı olmuş.

(Annesi ve karısı... İkisi de işitme engelli... Babası gibi kendisinin de yaptığı çalışmalarda, kadınların izi yok mudur? Dünya tarihine dolaylı veya dolaysız büyük katkıları olan bu iki isim nezdinde 8 Mart "Dünya Kadınlar Günü" kutlu olsun!)

Telefonun patentini aldıktan sonra kurdukları şirketin hisselerinin yüzde 15'i Bell ailesinde bulunuyormuş. İşin çok büyük boyutlara geleceğini tahmin edemediklerinden olsa gerek; 7-8 ay içinde ellerindeki hisselerin çoğunu ortalama 250 dolardan elden çıkarmışlar, ki 1879'un Kasım ayına gelindiğinde hisselerin değeri 1.000 doları bulmuş! Aynı yıl Mart ayında Bayan Bell eşine, hisselerin değeri 65 dolar civarındayken satması için adeta yalvarmış çünkü bir daha bu kadar yükselmeyeceğini düşünüyormuş. 1881 yılına kadar ellerindeki hisselerin üçte birini elden çıkarmışlar. Bu yanlış tercihlere rağmen 1883 yılına geldiklerinde ellerindeki hisselerin değeri bir milyon dolara ulaşmış.

Doğum gününden 4 gün sonra, sadece 29 yaşındayken 174.465 nolu patentini alan Bell'i telefonun icadına götüren olay aslında bir kitapla başlamış(!) İşitme engelliler alanında

Kitaplardan

- *Ulysses'te de böyle sana benzeyen bir adam var.*
- *Ulus ses dediğin ne ha de onu bir yol. Ulu-salcı gaste mi?*
- *Joyce sözünü toplarladı.*
- *Roman. Ben yazdım. İki adam tek bir gün-de kentte dolanıyor.*
- *Öyle roman mı olurmuş. Hoş, kitap işlerinden pek anlamam ya yine de azıcık bilirim elbet. Belli ki eğleniyorsun benle. Hem ne kadar kitap okursan oku, sonunda ölüyorsun.*
- *Ne kadar yersen ye, sonunda yine ölüyorsun. Yemeyelim mi yani? Ama çorbadan ama kitaptan, beslenmeyelim mi?*

Benden'iz James Joyce / Fuat Sevimay

yaptığı çalışmalarla ve kendi okulunu kurmasıyla artan şöhreti nedeniyle Oxford Üniversitesi'ne konuk öğretmen olarak çağırılmış. İngiltere'de eline geçen, Hermann von Helmholtz isimli Alman bilginin işitme fizyolojisine ilişkin kitabını okumuş. Bu kitap sayesinde, müziğin sesinin bir tel aracılığı ile aktarılabilmesi düşüncesi üzerinde yoğunlaşmış. Bu alanda başkalarının da yaptığı çalışmalar varmış. İngiltere'den dönen Bell, Boston Üniversitesi İnsan Sesi Fizyolojisi dalı profesörlüğüne getirilmiş. Kuramsal bilgisini, teknik bilgisiyle destekleyerek hayata geçirmeye ve işitme engellilerin duymasını sağlayacak aletler yapmaya girişmiş. Tam da bu dönemde Thomas Watson adlı bir elektrik mühendisi ile çalışmaya başlamış. Meşhur Watson! Telefonu çalıştırmak için kullandığı bataryadan pantolonuna dökülen asit nedeniyle aradığı ve tarihin ilk telefon konuşmasında ismi geçen kişi: Tarihe geçen bu ilk telefon görüşmesi 10 Mart 1876 tarihinde yapılmış.

Telefonla iletişim çok kolay yayılmamış. Üzerinde çok uğraş verilmiş. Telefonun icadından ancak sekiz yıl sonra, Connecticut eyaletindeki New Haven ilk telefon ağına sahip şehir olabilmış. İletişim, filmlerde de gördüğümüz santral memurları tarafından sağlanıyormuş ve memurlar erkekmiş. Daha sonraları kadın memur çalıştırmak gelenek haline gelmeye başlamış. Sistemin gelişmesi ve telefonun otomatik hale gelmesi ise (ki hâlâ günümüzle kıyaslanamaz!) bir cenaze levazımatçısı sayesinde olmuş(!) Almon B. Stowger adındaki cenaze levazımatçısının rakibinin karısı santral memuruymuş. Kadın, santrali arayan ve Stowger'a ulaşmak isteyen cenaze sahiplerini kendi kocasına yönlendiriyormuş. Bunu öğrenen Stowger, santrali aradan çıkarmak istemiş ve santral olmadan kullanılabilecek bir telefon tasarlamış. Fakat üzerinde yalnızca 3 tuş bulunan ve akılda sürekli sayı tutmayı gerektiren bu makine karışıklığa neden oluyormuş. Bu sorunu çözmüşler fakat bu sefer de ortalığı telefon direkleri, kablolar ve tahtalardan oluşan karmaşa sarmış.

Bell aslında telefonla özdeşleşmiş bir isim olsa da çalışmaktan ve yeni icatların peşine düşmekten vazgeçmemiş. 30 kadar patenti bulunuyormuş. Özellikle işitme engellilerin eğitimiyle yakından ilgilenmeye devam etmiş. Havacılıkla uğraşmış, bu alanda da yeni girişimlerde bulunmuş. 1903'te damadı Gilbert H. Grosvenor, National Geographic Dergisi'nin baş editörü olmuş ve Bell, Grosvenor'u dergisi daha fazla fotoğraf ve daha az akademik makale ile daha popüler bir yayın haline getirmesi için teşvik etmiş. Bell, gömülü olduğu Nova Scotia malikânesinde 2 Ağustos 1922 günü hayata veda etmiş.

İşte Alexander Graham Bell ve telefonun kısa öyküsü... Gerçi bizim bugün kullandığımız 'seyin' Alexander Graham Bell'in bulduğu 'aletle' ne kadar ilgisi var acaba(!) Hatta onun bile, yaşamının sonlarına doğru bir itirafında, telefonun bir baş belası olduğunu söylediği ve kesinlikle çalışma odasında telefon tutmadığı söylenir. Biz ise sadece özlem gidermek ya da birilerine acil bir durumumuzu bildirmek için kullanmıyoruz artık onu... Market alışverişinden banka işlemlerimize kadar hayatımızın olmazsa olmaz aktörü haline getirdik. Geçenlerde okuduğum bir yazıda 4,1 milyar insanın dünya genelinde sosyal medya kullanıcısı olduğu ve bunların neredeyse yüzde doksanının mobilden bağlandığı belirtiliyordu. Hatta 1,8 milyar kişinin de her gün bu sosyal ağlara düzenli olarak girdiğinden bahsediliyordu. Telefonu daha az kullanmak bu zamanda artık mümkün mü bilmiyorum ama kitap okumaya daha fazla vakit ayırmak gerek. Sen yine telefonda konuş, sosyal medyaya gir ama bu yazı bitince yapacağın gibi yapmamaya çalış, hemen telefonuna sarılma(!) Unutma! Telefonun icadına giden yol da bir kitapla başladı... (☞☞)

* Evvel Bahar

Travmalı geçen çocuklukta, hiç olmamış annelerin, o hep eksik babaların gölgesinde geçen hayatınızı tamamlamaya çalıştığınız en yakın arkadaşınızla bağınız üniversite sınavından sonra bir anda kopuyor.

Alıyor, soruyor bulamıyorsunuz. Üzerinden çok zaman geçiyor. 40'lı yaşlardasınız... Yıllar sonra, beklenmedik bir anda karşılaşıyorsunuz. Kızsak mı sevinsek mi? Aranmamışsındır. Pekî, ama neden?

Bir dağ evinde, şömine karşısında, dışarıda kar lapa lapa yağarken... Öykü ve Firuze'nin hikâyesi... Belki de en çok Firuze'nin... Yıllar sonra...

Herkese bir hikâyesi vardır. Anlatılan, belki de hepimizin hikâyesidir. Ne dersin?

Evvel Bahar; İrem Uzunhasanoğlu tarafından yazılan kitap Doğan Kitap'tan çıktı.

"Ağla, ağla Firuze ağla..." ben kulaklarımda Sezen Aksu'nun şarkısıyla okudum kitabı:

"Uzak yamaçlarda durmuş birbirinizi sesleniyorsunuz ama birbirinizi duyamıyorsunuz, ikinizin yamacı da çok dik, ikinizin yamacı da kuzey rüzgârlarını alıyor, ikinizinki de sesi az iletiyor. İkinizinki de korunaklı değil, o yüzden kimse birbirini kendi yamacına istemiyor, davet etmiyor, yanaştırmıyor."

"Hayallerim vardı, onlara ilerlerken omuzlarımı dik tutmalıydım."

"Yuva, kalbinin attığı yerdî; kalbinin ihmal ediliği yer değildi."

"Kitaplarım bir kez daha liman olmuştu. Yanaşıp kendimi sağalttığım bir liman..."

Gerisi... Oku, dünyanı değiştir!

bir varmış:

"Bilmek istemiyorum, görmek istemiyorum, duymak istemiyorum," diye bağıırıyordu koşarken, "burası benim gezegenim değil, Dünya benim evim değil, burada olmayı ben istemedim, bir şeye karışmak istemiyorum, sadece beni buradan uzaklaştır, beni anlayabileceğim insanların arasına götür!"

Hayat, Evren ve Her Şey / Douglas Adams
(d:11 Mart 1952)– ö:11 Mayıs 2001)

bir yokmuş:

"Çocukluğun yerine geçebilecek hiçbir şey yoktur. Bir nane yaptığı geri getirir onu: Ya da mavi kulplu bir fincan."

Virginia Woolf / Yaşam Bir Düştür Uyanmak Bizi Öldürür
(d:25 Ocak 1882 – ö:28 Mart 1941)

* Ezginin Günlüğü'nün "Ebruli" şarkısından...

@terskarga

orkun@galolar.com

ÇİZGİ EVRENİNDE BİR REALİST: ALAN MOORE

V for Vendetta, Watchmen gibi eserlerin üreticisi Alan Moore 1960'ların ortasından itibaren yazarlık maharetini çoğu meslektaşısı gibi fanzinler ve benzeri süresiz-düzensiz yayınlar aracılığıyla etrafıyla paylaşır. Zamanla yazarlığını daha da ön plana koyacak olan Moore, '70'lerle birlikte çizgi roman dergileri için üretmeye başlar.

Çizgi roman, mecra itibarıyla hem yazarlara hem çizerlere hem de mecranın belkemiğini oluşturan iki işi birden yürüten çok yönlü üreticilere sahip. Genellikle bağımsız çizgi roman örneklerinde veya grafik romanlarda denk geldiğimiz çok yönlü bu üreticiler yanında, yazar yerine çizerini öne çıkaran veya tam tersini beceren çizgi roman örnekleri de oldukça fazla. Bir fikri görsele aktarırken o fikrin sahibi yazarla uyuşan bir çizer olmadan çizgi romanın varlığından pek bahsedemeyecek olsak da, çizgi roman yazarlığı da günümüzde kendi başına elle tutulur ve önem arz eden bir unvan artık. Bu yazıda da çizgi roman alanında en bilinen isimlerden, belki de bugünün birçok çizgi roman yazarının önünü açan, beraberinde kendi üretimini olmayan dokunduğu herhangi bir çizgi romanı içinde yer aldığı dünyasıyla birlikte değiştirme ve geliştirme maharetine sahip, nev-i şahsına münhasır İngiliz yazar Alan Moore'u; çizgi romanla ilişkisini ve ürettiklerini, çoğunlukla Türkçeye çevrilen eserleri üzerinden inceliyor olacağız.

Fanzinden çizgi romana

Moore, ergenlik yıllarına denk gelen 1960'ların ortasından itibaren yazarlık maharetini çoğu meslektaşısı gibi fanzinler ve benzeri süresiz-düzensiz yayınlar aracılığıyla etrafıyla paylaşır. Bu büyüme sürecinde Alan Moore yavaş yavaş çizerliğe de el atar; dönemin Sounds ve NME gibi müzik odaklı yayınlarında, farklı mahlaslar altında ürettiği işleri görücüye çıkar. Zamanla yazarlığını daha da ön plana koyacak olan Moore, '70'lerle birlikte 2000AD ve Warrior adlı çizgi roman dergileri için üretmeye başlar, bu dönemde hem çizer hem de yazar olarak dergi içerisindeki antolojilere farklı işleriyle katkıda bulunur. Bu işlerin en öne çıkıyorsa Moore'un sesini o güne kadar en yüksek şekilde duyurabildiği Marvelman'dır (Marvelman sonraları Marvel Comics ile telif problemi oluşturacak ve ismi Miracleman'e çevrilecektir). Konvansiyonel bir süper kahraman hikâyesi olan Marvelman, Moore'un dokunuşuyla karanlık ve gerçekçi bir hal alır. Dönüşüme giren Marvelman'e ileride çizgi roman mecrasının diğer önde gelen yazarlarından biri olan, Sandman'ın yaratıcısı Neil Gaiman da el atacaktır. Moore'un belki de ilk klasijö olan distopya masalı V for Vendetta'nın (V for Vendetta, 2008, Arka Bahçe Yayıncılık)

Alan Moore

da ilk bölümleri gene Warrior'da yayınlanır. Bu dönemdeki işleriyle ödüller de kazanmaya başlayan Moore adını gittikçe duyurur ve Amerikalı DC Comics'in teklifiyle 1984'te Swamp Thing çizgi romanını hazırlayan ekibe dâhil olur ve ismini Atlantik'in öteki tarafına duyurur. *Swamp Thing Efsanesi* (Swamp Thing, İthaki Yayınları: 2020), ilk olarak '70'ler başında yayınlanmaya başlayan, dönem dönem yayınına ara vererek istikrarsız ilerleyen bir çizgi roman serisidir. Moore, realist, dramatik ve bazen de duygusal karakter üretimini Swamp Thing vesilesiyle iyice görünür hale getirir; ününü gittikçe yitiren bir çizgi romanı ayağa kaldırır ve çok daha yukarılara taşır. Moore'un tek başına yarattığı bu dönüşüm, Swamp Thing'in bugüne kadar süren ününü yaratan belki de en büyük kilit taşlarından biridir.

Çizgi romandan sinemaya

Swamp Thing vesilesiyle DC Comics'in diğer süreli yayınlarına da konuk yazar fırsatı yakalayan Moore, '80'ler boyunca DC evrenindeki hikâyelerine karanlığı, gerçekçiliği ve karamsarlığı yaklaştırır; hikâye yazımında çizgi roman mecrasında standartlaşan formüllerden ziyade tarihi veya edebi referanslara ve alıntılara başvurur. Bu dönemde hazırladığı

Batman: Öldüren Şaka (Batman:Killing Joke, JBC Yayıncılık: 2015), alışlagelmiş Batman hikayelerinden ziyade Joker karakterinin arkaplanına odaklanarak Batman'le aralarındaki mücadeleyi bu sefer de Joker gözünden, karakterin geçmişine yapılan referanslarla anlatır. Ancak bu hikâyenin hemen öncesinde süreli şekilde yayınlanmaya başlayan, Dave Gibbons'un çizgileriyle hazırladıkları, Soğuk Savaş dönemi kahramanlar eşliğinde anlattığı efsane çizgi romanı *Watchmen* (*Watchmen*, İthaki Yayıncılık: 2016) Moore'un belki de çizgi romana, edebiyata, kendisine ve dünyaya bakışının manifestosu olacaktır. Watchmen'in kahramanları gerçek sorunlara sahip, yaşanan ve gittikçe kötüye giden dünya için endişelenen; fakat bir yandan da güçsüzlüklerinin farkında, birbirinden kopuk karakterlerdir. Toplumdaki 'öteki'yi temsil ederken bir yandan da dev bir komplo beraberinde başlarına geleceklerden korunmak için bir araya gelmeye çalışırlar. Watchmen sonrasında bağımsız çalışmalara savrulan Moore, bu sefer ibresini İngiltere'de geçen tarihi ve okült bir anlatıya çevirir. '89 ve '98 arasında toplam on sayıda, çizer Eddie Campbell eşliğinde toparlanan *From Hell* (*From Hell*, Flaneur Yayıncılık: 2017), merkezine Karındaş Jack'i oturtan, ancak ezoterik fantezilerin edebiyattan tanıdığımız kurgu figürler ve gerçek tarihi karakterlerle harmanlandığı sıradışı bir iş olur. Neredeyse 600 sayfaya ulaşan eser; Alan Moore'un kafasının tarihi ve kurgu referanslar arasında nasıl çalıştığını anlamak için harika bir örnektir. Bağımsız başka benzer işler sonrasında Moore iki kıta arasında gidip gelmeye başlar; '90'larla birlikte bir yandan Amerikalı büyük çizgi roman yayıncılarının şaşalı kahramanlarına drama katarken bir yandan da kendi sınırlarını kendi belirlediği imza işler üretir. Bunların en önde geleni de, 1999'da yayına başlayan ve geçtiğimiz yıl sona eren *Olağanüstü Beyefendiler Cemiyeti*'dir (*The League of Extraordinary Gentlemen #1-#11*, Yapı Kredi Yayınları: 2019). *From Hell*'deki karakter kolajını birkaç vites artırarak zihnindeki dipsiz edebiyat dağarcığını baştan sonra bir hikâyeye dönüştüren ve bu hikâyeyi farklı komplo, detektiflik ve fantastik olayların etrafında biçimlendiren Moore, çizer Kevin O'Neill eşliğinde hikâyeyi yirmi yıl boyunca esnetir, genişletir, evrenler arası bir boyuta getirir ve 2020 itibarıyla de tamamlar.

Sinemadan reddiye

İşin belki de en ilginç yanı olarak; yukarıda anılan hemen her Moore hikâyesi bir şekilde beyazperdeye yansır. V for Vendetta, dönemin meşhur yönetmenleri Wachowski Kardeşler tarafından sinemaya uyarlanır, Swamp Thing ise kariyerinin başlarındaki genç Wes Craven eliyle bir televizyon filmine aktarılır. From Hell, tüm karamsarlığı bir kenara atılıp Johnny Depp'li bir gerilim filmi olur, Watchmen'se sonradan DC filmlerinin demirbaş yönetmeni olacak Zack Snyder

tarafından kalburüstü bir anlatıya çevrilir. Kapsadığı fıkırsel alan ve içerik sebebiyle sinemaya aktarılması en zor örnek olabilecek *Olağanüstü Beyefendiler Cemiyeti* bile kendini bir aksiyon filmi olarak sinemada bulur. Moore ise bu uyarıların hiçbirini onaylamaz, isim hakkını vermez, sinema-tv platformundaki bu üretimlerin hepsini reddeder ve her fırsatta eleştirir. Belki de 'çocuklarının' kendisinden izinsiz bir şekilde büyütüldüğünü gören ama duruma müdahale de edemeyen bir ebeveyn gibi hepsinden vazgeçer; birebir engel ol(a)masa da hiçbir zaman kendisinin bu filmlerle birlikte anılmasına izin vermez.

Alan Moore, bugün son çizgi romanını tamamlamış olmanın iddiasıyla, ürettiği işlere benzer şekilde gene okültle çevrelenmiş gizemli hayatına İngiltere'de devam ediyor. Çizgi romanlarla işinin tamamlandığını, ancak yazarlığa televizyon, roman, öykü gibi farklı mecralar aracılığıyla devam edeceğini belirtiyor. Çizgi romana ne yazık ki artık küskün olan, gelmiş geçmiş en iyi çizgi roman yazarlarından Alan Moore'u tanımayanlara, önce Türkçeye kazandırılan işleriyle başlayıp, fırsat olduğu takdirde tüm külliyatını keşfetmelerini şiddetle tavsiye ederim. (☺☺)

Yazıda geçen kitaplar

DEVLET ANA: KURULUŞ FELSEFESİNE JEOPOLİTİK AYAR

1967'de yayımlanan *Devlet Ana*, Osmanlı'nın son ve Cumhuriyet'in ilk dönemine yoğunlaşan Kemal Tahir'in, kronolojik açıdan en uzağa düşen romanı. Ertuğrul Bey'in öldüğü 1290'da başlayıp 1299'da Bilecik'in alınmasıyla biter. Olay örgüsü, birbiriyle irtibatlı iki düzlemde çatılır. Kuzeybatı Anadolu'daki Kayıların var oluş ve yayılış mücadelesi, genel çerçeveyi oluşturur. Özelde ise başkahraman Kerim'in mollalığı bir süreliğine bırakması ve ağabeyi Demircan'ın katillerini bulup cezalandırması işlenir.

Türkçeye "yer siyaseti" şeklinde aktarılan bir terim jeopolitik. Bir ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel müktesebatını, özellikle de iç ve dış politikasını daha çok coğrafi konumunu merkeze alarak inceleyen bilim dalı. Buna göre, değişkenleri ve sabiteleri; sadece tarımı, hayvancılığı, madenciligi, tekniği, kültürü, ticareti, nüfusu değil askerî örgütlenmeyi, güvenliği, diplomasiyi, stratejik bakışı, çekirdekten çevreye yayılacak siyaseti de etkiler, kademelendirir, hizaya sokar.

1967'de yayımlanan *Devlet Ana*, Osmanlı'nın son ve Cumhuriyet'in ilk dönemine yoğunlaşan Kemal Tahir'in, kronolojik açıdan en uzağa düşen romanı. Ertuğrul Bey'in öldüğü 1290'da başlayıp 1299'da Bilecik'in alınmasıyla biter. Olay örgüsü, birbiriyle irtibatlı iki düzlemde çatılır. Kuzeybatı Anadolu'daki Kayıların var oluş ve yayılış mücadelesi, genel çerçeveyi oluşturur. Özelde ise başkahraman Kerim'in mollalığı bir süreliğine bırakması ve ağabeyi Demircan'ın katillerini bulup cezalandırması işlenir.

Romana yerleşen jeopolitiğin iskelesi, *Asya Tipi Üretim Tarzı*'nın gölgesinde dikilir. Murat Belge, "büyük ulusal anlatı" ve "Türklerin kökeni" meselelerini tartıştığı *Genesis* adlı kitabında (İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 58-59), ATÜT kısaltmasıyla da bilinen bu anlayışın, 1960'larda Türkiye'de de gündeme getirildiğini söylemektedir. Karl Marx, *Kapital*'i yazmaya başlamadan önce, bazı notlarında ve Engels'e gönderdiği mektuplarda bu konuya yer vermiştir. Buna göre, tabiatın insanın karşısına ciddi güçlükler çıkardığı (sel, kuraklık, çölleşme, bataklık vb.) yer ve durumlarda, üretim ve bayındırlık faaliyetleri ancak büyük çaplı örgütlenmelerle gerçekleştirilebilir. Bu örgütlenme, devleti zorunlu kılar. Hâkim olduğu yerlerde de kişi veya zümrelerin elinde güç ve sermaye birikimine izin vermez. Böylece, devletle halk arasında özerkliğe sahip kurumlar veya ara tabakalar da oluşmaz. Devletin hem egemenliği hem de yardımsever hâmilîği, bireylerden bağımsız bir biçimde devam eder. Kemal Tahir, son yıllarında epeyce tadilata

tâbi tutmakla birlikte, bir dönem bu görüşü geliştirmeye ve Türk tarihine, özellikle de Osmanlı dönemine uygulamaya çalışmıştır. Ona göre Batı, gelişimini bin türlü kötülükle, sömürgecilikle, zulümle sağlamış ve bu tutumunu zamanla içselleştirmiştir. Kölelik, derebeylik, feodalite, burjuva aşama ve karışımıyla, Yunan ve Latin kültürü, Hristiyanlık ve pozitivizm alaşımıyla meydana gelen Batı'nın sınıflara bölünmüş farklı bir yapısı, üretim ilişkileri, din, felsefe, siyaset anlayışı vardır. Doğu toplumları ise söz konusu aşamaları bilmez. Bunun nedeni de coğrafi şartların, mülkiyete ve insana bakışın, sınıfların oluşmasına ve mücadelesine elverişli olmayan yaşayış, yönetim ve düşünme biçimiyle iç içe geçmesidir. Çoğu Doğulu toplum ve bu arada Osmanlı toplumu sınıfsızdır. Yazara göre, Batılı olmayan biri zorla Batılı olamaz; Batılı biri de ne kadar çabalasa Doğulu bir kimlik ve benliğe kavuşmaz (*Notlar / Batılılaşma*, Bağlam Yayınları, İstanbul 1992, s. 156.).

Ekin, köylü, ekmek, dünya

Kemal Tahir, zaman zaman konum bilgisi vererek ilerletir, romanı ayaklandıran mevzuyu. Yer siyaseti ile ilgili duruşun uzak ayağı, Konya'yı merkeze koyacak şekilde Anadolu'dadır; yakın ayağı ise Söğüt'ü üs edinecek şekilde Marmara'dadır. Yazar, mezkûr görüş gereği, Anadolu'yu dahası Marmara Bölgesi'ni, ancak "devlet" gibi güçlü bir örgütün başa çıkabileceği çetin doğa koşullarının bulunduğu bir alan olarak göstermeye girişir. Abartılı bir şekilde bataklıklardan, sel baskınlarından, ırmakların yatak değiştirmesinden, tabiatın arzin üstüne yığıldığı güçlüklerden söz eder. Rum hancı Mavro, bu bağlamda, romanın en kötü kişisi olan Saint-Jean şövalyesi Notüs Gladys'e önce hızlı bir fizikî ve beşerî coğrafya dersi, Marmara merkezli bir jeopolitik özeti verir. Babasından işittiğine göre, Sakarya Irmağı üç kez yatak değiştirmiştir. Savunmada ırmağın imkânlarından yararlanan hisarlar, bu yatak değişikliği yüzünden zorda kalmıştır. Türk'ün, Moğol'un kolayca sürüp gelmesi de bundandır. Aynı

zamanda bölgede büyük bir bataklık oluşmuştur. Bu batağın bir ucu Simav Gölüne, Koca Suyun kaynağına dayanır, bir ucu da Karadeniz'e kavuşur. Yollar kaybolmuş, ticaret kesada uğramış, kervan işlemez olmuştur. Halkın günden güne yoksullaşması bu yüzdendir. Bunu engelleyecek, ıslah edecek bir irade, bir devlet de kalmamıştır bölgede. Mavro, ortaçağ romanslarında, efsanelerinde sıkça karşılaşılan bu zorluk türü, bu doğal canavar, bu "çorak ülke" arketipiyle ilgili tafsilatlı izahı şu sözlerle bağlar: "Eskilerde, sular hiç densizlik edemezmiş, çünkü dizgin vururlarmış ağızlarına kayzerler, sultanlar, sert başlı hayvanlar gibi... Sular kudurgan olursa ekin olmaz, ekin olmazsa köylü olmaz, köylü olmazsa ekmek olmaz, ekmek olmazsa dünya batır..."

Kemal Tahir; kafasında dönüp duran o düşüncüyü, bir irade etrafında toplanarak el birliğiyle çalışmanın önemini dahası devletin gerekliliğini göstermek için sadece Türkiye'nin değil belki de dünyanın en verimli, bereketli, öteden beri etkili bir tarım düzenine ve çeşitliliğine sahip bir coğrafya parçasını, Marmara bölgesinin önemli bir bölümünü batağa kurban edip bırakır ki şaşırmmamak elde değildir.

Bazı yazarları fazlasıyla heyecanlandıran "at, avrat, pusat" edebiyatı, Kemal Tahir'i kesmez. Onun ötesine geçmek isterken zorladığı gerçeklik de bazen büsbütün güme gider. Romanda Osman Bey de Mavro'dan aşağı kalmaz elbette. Kendisini henüz pek ciddiye almayan Şeyh Edebali'yi, iyi hazırlanmış bir brifing eşliğinde aydınlatır: "... Şeyhim, çünkü salt Anadolu çoraktır, verimsizdir. Hele bu gün derisi yüzülmüş, eti soyulmuştur. Yolları silindiğinden kervan işlemezdir. Suları azgınlaştığından her tarafı bataktır. Masraflı devlet besleyemez. ... Konya'nın taht şehri olması için, Basra'ya kadar Irak'ı, Sudan'a kadar Mısır'ı Anadolu'ya katması gerekir. Ayrıca İstanbul'un su yolunu ele geçirip Marmara çevresiyle Balkanlar'ın verimli topraklarını da, sınırları içine alması gerekir!"

"Anadolu insanının zenaatı devlet kuruculuğudur"

Ah, bu ne yaman bir yakıştırma, ne güzel bir kıyaktır! Muhtemel kaynatayı ağız açık bırakan bu ifadeler, gerçekte okuma yazması bile olmayan Osman Bey'in âdeta bir üniversite kürsüsüne çıkarak jeopolitik ve ATÜT dersi vermeye soyunması, aynı zamanda düşünür Kemal Tahir'in de hızını alamayıp sanatçı Kemal Tahir'i ezmesi değil midir? Tarihî roman ne kadar dikkat etseniz hatadan, noksandan hatta çaresizlikten kaçamayacağınız bir türdür, evet. Çekim gücü yüksek bir atmosfere ve iç tutarlılığa sahip olmanız belki her şeyden daha kıymetlidir, doğru. Kemal Tahir'in en zayıf kitabında bile göz açıcı tespitler ve sıra dışı edebî lezzetler vardır, tamam. Fakat okuyucu onun en iyi, en iddialı romanlarında bile bazen akıllara durgunluk verecek zorlamalardan, anakronizmden, metinde sıradağlar gibi kabaran nutuk yahut diyaloglardan yakasını kurtaramaz. Bu muhavere de onlardan biridir.

Kemal Tahir, burada kalmaz. Jeopolitiğe uygun yönetim ve yöneticiler bulma konusunda ısrarcıdır. Anadolu toprağının herkesi, her siyaseti kabul etmediğini, kendine uygun olanı aradığını ileri sürer; bir ansiklopediye bandırarak tarihî bilgiyle donattığı Osman Bey'e de bunları açıkça söyler. En sonda karşımıza çıkan *Siyasetname*'nin hasılası, Kerim Çelebi'den önce Ertuğrul'un gazi oğlunun dilinde ballandır:

"Anadolu'yu bırakacağım şimdilik... Benim gördüğüm, tez vakitte gidicidir Moğol... Çünkü Moğol'un düzeniyle de uyuşamaz bizim Anadolu toprağı... Eski Yunan'ın, Roma'nın düzeniyle de uyuşamamıştır çünkü... Bizim gazi beylikler çabalasın bakalım, Konya'yı ele geçirmek için... Boğuşsunlar birbirleriyle, güçten düşürsünler kendilerini boş yere... İşimi kolaylaştırınlar! Verimli topraklara sahip olana yarar Anadolu... Tükenmez insan kaynağıdır, insanının zenaatı da görüldüğü gibi, köylülük değildir, devlet kuruculuğudur."

Diğer taraftan, ilk kez *Âşıkpazazade Tarih'i*'nde yer alan ve eserde -Osman Bey'e değil de- Yunus Emre'ye gördürülen "büyük ağaçlı rüya" da jeopolitik ile birleşen sezgi ve öngörünün özeti gibidir; küçük ölçekli bir tasavvura razı olmayarak cihani kuşatan bir başarı hikâyesinin manevi remzidir.

Kerim'in, Bacıbey gibi "hünsa" nitelikli bir lâkapla çağrılan anasını da unutmayalım. İçerikteki eril vurgulara rağmen devletin mihverini kendine çeken bir şahsiyete sahiptir Bacıbey. "Kerim ve rahim devlet baba" imgesini tersyüz etme pahasına anaçlığa, berekete, sürekliliğe atfları kolaylaştırması niyetiyle tasarlanmış fakat her halükârda yazarı çelişkilere sevk eden bir karakter olarak kalmıştır. O da lüzumlu hatta kaçınılmaz gördüğü o siyasetin hizmetindedir. Bölgesel konumun, Osmanlı çekirdeğinin düşmanlarını hesaba katan o jeopolitiğin hem dişil ve özlül hem de sert ve buyurgan tarafını temsil eder. Bu topraklarda tutunmak ve yeni bir dünya kurmak için evvela savaşın, savaşçılığın hakkının verilmesi gerekir ona göre. Doğanın sakatlıklarından, Söğüt'ü çevreleyen alçaklardan, içteki hayınlardan, yönetimin yaşlanıp yavaşlamasından, toprağın verimsizleşip uyumasından, kıtlık ve kuraklıktan, tarım ve hayvancılıktaki gerilemeden, özlücesi tabii ve beşerî hasımlardan kurtulmak için mollaya değil alpa, bahadıra ihtiyaç vardır. Bacıbey, -romanda aslında Türklerin bilime, sanata, felsefeye verdiği değeri göstermesi için inşa edilen- oğlu Kerim'i en azından belli bir süre bu adanmışlığın içinde yakıp kavurmayı başarır.

Devlet Ana kuşkusuz önemli bir tarihî romandır. Fakat eksiği gediği de az değildir. Çelişen bilgiler içerir. Yazıldığı dönemin KGB ve CIA ajanlarını temsil ettiği söyleyebilecek kişilere bile yer verir. Cinsî sapkınlık ve oğlancılık anlatımı sakınımsızdır. Birçok takdim ve tehir eşliğinde kronolojiyle oynar. Herkes her dili bilir, tercümana ihtiyaç duyulmaz. Barut peşinde koşan Kaplan Çavuş, "delikli demir"i icat etmek üzeredir. Mavro ve Köse Mihal gibi Rûmları bile müspet "Anadolu çocuğu"na dönüştüren bu arındırıcı üretim tarzı havzasında, jeopolitiği boşlamayan bu görkemli kuruluş hamlesinde etkili ve düzgün bir müslümanlığa yer yoktur sadece. Yazar, olumlu bir tek dindar tip dahi koymaz romana. Dinle mesafeli olan hatta din düşmanlığına soyunan Batıcılarla bu noktada rahatlıkla buluştuğu görülür Kemal Tahir'in. Yine de ardında, Batılı birçok ülkenin edebiyatını tek başına eskitecek çapta ve güçte bir külliyat bıraktığını söylemek gerekir. (●●●)

DEVLET ANA

Kemal Tahir

İTHAKİ YAYINLARI

Açlığa tam alışmışken hat-ta hiç acıkma-mışken kendi re-korumu kırmama izin vermiyorsunuz! En büyük açlık sanatçısı unvanını alabilirim

AÇLIK SANATÇISI

Franz KAFKA hikayesi

çizen - selahattin demirci
selahattin87demirci7@gmail.com

Son yıllarda açlık sanatçılarına ilgi bir hayli azaldı. Eskiden bütün kent açlık sanatçısıyla ilgilenirdi.

Menajer açlık gösterisinin süresini kırk gün olarak belirlemişti, bu sürenin bitiminde aç kalmasına izin vermiyordu. Yaşadıkları deneyimler, kentin ilgisini ancak kırk gün çekebildiklerini göstermişti.

Açlık sanatçısının gizlice bir şeyler yeme-mesine dikkat eden üç nöbetçi vardı ve bunlar garip bir şekilde kasap olurdu.

Menajer öyle fotoğraflar gösteriyordu ki açlığın kırkinci gününde yatağında mecali kalmamış, ölü gibi yarken görülüyordu. Açlık gösterisini zamanından önce sonlandırmamasının sonucu gösteriyi bitirmesinin nedeniymiş gibi gösteriliyordu burada! Bu anlayışsızlığa, bu anlayışsız dünyaya karşı savaşmak imkansızdı.

Günün birinde artık seyircisini büyük ölçüde kaybetmiş, menajeriyle yollarını ayırmıştı. Bir sirke düşmüştü.

At koşu alanının ortasında değil dışarıda, ahırların yakınında herkesin görebileceği bir yere koydular. Seyirciler gösteri aralarında atları görmek için ahırlara akın ettiğinde açlık sanatçısının önünden geçince onu görüyorlardı.

Ahırlardan gelen pis kokular, hayvanların geceleri huzursuzluğu, vahşi hayvanlar için önünden geçip götürülen çiğ etler, hayvanların beslenirken çıkarttığı sesler onu çok yaralıyordu.

Bazen bir takım serseriler gelip ona insanları aldat-
tığını söylüyordu

O işini son derece dürüst yapıyordu, fakat insanlar onu
aldatıyor ve hakkını vermiyorlardı.

Böylece günler geçti.
Unutulup gitmişti.

Elbette, biz seni
affediyoruz.

Herhalde
aklını
oylattı.

Sen hala açlığa
devam mı ediyorsun?

Günün birinde samanlar karıştırıldığında içinde açlık sanatçısını buldular.

Hep sizlerin açlık gösterime hayran olmanızı istedim

Biz hayran olduk.

Fakat hayran olma-
manız gerekirdi.

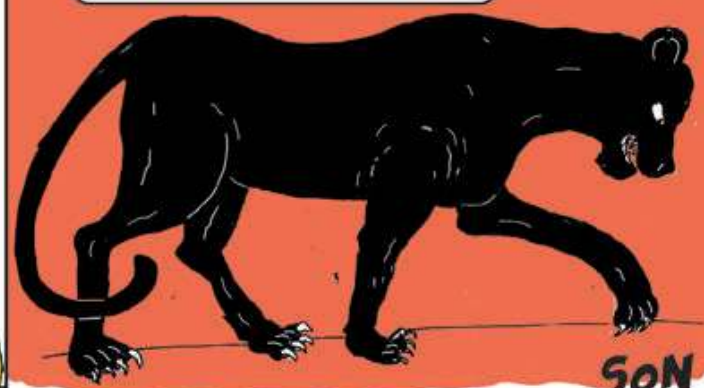
O zaman hayran olmuyoruz.

Neden başka
tүrlü davra-
namazsın?

Çünkü..

Bunlar son sözleriydi. O ölünce kafesin içine
genç bir panteri koydular ve çok ilgi gördü...

SON

OKURUN ZİHNİNDE İNŞA EDİLEN BİR LABİRENT: HAZAR SÖZLÜĞÜ

Hazar Sözlüğü, onu uluslararası üne kavuşturup adının sık sık Nobel ile anılmasının ötesinde Paviç'in başı ve sonu olmayan bir roman yazma amacını gerçekleştirdiği eseri olarak ayrı bir önem kazanıyor. Kitabın ana omurgasını 7. ve 11. yüzyıllar arasında Hazar Denizi ve Karadeniz arasındaki bölgede hüküm sürmüş kadim Türk topluluğunun din değişimi süreci oluşturur. Hazarlar, resmi tarihe göre Museviliği benimsemiş olsa da Paviç'in resmi olmayan tarihine göre hangi dine girdikleri belli değildir. Kitabın bu sıra dışı kurgusal yapısı her okur için rotasını kendisinin belirleyeceği bir yolculuk teklif eder.

Henüz ilk kez yayımlandığı 1984 yılında kimlerince “21. yüzyılın ilk kitabı” olarak kabul edilen *Hazar Sözlüğü*’nün ön-sözünde Milorad Paviç, sanat eserlerini “evrilip çevrilebilir” ve “evrilip çevrilemez” olarak ikiye ayırdığından bahseder. Muhatabının esere farklı açılardan yaklaşılabildiği resim ve heykel gibi sanatları evrilip çevrilebilir olarak tanımlarken, edebiyat ve müzik gibi sanatları “her şeyin başlangıçtan sona, doğumdan ölümüne doğru ilerlediği tek yönlü bir sokağa” benzetir. Lineer olmayan bir anlatı inşa etmek için uzun yıllardır çalıştığından bahsetmeyi imal etmez. Yayımlarının uzun yıllar sonra yeni bir çeviri ile okura sunduğu *Hazar Sözlüğü*, onu uluslararası üne kavuşturup adının sık sık Nobel ile anılmasının ötesinde Paviç'in başı ve sonu olmayan bir roman yazma amacını gerçekleştirdiği eseri olarak ayrı bir önem kazanıyor.

Kayıt dışı tarih çalışmaları

Yazarı tarafından “sözlük roman” olarak tanımlanan *Hazar Sözlüğü*’nün ana omurgasını 7. ve 11. yüzyıllar arasında Hazar Denizi ve Karadeniz arasındaki bölgede hüküm sürmüş kadim Türk topluluğunun din değişimi süreci oluşturur. Hazarlar, resmi tarihe göre Museviliği benimsemiş olsa da Paviç'in resmi olmayan tarihine göre hangi dine girdikleri belli değildir. Zaten romanın sözlük formunu oluşturan da sözü edilen *Hazar Polemiği* etrafında gelişen tartışmalar, kayıt dışı tarih çalışmaları ve kayıtlardan başkası değil. Zira hem İslam, hem Hristiyan hem de Musevi araştırmacılar Hazarların esasen kendi dinlerine geçtiği iddiasındadır.

Milorad Pavić

Hazar Sözlüğü’nün maddeleri aslında bu üç semavi dinin bilgin ve araştırmacılarının çalışmalarıdır. Kitabın bu sıra dışı kurgusal yapısı her okur için rotasını kendisinin belirleyeceği bir yolculuk teklif eder.

Kuşkusuz okuruna farklı okuma yöntemleri teklif eden tek kitap *Hazar Sözlüğü*’dür. Ancak Paviç'in basyapıtını özel kılanın deyim yerindeyse yapbozun bir araya gelebilmesi için okurundan da en az yazarı kadar yoğun bir çaba beklemesi olduğu söylenebilir. Tıpkı az önce bahsettiğim gibi *Hazar Sözlüğü* bir sokak boyunca ileri geri yürüdüğünüz bir kurguya sahip değil. Sokaktan çıktığınız, şehrin sokaklarında, meydanlarında, parklarında dilediğiniz gibi dolaştığınız hatta Paviç ile el ele verip kendi zihninizde inşa ettiğiniz bir

Hazar Sözlüğü tam olarak verdiğiniz kadarını aldığınız bir kitap. Daha rahat bir okuma ile yetinmek de Paviç'in vahşi ve zengin hayal gücüne ayak uydurmak için çabalamak da size kalmış. Amerikalı ünlü eleştirmen Robert Coover'ın söylediği gibi, Milorad Paviç adeta rüyaların diliyle yazıyor.

labirenti keşfe çıktığınız bir deneyim. Okur olarak sizden taşın altına elinizi sokmanız da tam olarak bu noktada isteniyor. Zira roman, maruz kaldığınız bir anlatı olmaktan ziyade kurgusal bir bütünlüğe ulaşmak için size ihtiyaç duyuyor. Yani sadece rotanızı belirlemekle yetinmeyip labirentin inşasında da rol almalısınız. Fakat bu sorumluluk gözünüzü korkutmasın. Çünkü *Hazar Sözlüğü* tam olarak verdiğiniz kadarını aldığınız bir kitap. Daha rahat bir okuma ile yetinmek de Paviç'in vahşi ve zengin hayal gücüne ayak uydurmak için çabalamak da size kalmış.

Öyle sanıyorum ki tam da bu noktada Paviç'in labirente yerleştirdiği büyüleyici imgelerden bahsetmek gerek. Amerikalı ünlü eleştirmen Robert Coover'ın söylediği gibi, Milorad Paviç adeta rüyaların diliyle yazıyor. Benim için kitabı asıl kıymetli yapan ya da yazarının teklif ettiği okuma tarzını mümkün kılan da bu renkli ve şaşırtıcı hayal gücü. Zira sözlüğün her bir maddesi aslında içinde kendi destansı, mistik ve son derece güçlü hikâyesini barındıran birer anlatı. Dolayısıyla benim gibi hikâyelere, hikâye anlatıcılığına kayıtsız kalamayan biriyseniz *Hazar Sözlüğü*; zehirli kitapları, altından kemikleri olan kahramanları, rüya avcılarını ile dönüp dönüp okuyabileceğiniz ve her seferinde büyülenecek bir şeyler bulmayı başarabileceğiniz eşsiz bir kitap. Ve onu okumak bir masal kentinin gizemli sokaklarını her adımıyla bir keşfe ulaşarak dolaşmaya; ürpertici, cesur, garip kahramanlarla karşılaşmaya benziyor.

Hal böyleyken *Hazar Sözlüğü*, başlayıp bitireceğiniz bir kitaptan ziyade zihninizin bir köşesini her zaman meşgul edecek, çarpıcı bir hikâye dinlemek istedikçe karıştıracağınız hatta asla tam olarak bitiremeyeceğiniz bir kitap. Belki de Paviç'in asıl istediği de buydu. Zira romanı iyice karıştırılmış bir rubik küpüne benzetebilirsiniz. Çözmesi ise size kalmış. Fakat çözmemek de Paviç için yeterince makul. (•••)

HAZAR SÖZLÜĞÜ

Milorad Paviç

CEV: Kadir Daniş

YAYINLARI 2021

Kısa kısa

Diğer fantastik dünyalarına tutkun olanlar için Krynyn büyümlü toprakları her zaman sığınacak bir liman olmuştur. Birkaç yıl önce Margaret Weis ve Tracy Hickman ikilisinin yeni bir Ejderha Mızrağı üçlemesi için çalıştıklarının duyurulması hepimizi heyecanlandırmaya yetmişti. Ancak ikilinin Ekim ayında Wizards of Coast ile yaşadığı hukuki sorunlar ilk kitabı çoktan tamamlanan dizinin akıbetini tehlikeye sokmuştu. Taraflar arasındaki sorun aşılmış olmalı ki Weis geçtiğimiz günlerde kitapların yayımlanacağına dair müjdeyi takipçileri ile paylaştı. Şimdilik resmi bir açıklama olmasa da Krynyn'in gedikli seyyahları yol hazırlıklarına çoktan başladı.

Kült rol yapma oyunu *Legend of Zelda* ilk kez yayınlandığı 1986'dan bu yana yüz milyonlarca oyuncuya ulaşmış, yeni çıkan oyunları, geniş dünyası ve zengin hikâyesi her zaman ilgi çekmeyi başarmıştı. Geçtiğimiz yıllarda Netflix için bir dizi uyarlaması yapılacağı haberiyle birlikte oyunun meraklıları Overworld'un zindanlarında Triforce of Wisdom'un izini sürmeye hazırlanıyordu. Ne var ki, Nintendo tarafından gelen ani bir kararla uyarılmanın iptal edildiği duyuruldu. Şimdilik kesin bir gerekçe belirtilmemiş olsa da Netflix cephesinde yaşanan sızıntıların asıl sebep olduğu konuşuluyor.

HER ŞEHRE BİR KİTAPLA GİRDİM

Okumak, yazmak, gezmek... Halil İbrahim İzgi'nin hayatında bu üç kavram sık sık yer değiştiriyor. Cüda romanı sonrasında haritayı genişleten yazar, Annemin Coğrafyası'nda köklerinin peşinde Balkanlara uzanıyor. Camera Obscura ise yanı başımızdaki dinmeyen ateş Suriye'nin göçmenlerine odaklanıyor. "Kitaplar yalnız olmadığımı öğretti" diyen İzgi ile kelimeleri, seyahatleri, edebiyatı, kitapları ve diğer sanatları konuştuk.

Kelimelerin insan ruhunun aynası olduğuna inanıyorum.

Kelimeler olmasa neye benzediğimizi tarif etmemiz pek mümkün olmazdı. Başka kişilerle benzerliklerimizi, tanımadığımız kişilerle aslında tanış olduğumuzu kelimeler olmasa nasıl fark ederdik bilmiyorum. Bazen baktığımız bir tablo gibi kelimeler, bazen bizi teselli eden bir yol arkadaşı, bazen de tam yakıtımız bitecekken doldurduğumuz benzin. Nasıl tarif edersek edelim kelimeler hayatımızı ve dünyayı iyileştirmek için elimizde bulunan en iyi ilaç. Reçete gerektirmeyen ilaçlar. Hayatımızın tortusudur kelimeler, duygular geçtiğinde bıraktığı iz bir anlamda yaşamış olduğumuzun kanıtıdır. Yazının hammaddesi ve büyülü karışımların iksiri. Her bakışımızda hayranlıkla bizi bizden alan ev yapımı abı hayat.

Lise yıllarındaki gayretli ama başarısız deneyimlerimi saymazsak, üniversite yılları yazmanın büyüüne kapıldığım zamanlardı. Allah vergisi bir yeteneğim olmadığı için çok fazla yazarak bu açığı kapatmaya çalıştım. Kelimeleri sevdiğim onlar da beni sevmeye başladı. Küçük ablam Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın çıkardığı Gençliğin Sesi dergisine yazılarını gönderirdi ve yayınlanmıştı da. Onun ifadeleri gerçekten etkiliydi. Berrak bir zihin ve güçlü bir kalple yazıyordu. Yazmaya devam etmesini gerçekten isterdim. O pek bilmeseydi beni teşvik eden yazdıklarının dergide yayınlanıyor olmasıydı. Bir derginin yazısını yayına değer bulması gayretli bir genç için önemlidir. Okuduğum her güzel yazı beni teşvik etti. Adeta "Haydi ne duruyorsun yazsana" dedi. Yayın yüzü gören ilk metnim yine bir öğrenci dergisi olan Biat'ta yayınlanan bir şiirdi. Rahmetli Asım Gültekin'in teşvikiyle yazmıştım. Yayın yüzü gören ilk ve son şiirim oldu. Sonrasındaki bir iki denemeyi bir kenara bırakırsak yazdığım tek şiirimdi. Ama yayım dünyasına böyle bir kapıdan girmiş oldum.

Camera Obscura, karanlık oda demek. İçinde bir paradoksu barındırıyor. Herkesin görebileceği bir fotoğraf önce karanlık bir odaya giriyor. Bu bana ilginç gelen bir süreç. Fotoğrafçılığa münhasır olsa da hayatımızın diğer kısımları için de geçerli. Suriye'de yaşanan insanlık dramının yakın şahitleri arasında oldum. Halepli insanlarla çok zaman geçirdim. Çok fazla hikayelerini dinledim. Suriye'de ya da Türkiye'de Haleplilerle karşılaştığımda onların şehirlerine olan saygıları ve çelebi tavırları büyük bir saygı duymamı sağladı. Yüzeyde görünen hikayelerin çok derin kökleri ve bağlantıları var. Bu bağlar neredeyse tüm dünyayı kuşatmış durumda. Salgın süreci bizleri evlerimize sığan mültecilere dönüştürdü. Trafikte geçirdiğimiz zaman veya gezmeye gittiğimiz hafta sonları azaldı. Bunu bir imkan olarak gördüm ve biriken Halep hikayelerini roman formunda bir araya getirmeye gayret ettim. İnsanız ve hepimizin birbirimize bir gönül borcu var. Bir merhem varsa elimizde bunu yaraların kapatılmasında kullanmalıyız. Yaşanan acılar geride kaldığında gazetede ki acı haberlerden fazlası olsun istedim Halep hakkında. Bu benim Halep ismindeki dünya güzeli şehre olan borcum. İnşallah bir nebze de olsa ödeyebilmişimdir.

Bildiğim her şekilde Balkanları sevmeye devam etmeyi arzu ediyorum.

Cüda'da Saraybosna'dan Filistin'e ve daha sonrasında tüm dünyaya yayılmış bir hikaye vardı. Annemin Coğrafyası benim için içsel bir yolculuk. Gazete ve dergilerde yayınlanmış yazılarımın bir çatı altında bir araya gelmesi. Bu yazıları kaleme alırken hep annemden duyduğum türkülerin ve sınırları taştan vatan düşüncesinin bana eşlik ettiğini düşündüm. İstanbul'dan daha önce vatanımız olan toprakları zorlu şartlardan geçtik diye sevmeyi bırakamayız. Kalp sevmekten yorulmaz. Annemle gitme imkanı da bulduğum bu topraklar klostrofobik düşünce dünyamızın kireçlerini çözüyor. Balkanlara baktıkça kendimizi görüyoruz. Sevdikçe daha çok sevmek istiyoruz, belki bir ömrün yetmeyeceği

kadar çok. Ana vatanımız, analarımızdan öğrendiğimiz vatandır ve Rumeli, bana annemin sevdirdiği bir coğrafya. Anıların arkeolojisini yaparken kurduğum bir müze diyebilirim. Ama bu müze sadece geçmiş değil geleceği de anlatıyor. Yaşıyor ve yaşatıyor.

Seyahatlerim sırasında çok sayıda kitap ve yazar yeni seyahatlerin kapısını açtı bana. Hemen hemen her şehre bir kitapla girdim ya da zihnimde bir kitapla çıktım diyebilirim. *Üsküp'ten Kosova'ya* Yavuz Bülent Bakiler'in bir kitabı mesela. Onun seksenlerdeki yolculuğunun izlerini sürmek üzere gittiğimde Struga'da kalmak istedim. Tek sebebi orada bir şiir akşamına katılmış olmasıydı. J. D. Salinger'in *Çavdar Tarlasında Çocuklar* kitabını okumasaydım New York gitmek için ne kadar cazip olurdu veya Paul Auster'in kitapları olmasa Brooklyn yine aynı şekilde cazip gelir miydi bilmiyorum. Budapeşte'ye gittiğimde çocukluk kitabım *Pal Sokağı Çocukları*'nın izini sürmüştüm. Weimar'da Goethe'nin son nefesini verdiği yatağın başındaydım ve öncesinde mektuplarından oluşan kitabını okumuştum. Goethe olmadan Weimar benim için sıradan bir Alman şehri olurdu ve oraya gitmek için zorlu bir yolculuğa talip olmazdım herhalde.

ANNEMİN COĞRAFYASI

Halil İbrahim İzgi

İZ YAYINCILIK 2021

Kitaplar yalnız olmadığımı öğretti, onlara minnettarım.

Gündelik hayatımı yönlendirirken onların bilgeliklerinden ilham alıyorum ama kararı onlara bırakmıyorum. Son söz kalbimize aittir. Oradan çıkmayan bir kararın pişmanlık doğurabileceğini düşünüyorum. Hayatın bir Dostoyevski romanını andırdığı zamanlar oluyor elbette ama Allah bizi dünyaya gönderirken kendi romanımızı yazmamızı istedi ve bu romanın adı hayat.

En sevdiğim roman kahramanı *Pal Sokağı Çocukları*'ndaki Nemeçek.

Hayatı pratiklerle yaşarız ama değerlerle anlamlı kılarız. Değerlerimizi hatırlatan çocukluk kahramanlarımız hayat boyu bizi bırakmaz. Nemeçek, benim için dünyadaki iyi ve onurlu insanları temsil ediyor. Vefayı, kaybederken kazanmayı ve sadakati.

Coen Kardeşleri sıkıcılığa meyyal olmalarına rağmen severim.

Fargo başta olmak üzere filmlerinde güçlü bir anlatım tarzları var. Wes Anderson'un çatlak anlatım tarzı güldürüyor. Büyük Budapeşte Otel'i'ni severek izlemiştim. Tarantino filmlerini de severim. Şener Şen ve Yavuz Turgul ikilisinin Türkiye'nin hikayesini güzel sarmaladığını düşünüyorum. Mustafa Uslu'nun Ayla ve Naim başta olmak üzere filmlerini takdir ediyorum. Yelpazem geniş. Türleri ve bakış açıları farklı olsa da iyi hikaye anlatıcılarına içten bir saygı besliyorum.

Müzikte coğrafya belirleyici bir rol oynuyor.

Sevdalinkaları çok seviyorum, Boşnak aşk şarkıları. Sevgilinin duyacağı kadar yüksek başka kimsenin duymayacağı kadar kısıp diye tarif edilir sevdalinkaların tonu. Büyük kızımın rafine müzik zevkiyle iyi bir plak seçkimiz oluyor. Ama benim tercihim yine coğrafyalara kulak vermek. Bir arkadaşımın ödünç aldığı Ümmü Gülsüm plağı ile Rika Zarei'nin Chante Israel'i yan yana duruyor. Hava Nagila'yı karaoke söyledüğimde şaşırın yakınlarım olmuştu. Aynı şekilde Ramallah'ta bir gece yarısı dinleyerek tanıştığım Walid Tawfiq'in doğum günün şarkısı Enzel Ya Gamil severek dinlediklerim arasında.

Cüda'nın yayınının ardından beş yıl geçti ve bu beş yılda farklı kitaplar kaleme aldım.

Önümüzdeki dönemde yayım süreçleri tamamlanıp okurla buluşacaklar inşallah. Kalemimi farklı türlerle zenginleştirmeyi seviyorum ve çocuklar için yazmaya başladım. Her sabah kalktığımda bir çocuk kitabı bölümü yazıyorum. Yeni çıkan kitapların hepsini takip etmek mümkün olmasa da göz atmaya gayret ediyorum. Özgüveni yüksek ve kendi kelimeleriyle okurlarını arayan yeni yazarları, Türkçe öğrenen yabancı dildeki kitapları ve akademik hayattan sivil alana geçiş yapan tez kitaplarını görmek mutlu ediyor. ☺☺☺

CAMERA OBSCURA

Halil İbrahim İzgi

İZ YAYINCILIK 2021

İKİ KAPAK ARASI GÜZEL ŞEYLER

Dil ve üslup olarak belli bir yetkinliğe ulaşan isimlerin kalemlerini çocukların safına dahil etmeleri anlamlı bir kazanım olacaktır. Usta hikâyecilerimizden Abdullah Harmancı'nın çocuklar için yazdığı öykülerden oluşan *Hışırta Avcısı* kitabı bu anlamda dikkâtimi çeken bir eser oldu. Yazar imgesel ve hayalsi bir yolculuk vaadediyor küçük okurlara.

Çocuklar için yazmak... Sanırım son yılların en dikkat çekici konu başlıklarından birisi bu. Çocuklar için masallar, romanlar yazmak, resimli kitaplar hazırlamak birçok insan için heyecan verici bir hedef haline geldi son yıllarda. Bu rüzgârın oluşmasında elbette sosyal medyanın etkisi büyük. Ama burada tuhaf bir durumun olduğunu göz ardı etmemek lazım. Öyle ki artık takipçi sayısı belli bir yeküne ulaşanlara kitap yazdırılır hâle geldi ve çocuk edebiyatı da bundan payını alıyor ne yazık ki. Bu kitapların nitelikleri ve içerikleri başka bir yazının konusu elbette. Ama çocuk edebiyatı dediğimiz alanın bu kalıcı olmayan ve takipçilere kitap satışına dönüşen bir raf haline gelmesi de iyi kitapların görünürlüğünü azaltıyor.

İmgesel yolculuk

Oldum olası yetişkinler için kalem oynatan yazarların çocuk edebiyatı alanına ilişkin metinler kaleme almasını önemsemişimdir. Dil ve üslup olarak belli bir yetkinliğe ulaşan

isimlerin kalemlerini çocukların safına dahil etmeleri anlamlı bir kazanım olacaktır. Usta hikâyecilerimizden Abdullah Harmancı'nın çocuklar için yazdığı öykülerden oluşan *Hışırta Avcısı* kitabı bu anlamda dikkâtimi çeken bir eser oldu. Yazarın yetişkinler için yazdığı hikâyelerin güzelliğine alışkın olanlar için bu kitaptaki öykülerin de çocuklar için hoş bir tınıya dönüşeceğine şüphe yok.

Hışırta Avcısı geleneksel motiflerle çağdaş çocuk edebiyatı dilinin harmanlandığı bir metin olarak öne çıkıyor. Haran Kafa isimli iri cüsseli, uzun kollu ve devasa Ramiz Amca'nın anlattığı ilginç öykülerden oluşuyor kitap. Birbirinden bağımsız yedi farklı öykü yer alıyor kitapta. Ama anlatıcının ve öyküleri dinleyen çocukların kitap boyunca devam eden serüvenleri bu bağımsızmış gibi görünen metinleri birbirine bağlıyor. Haliyle bir anlamda bağımsız ama kendi içinde birbirini tamamladığı için küçük bir romana da dönüşüyor kitap. Sade ve yalın bir anlatım tarzı var yazarın. Günümüz çocuklarının merak duyabileceği konuları başarılı bir öykü

diliyle harmanlayan yazar aynı zamanda imgesel ve hayalsi bir yolculuk vaadediyor küçük okurlara.

Hişirti Avcısı kitabıyla ilgili eleştireceğim iki husus var. Bunlardan ilki öykülerin içinde geçen bazı kelimelerin günümüz çocukları için ağır ya da kapalı olması. Mesela ‘yekinince’, ‘oturma’, ‘bağlık bağlık bağırma’, ‘zırtapoz’ gibi yerel sayılabilecek kullanımları birçok yetişkinin bile anlayacağı meçhul. Belki parantez içinde bunların anlamları verilse günümüz çocukları için daha manidar olabilirdi. Aynı zamanda kitaptaki öykü anlatıcısı olan ve kendine ‘Haran Kafa’ diyen Ramiz amcanın “Yahu Haran Kafa’yı hiç duymadınız mı daha önce? Ben arada Haran Kafa olurum.” demesi bu anlamdaki kafa karışıklığını çözüyor. Açıkçası ben bugüne kadar Haran Kafa ifadesini duymadım ve bir metinde rastlamadım. Sanırım bu yerel bir karakter olsa gerek. Aynı zamanda kitabın anlatıcısı olan ve yazarın özelliklerine oldukça vurgu yaptığı Haran Kafa tiplemesinin kitabın çizimlerinde hiç yer almaması büyük bir eksiklik. Sadece bir karede çizilen ama yazarın anlattığından tamamen farklı olan bu tiplemenin kitabın ruhuna ters düştüğünü belirtiyim. Öykü-çizgi uyumsuzluğunun birçok yerde var olması da kitabın çocuklar nezdindeki etki gücünü azaltıyor kanaatindeyim. Kitabın çizgi diline ilişkin bir eleştiri değil bu elbette, sadece metnin ruhundan uzak durmasıyla ilgili bir kaygı.

Daha önce çocuk edebiyatı dergisi olarak yayınlanan Beyaz Bulut’un bir yayınevine dönüşerek yayınladığı bu ilk öykü kitabını bütün çocuklara tavsiye ediyorum. Abdullah Harmancı’nın kaleminden çocuk öyküsü okumak büyük bir keyif, daha ne olsun! 🐞

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Ben çocuk olsam bu kitaptaki öyküleri bir çırpıda okur ve bazı öyküleri çok fantastik bulurdum.
- Kitabın öykü dilini ve anlatım tarzını çok severdim.
- Kitapta okuduğum öykülerin resimlerinin öyküye uygun olmasını umardım. Okuduğum metinde hayal ettiklerimi çizim olarak kitapta görsem fena olmazdı.

HIŞIRTI AVCISI

Abdullah Harmancı
RESİMLEYEN: Sibel Büyük

BEYAZBULUT KİTAP 2021

KAMER’İN FARKLI HİKÂYESİ

Şiirsel bir dille yazılan bu öykü kitabının kahramanı Kamer isimli bir erkek çocuğu. Bir kış günü doğan Kamer’in büyüme macerasının anlatıldığı sevimli öyküde, küçük bir çocuğun serüvenine eşlik eden babasıyla yaşadığı macera anlatılıyor. Bir ayağından dolayı engelli olan Kamer’in her türlü ihtiyacını karşılayan babasıyla yaşadıklarının anlatıldığı kitap, farkındalığın aynı zamanda sorumluluk olduğunu fısıldıyor bize. Çok kolay okunan bu kitabın resimlemesinin de çok güzel olduğunu ve kitabın ruhuyla birebir uygunluk içinde bulunduğunu söyleyelim. Yazarının bu ilk kitabının oldukça başarılı olduğunu ve yeni güzel kitaplarının habercisi olduğunu da belirtmeliyim.

BEN ÇOCUK OLSAM...

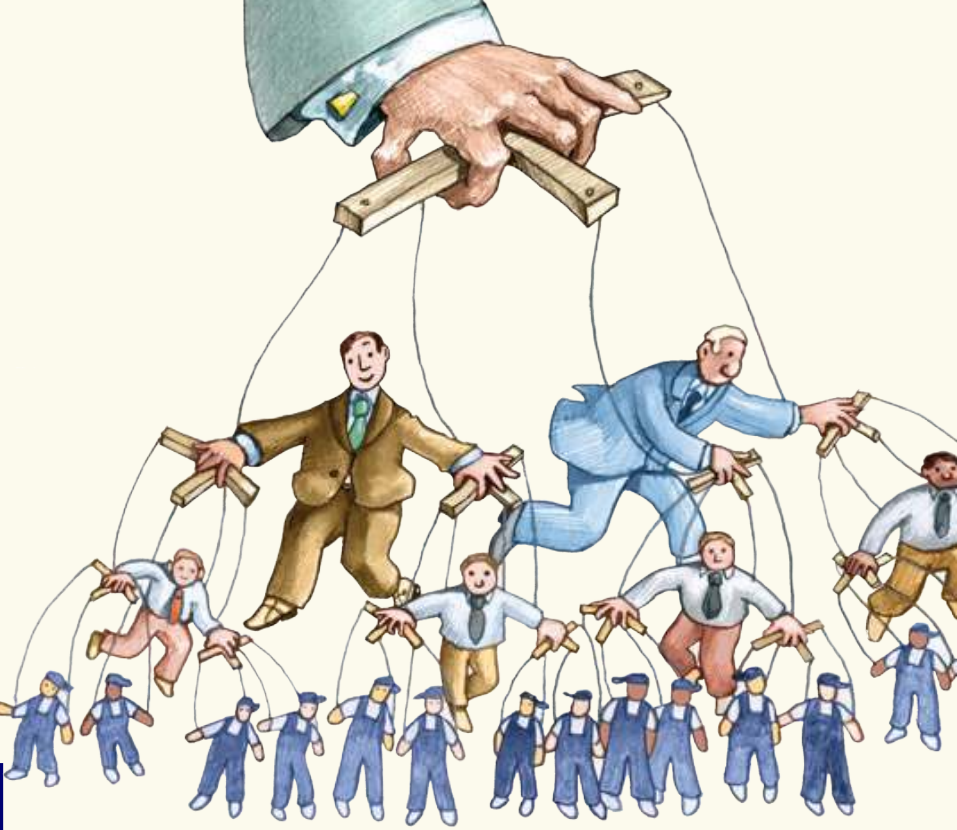
- Bu kitabın şiirsel dilini çok severdim ve kitabı kısa sürede ezberlerdim.
- Kitaptaki kahraman Kamer gibi engelli olan insanlara karşı empati duygum daha çok gelişirdi ve onların dünyasını anlamak için daha çok çaba sarfederdim.
- Kitabın metni kadar çizimlerine de bayıldım.

KAMER

Mehlika Çakmak
RESİMLEYEN: M. Ahmet Demir

ATÖLYE BALIK YAYINLARI 2021

İSVEÇ'TEKİ CANLILIĞIN MİMARLARINDAN TAGE LİNDBOM (1909-2001)

Tefekkürü önceleyen bir hayat benimseyen Tage Lindbom, bu hayat tarzının semeresi olan eserlerde, çağdaş zihniyetin önündeki “ilerleme” gibi engellerin neden olduğu tahribatı derinlemesine tahlil etmektedir. Celenekselcilerin sıkça atıfta bulunduğu modernitenin açmazlarına odaklanırken, diğer yandan da sözde demokrat modern toplumun tasavvurlarına yön veren liberalizm, sosyalizm gibi akımların yetersizliğine vurguda bulunmuştur.

Avrupa'da tasavvufun varlığının, İslam'ın intişarıyla paralel bir seyir izlediği malumdur. Sanılanın aksine, tasavvuf teori ve pratiğinin Batıdaki serüveni modern dönemin çok öncesinde, belki de Endülü's'ten başlayarak ele alınmak durumundadır. Her ülkedeki seyir biricik olmakla birlikte, tutan bir mayanın diğer ülkelerin düşünce hayatına da etkiye bulunmak suretiyle arayışlarda mesafe kat edilmesine ivme kazandırdığı gözlemlenebilir. Son dönemlerde artan Müslüman nüfusla öne çıkan İsvet'te İslam'la tanışmaya bazen tasavvufa olan ilgi eşlik etmektedir. Ünlü ressam Ivan Aguéli ile şair ve yazar Kurt Almqvist gibi İslam'ı benimsemenin yanında tasavvufi bir yol tutmasıyla dikkat çeken Tage Lindbom da İsvet'teki canlılığın mimarlarından birisi olarak anılmaktadır.

24 Ocak 1909 yılında Malmö'de dünyaya gelen Tage Lindbom, İsveç'in kuzeyinde yer alan Norrland'da büyür. Genç yaştan itibaren İsveç'teki sosyalist harekete ilgi duyan Lindbom, Stockholm Üniversitesi'nde eğitim görmüş, lisansüstü çalışmalarını da yine aynı üniversitede, özellikle işçi hareketi ve sendikalar konusuna yoğunlaşarak sosyalizmin toplum üzerindeki etkileri üzerine yaptığı çalışmalarla sürdürmüştür.

Doktorasını siyaset bilimi alanında yine sendikalar üzerine gerçekleştiren Lindbom, 1938—1965 yılları arasında Sosyal Demokrat Parti’de hem teorisyen olarak görev almış hem de partinin kalesi addedilen arşivlerin direktörlüğüne getirilmiştir. Böylece devlet yönetiminin tüm kademelerine mensup siyasetçilerle yakından ilişkili kurma fırsatını elde

İsveçli yazar Kurt Almqvist'in *The Forgotten Dimension* isimli eseriyle karşılaşması, hayatının sonraki döneminde önemli bir yere sahip iki mütefekfire, yani René Guénon ve Frithjof Schuon'a ulaşmasına vesile olmuştur.

etmiştir. İktidardaki sosyalist hareketin yönetimi esnasında belirgin bir refah söz konusu olmasına karşın, Lindbom mevcut dinamizmin korunup korunamayacağı konusunda kuşkuludur. Zira benmerkezci bir yaklaşımın hâkim olmaya başladığı 1950li yıllarda, sosyal demokrasinin yakaladığı maddî iktidara rağmen, tefekkürî boyutun eksikliği de kendini iyiden iyiye hissettirmektedir. İsveçli yazar Kurt Almqvist'in *The Forgotten Dimension* isimli eseriyle karşılaşması, hayatının sonraki döneminde önemli bir yere sahip iki mütefekfire, yani René Guénon ve Frithjof Schuon'a ulaşmasına vesile olmuştur.

Modernitenin açmazları

İsveç muhafazakarlığının "aksaçlı"sı olarak anılan Lindbom, 1960'lı yılların başlarında İslam'la müşerref olduktan sonra Schuon eliyle Şazeliyye'ye intisap ederek Zeyd ismini alır ve İsveç'te etkili olan Gelenekselci damarın sözcülerinden birisi haline gelir. 1962 yılında kaleme aldığı *Sancho Panza'nın Yeldeğirmenleri* isimli eseri, bir yandan diğer Gelenekselcilerin sıkça atıfta bulunduğu modernitenin açmazlarına odaklanırken, diğer yandan da sözde demokrat modern toplumun tasavvurlarına yön veren liberalizm, sosyalizm

gibi akımların yetersizliğine vurguda bulunmuştur. Daha önce Guénon'un altını çizdiği Niceliğin Egemenliği kavramını imlercesine Fransız Devrimi'nden sonra ortaya çıkan "eşitlik" benzeri anlayışların özünde ilahî olanın değil beşerî olanın egemenliği gibi bir sapma barındırdığını da eserde dile getirilen hususlardandır.

Bu eseri kaleme almasının ardından partideki görevinden ayrılması neredeyse zorunlu hale gelmiştir. Emekliliği olağanın dışında bir seyir izleyen Lindbom, Türkçeye de çevrilmiş olan *Demokrasi Miti*, *Başaklar ve Ayrık Otları* gibi yirmiyi aşkın kitap kaleme almıştır. Tefekkürü önceleyen bir hayat benimseyen ve oldukça üretken bir yazar olan Tage Lindbom, 2001 yılında vefat etmiştir.

Between Heaven and Earth gibi tefekkür ağırlıklı yeni hayat tarzının semeresi olan eserlerde, çağdaş zihniyetin önündeki "ilerleme" gibi engellerin neden olduğu tahribatı derinlemesine tahlil etmektedir. Lindbom'un zihninde, artık "Allah'ın yeryüzündeki halifesi" insan anlayışından salt rasyonalizme doğru savrulan bakış açılarının kökeninde ne olduğunun tespiti bir sorun olarak durmaktadır. Dünyayı günahla tanıştıran insandır ve bahsi geçen halifeliliğin yanı sıra ilahî surette oluşu, *eşref* ve *es-fel* arasında bir gidiş-gelişe de işaret etmektedir. İnsanın yeryüzüne indirilişi dikkate alındığında, bu aşağı âleme yalnızca kutsal olanı değil ayrıca bilkuve günahkârlığı da getirdiği ifade edilebilir. Belli bir süre idame ettirilen fitrî hâl, bir süre sonra yerini yeryüzüne tahakküm olarak ifade edilebilecek bir sanrıya da bırakmıştır. Zamanla ulaşılan profan bilginin de yardımıyla maddî bir hükümranlılık, cennet masumiyetini kaybetme pahasına elde edilmiş görünmektedir.

Bahane peşindeki insan

Aynı anda iki efendiye hizmet edilmesinin muhal olduğu öncülünden hareketle, gerçek Meliki ile yüzleşen insan -tabiri caizse- "sıvışma"nın yollarını aramak durumunda kalacak ve korku ile suçluluğun öne çıktığı bir tavırla bahanelerin peşine düşecektir. Modern insanın Tanrı merkezli tüm anlayışları geride bırakma çabasının ardında, duyduğu hicabın bir getirisi olarak fitrî hâline dönme arzusu da zaman zaman gerçekleşen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fitri hâle dönmenin önemi üzerinde hayli kafa yoran Tage Lindbom gibi fikir adamlarının açtığı yolda, nice canların kendi serüvenleri için bir hareket noktasıyla buluştukları hesaba katıldığı vakit, böylesi şahsiyetlerin önemi bir kez daha gün yüzüne çıkmaktadır. (●●●)

FUZÛLÎ NE DEMEK İSTEDİ: DOĞRU ANLAMAK MI YANLIŞ ANLAMAMAK MI?

Fuzûlî Ne Demek İstedi kitabını İhsan Fazlıoğlu'nun özellikle İslam düşünce geleneğini yanlış anlamama bağlamında oluşturmak istediği usûlün bir girişi olarak düşünmüşümdür hep. Fazlıoğlu, şiirin ortaya çıktığı zeminden o şiiri ortaya çıkaran düşünce tarihine dikkat çekerek yola koyulur. Ama mesele o düşünce tarihine dikkat çekerek bir geçmiş hamaseti değil aksine o geçmişin bir hafıza olduğu bilinciyle dildeki ve hayattaki karşılığına dikkat çekmektir.

10 Temmuz 2011... İstanbul/Balmumcu... Dünya Bülteni'ndeki ofisinde Akif Emre bir kitap uzattı... Kitap o dönem Klasik Yayınları'ndan çıkan İhsan hocanın *Fuzûlî Ne Demek İstedi?* kitabı... "Oku, konuşalım" dedi. Fuzûlî'nin bir şiirinin şerhini İslam düşünce geleneği içinde dolaşarak okuyordum adeta. İslam düşünce tarihinin nasıl okunması gerektiği meselesinin yoğun bir biçimde tartışıldığı bir dönemde böyle bir kitabın elime geçmesi de ayrıca önemliydi. Kitap, muhteva olarak bir düşünce tarihinin nasıl okunması gerektiği bağlamında bir etki bırakırken diğer taraftan İslam düşünce tasavvurunun ne olduğundan hareketle sanki bugün yeniden nasıl düşünebiliriz sorusuna cevap arayıcı ve yol gösterici bir mahiyete sahipti.

Şiiri ortaya çıkaran tarih

12 Temmuz'da Akif Abi'nin ofisinde metni konuştuk uzun uzun. Geçmiş tarih yapmak cümlesini ondan sık duyardım. Eğer geçmişiniz tarihiniz değilse geçmişinizi görebilmeniz, fark edebilirsiniz, oraya gidebilirsiniz ve bugünü anlamınız mümkün değil. Bununla birlikte geçmişinizi tarih yaptığınızda ancak bir düşünce tarihinizden, hafızadan ve onun size miras bıraktığı bir nazar, rey ve dil'den söz edebilirsiniz. Nitekim bu dil ve hafıza size dünü anlamada, bugünü yaşamada ve yarını görmede bir usûl kazandırır. Böyle olunca da bugünü ve geçmişini görüp okuyabildiğiniz gibi yarını da tahayyül ve tasavvur edebilirsiniz. İşte *Fuzûlî Ne Demek İstedi* bu bağlamda İslam düşünce tarihinin nasıl görüleceği ve nasıl okunacağı ve bugüne nasıl yorumlanacağı üzerine bir usûl kitabı.

Bu kitabın aslında temel iddiası genelde tarih özelde ise İslam düşünce geleneğiyle ilgili olarak "Nasıl doğru anlarız?" sorusu yerine "Nasıl yanlış anlamayız?" sorusuna bir cevap arayışı. Bunun için de Fazlıoğlu, bugünün dilini ve anlam dünyasını geçmişe taşıyarak değil, geçmişini kendi bağlamında anlamamanın yanlış anlamamanın en önemli ilkesi olduğuna dikkat çeker. Kitabın henüz başında "Mahsus olmadan Doğa üzerine, makul olmadan Tanrı üzerine, menkul olmadan

Din üzerine, mısak olmadan Kavram üzerine konuşulmaz" diyerek bağlamını da ortaya koyar. Bir başka deyişle yanlış anlamamanın ilkelerini ortaya koyar. Burada Fuzûlî'nin

İşk imiş her ne var Âlem'de
İlm bir kıl u kâl imiş ancak

mısrarını bir İz ve Gösterge yapan Fazlıoğlu, aslında o şiirin ortaya çıktığı zeminden o şiiri ortaya çıkaran düşünce tarihine dikkat çekerek yola koyulur. Ama mesele o düşünce tarihine dikkat çekerek bir geçmiş hamaseti değil aksine o geçmişin bir hafıza olduğu bilinciyle dildeki ve hayattaki karşılığına dikkat çekmektir. Çünkü tarih geçmişi yeniden kurgulamak değil bugünü yaşamak ve geleceği tasavvur etmektir. Öyleyse bugüne anlam veren bir "şey" bir anlama sahipse hem dün hem de yarın için bir anlama sahip demektir. Bu anlamda İhsan Fazlıoğlu bir şiir üzerinden temsili olarak bir tasvir ortaya koyar. Tasvir bizi herhangi bir görüntüye değil var olan bir gerçekliğe yani görünen bir düşünce uzayına götürür. Tam da burada dil devreye girer. Dilin görünende, düşünce uzayındaki mahalli ve mahaller arasındaki ilişkiler bütünü okuyucuyu bir anlam bütününe götürür ve insana bir nokta-i nazar kazandırır. Çünkü nokta-i nazarınız yoksa manzaranız dolayısıyla görebilme, bakabilme, düşünebilme imkânınız yok demektir.

Fuzûlî ile "Mefhuma yelken açan" Fazlıoğlu yine kendi deyişleriyle "Beyit gölünde yüzerken" ilim, ışık, âlem ve kıl u kâl şehirlerine yolculuk yapar. Davud Kayserî'den İbn Sina'ya yaptığı nazar görülmek istenen manzaranın da ipuçlarını verir. Nazar üzerinden aklın tertibi olan tefekkürün ne olduğunu anlatan Fazlıoğlu mütalaa müzakere gibi aklın hareketleri dediği hususlara dikkat çekerek nazar-amel, ilim-ahlak bütünlüğü üzerinde durur. Tam da burada içinde yaşadığımız kısırdöngüye dikkat çeker. Tarih olmayan geçmişini bugüne taşımakla yaşamı ve hayatı olmayan bugünü tarihe taşımamanın aynı şey olduğunu ısrarla belirterek donmanın, kısırlığın ve anlamsızlığın bununla ilgili olduğunu belirtir. Çünkü böyle yapmak, aslında ölü üzerine ölü toprağını biraz daha serpmek ve meseleleri görmezden gelmektir.

İhsan Fazlıoğlu

İhsan Fazlıoğlu'nun metninde en önemli temel ilke ise anlama ve yorumlama hususundaki esaslı duruştur. Ona göre anlama ve yorumlama yukarıdaki inşa gerekçelerinden dolayı birbirine karıştırıldığı için insanlar esas olarak doğru anlamaktan ziyade yanlış anlamamak için çaba sarf etmelidir. Öyleyse "Yorum, doğru anlamaktan daha çok yanlış anlamamak için verilen bir uğraşıdır." Dolayısıyla "Tarihi bir olgu ve olayın hem kendi bağlamında hem de o bağlamın içinde yer aldığı medeniyet küresinde (dolayısıyla hayat ağı içinde) varlığa gelen bir bilinç içeriği olarak anlaşılması gerekir." Öyleyse bugün bir sözlüğümüz yoksa dilimiz yok demektir. Ya da dilimiz bize ait değildir. Başka bir dil ile yaptığımız okuma ise okuma olmadığı gibi bir anlama da olmayacaktır.

Fuzûlî'nin ilgili beytini İbn Sina düşüncesinin şiirdeki tezahürü olarak gören Fazlıoğlu ilm, ısk, âlem ve kıl u kâl üzerinden İslam düşünce geleneğinin temel bağlamını da ortaya koyar. Kitabın ilm bölümünde öz olarak ameli ilm'in altı çizilir. Eylemek için bilmenin amacı ve ahlak ilişkisi dikkatle ortaya konur. İlm'i ve ısk'ı önceleyerek anlama çabalarının çeşitliliğini anlatırken aslında ilm ve ısk'ın bütünlüğünü de gösteren Fazlıoğlu bilhassa ilm ve ısk'ın terki edilmeye bağlamını da sufiler üzerinden anlatır. Aslında kitap ilm ve ısk arasındaki farklılığa dikkat çektiği kadar bütünlüğe dikkat çekmesiyle de önemlidir. Çünkü modern zihinsel sürecin her şeyi ayırarak öğrenmesi ve öğretmesine karşılık İslam düşünce geleneğindeki terki etme ve bütün içinde anlama usulüne uygun olarak Fazlıoğlu da makamsal farklılıklara dikkat çekerek makamsal farklılıkların bütünlüğü bozmadığına işaret eder.

Gurbette garip olanın selim olması gerekir

İlmi önceleyip ısk ve âlemi onun tezâhürü olarak görenlerle ısk'ı önceleyip ilm ve âlemi onun tezâhürü olarak görenler özde farklı bir şey yapmazlar. Burada bütünlüğü kaybedip bunlardan herhangi birini önceleyip diğerlerini ayırıştıranlar ise zevale ve anlamsızlığa sebep olurlar. Nitekim dönem dönem benzeri hataların yapıldığına dikkat çeken Fazlıoğlu, Fuzûlî'nin de yaşadığı dönem itibarıyla ıskı önceleyip ilmin ihmal edilmesinden memnun olmadığını söyler. Öyleyse burada bütünlüğün bozulmaması hem düşünce tarihinin yanlış anlaşılması için hem de bütünlüğün bozulmaması ve sürekliliğin sağlanması açısından önemlidir.

İhsan Fazlıoğlu İbn Sina sonrası süreci hemen hemen 18. yüzyıla kadar İbn Sina metafiziğinin egemen/belirleyici

olduğu bir süreç olarak kabul eder. Ona göre bu dönemde her düşünür kendi bağlamında onun çizdiği eksen üzerinde düşünür, yazar, çizer. Dolayısıyla İbn Sina ısk, ilm, âlem, kıl u kâl hususunda da ana çerçeveyi çizen insandır. Nitekim İbn Sina için en önemli amaç; aklın nazarî ve ameli güçlerinin kemale erdirilerek nefsin maddî dünyadan kurtularak ilahî dünyaya dönmesidir; ebedi mutluluk budur. Fazlıoğlu, İbn Sina üzerinden anlattığı bir üst dilde birleşme durumunu bir bakıma bugün için de ne yapılması gerektiği üzerinden misal gösterir. Nitekim Fuzûlî'nin dönemi itibarıyla yapmaya çalıştığının da bu olduğunu belirtir. Kitabın sonlarına doğru insanın yerini bilme hususuna dikkat çeken Fazlıoğlu, insanın üç yer idrakinden söz eder. *Nere-den, nere-de, nere-ye* bağlamında insanın gelişi, dönüşü ve duruşunu ele alır ve soruları *ne-yönden, ne-yön-de* ve *ne-yön-e* olarak yeniden düzenler. Yer ve yön sorununu birleştirir. İnsanın garipliğine ve gurbetine dikkat çeker. Buradaki hayatın selamete idamesi için Selam'ın ne olduğunun üzerinde duran Fazlıoğlu, Selam huzurunda salim olmayla selim olmanın önemine dikkat çeker. Çünkü gurbette garip olanın yolculuğunu selamete yapabilmesi için selim olması, teslim olması yoldan çıkmaması gerekir.

Kitabın sonlarında yazılış amacına uygun olarak asıl hususa yeniden dönen Fazlıoğlu benim benzer biçimde ilmi, nazarî, temsili, irfanî/müşahedeye dayalı düşünme olarak nitelendiğim, bilimsel, felsefi, sanatsal ve dinî düşünmenin (bilim, felsefe, sanat, din) dengesini hatırlatır. Bunlar arasındaki çatışmanın bir yıkım değil tahkim olduğunu belirtircesine, sürekliliğin ancak bu biçimde sağlanacağını belirtir. İnsani duyuların tek boyuta indirgenmesinin hem bugünü anlamada hem geçmiş tarih yapmada yol açacağı sıkıntılara yol açarak geleceği de anlamlandıramayacağını belirtir.

Yeni bir usûl

Fuzûlî Ne Demek İstedi kitabını İhsan Fazlıoğlu'nun özellikle İslam düşünce geleneğini yanlış anlamama bağlamında oluşturmak istediği usûlün bir girişi olarak düşünmüşümdür hep. Nitekim onun İslam temeddününü anlama çabasıyla ilgili seminerlerini dinlediğim de bu düşüncemde yanlışladığımı anladım. Küreler ekseninde hazırladığını bildiğim asıl metin yakında okuyucuyla buluşacak gibi. *Fuzûlî Ne Demek İstedi* ve benzeri çabaların içinde yaşadığımız yüzyıl bakımından yeni bir usûl ve bakış açısı olarak önemli olduğunu belirtmek isterim. Başta da belirttiğim gibi bugün asıl mesele; bilhassa geçmişle ilgili olarak nostalji, romantizm, kurgu ve inşa etmenin ve kendi doğrusunu dayatmanın ötesinde, onu yanlış anlamamadır. Çünkü doğru anlama iddialarının hepsinin bugünü tarihe taşıyarak nasıl bir geçmiş inşa ettiğini ve kurguladığını görüyoruz. Bu durum ise geçmiş gerçekliğinden koparak tamamen bugünü teyid edici bir geçmiş oluştururken ortaya da şizofren bir durum çıkarıyor. Oysa ki tarih olmayan geçmiş, gerçekliğini yitirir. Bunun temel şartı ise yanlış anlamama çabasıdır. (●●)

FUZULİ NE DEMEK İSTEDİ?

İhsan Fazlıoğlu

PAPERSENSE YAYINLARI

HARUN CANDAN

haruncandan@hotmail.com.tr

BİR SERİ KATİLİN GERÇEK HİKAYESİ

Çumra 1965 - Bir Seri Katilin Gerçek Hikayesi henüz kapağını aralamadan “ben başkayım” diye fısıldıyor. Sevinç Yavuz’un romanı tam da arkeolojik kazıların en heyecanlı günlerinde, 1965’te geçiyor. Çatalhöyük’ün getirdiği güzel şöhret kadar, bir de başında musibet vardır Çumra’nın; kaybolan insanlar. Üstelik kaybolanlardan üçü kazıda vazifeli Alman arkeologlardır. Bunun üzerine Ankara, gözü pek, genç, hırslı bir emniyet amiri tayin eder küçük ilçeye.

Polisiye edebiyatın tekinsiz labirentlerinde gezerken korkudan heyecana, hüzünden şaşkınlığa pek çok duyguyu deneyimleyen okur, olayların ya da vahşetin dozu ne ölçüde artarsa artsın, kurgunun kendine ilismeyeceğini bilmenin emniyetindedir. Bununla beraber, ilhamını gerçek hayattan alan hikâyelerin sunduğu okuma deneyimi, okuyucuda daha farklı tesirler bırakabilir. Bir kitapta anlatılan her şeyin hayali olduğunu bilmek başka şey, daha evvel yaşanıp sonradan kağıda döküldüğünü bilmek başka. *Çumra 1965 - Bir Seri*

Katilin Gerçek Hikayesi isminden ve alt başlığından da anlaşılacağı üzere 1965 yılında Konya’nın Çumra ilçesinde işlenen bir dizi seri cinayeti konu edinmesiyle, henüz kapağını aralamadan “ben başkayım” diye fısıldıyor.

Çatalhöyük kazısı ve cinayetler

Gazeteci ve televizyoncu Sevinç Yavuz, daha evvel kaleme aldığı belge niteliğindeki *Türk Seri Katiller* kitabında,

Ali Kemal yapbozun parçalarını birleştirdikçe, yerine oturtulması gereken daha çok parça çıkar karşısına. Polis amiri topladığı tüm bilgileri masaya serer ve büyük resmi görmeye başlar. Kazı ekibinden kaybolan şahıslar, binlerce yıl önceki adetlere uygun gömülen cesetler, tekinsiz bir arkeolog, Ali Kemal'in gayretlerinden hiç memnun olmayan bir belediye başkanı...

yazacağı eserin ipuçlarını vermişti. O kitabında da incelediği ve olayın gerçekleştiği dönemde gazetelerde "Çumra Cavanarı" olarak kendine yer bulmuş seri katilin hikâyesini, bu defa müstakil bir kitap olarak okurun beğenisine sunmuş. İçin içine arkeoloji ve gizem de girince, ortaya son derece çekici bir hikâye çıkmış.

Evveliyatında bataklık olan, gelip geçen bir tren haricinde kendi halinde unutulmuş bir kasabaymış Çumra. Atatürk, Adana seyahati esnasında Çumra'dan geçerken, kasabanın bayındır hale getirilmesini ve ilçe yapılmasını istemiş. Hikâyesi burada imne kazanan Çumra, 1958'de Çatalhöyük'ün keşfi ve takip eden yıllarda yapılan kazılarla bir anda tüm dünyanın ilgi odağı olmuş. Sevinç Yavuz'un romanı tam da arkeolojik kazıların en heyecanlı günlerinde, 1965'te geçiyor. Çatalhöyük'ün getirdiği güzel şöhret kadar, bir de başında musibet vardır Çumra'nın; kaybolan insanlar. Üstelik kaybolanlardan üçü kazıda vazifeli Alman arkeologlardır. Bunun üzerine Ankara, gözü pek genç, hırslı bir emniyet amiri tayin eder küçük ilçeye.

Aşk olduğu karısı ve küçük kızıyla Çumra'ya gelen emniyet amiri Ali Kemal, vakit kaybetmeden kolları sıvar ve vakaları incelemeye koyulur. Teşkilattaki polislerden bazıları, yeni amirlerinin azminde huzursuz olmuşlardır. Yine belediye başkanı da Ali Kemal'e karşı küçümseyicidir. Parçaları birleştirmeye başlayan Ali Kemal, kayıpların Çatalhöyük kazısı ve yozlaşmış idari mekanizmayla ilgisi olabileceğini hisseder. Bu esnada ortaya çıkan bir cesetse işleri daha karmaşık hale getirir. Aylar önce öldürüldüğü anlaşılan ceset, gömüldüğü yerden çıkarılmıştır. Bu, katilin meydan okuması mıdır, yoksa ipuçlarını işaret ettiği bir oyun mudur?

Parçalar yerine oturmuyor

Ali Kemal'in cinayetler ve Çatalhöyük kazısını ilişkilendirmesi için daha başka haklı gerekçeleri de vardır. Binlerce yıl evvel bu topraklarda zamanının ötesinde bir uygarlık kuran bu insanlar, tıpkı katilin yaptığı gibi, ölümlerini yaşam alanlarının zeminlerine, cenin pozisyonunda ve dik şekilde gömmüşlerdir. Öte yandan küçük kasabanın ketum halkının sanki olaylar yok sayıyormuş hatta ört bas ediyormuş gibi davranması da emniyet amiri için bir muammadır. Pek çok kişi aylardır haber alamadığı bir yakınının aslında "büyük şehire" gitmiş olduğunu, bir varsayımından çok hakikat gibi dile getirmekten çekinmez. Ali Kemal yapbozun parçalarını birleştirdikçe, yerine oturtulması gereken daha çok parça çıkar karşısına.

Sevinç Yavuz

Bu süreçte en çok şüphelendiği kişiye, kazıyı yürüten ekibin lideri Alman arkeolog William'dır. Kendisine karşı sergilediği bariz hasmane tutum, amirin dikkatini arkeolog üzerinde yoğunlaştırır. O günlerin birinde kaybolan, kazıda vazifeli şoför ise Ali Kemal'in kuşularındaki haklılığını gösterir gibidir. Polis amiri topladığı tüm bilgileri masaya serer ve büyük resmi görmeye başlar. Kazı ekibinden kaybolan şahıslar, binlerce yıl önceki adetlere uygun gömülen cesetler, tekinsiz bir arkeolog, Ali Kemal'in gayretlerinden hiç memnun olmayan bir belediye başkanı... Besbelli ortada arkeologların ve siyasilere de dâhil olduğu bir tarihi eser kaçakçılığı meselesi vardır ve bu şebeke işlerini yürütmek için cinayet işlemekten dahi çekinmemektedir. Fakat Ali Kemal'in birleştirdiği parçalar yerine oturmuyacaktır. Olay tahmin ettiğinden daha farklıdır ve cinayetleri çözmek için çıktığı bu yol, katille kişisel çok olmuştur. (●●●)

**ÇUMRA 1965 - BİR SERİ
KATİLİN GERÇEK HİKÂYESİ**

Sevinç Yavuz
PROFİL KİTAP 2021

ÇAVDAR TARLASINDA BİR ÖMÜR

Ünlü edebiyatçı J. D. Salinger'ın hayatı üzerindeki sis perdesini aralayan Salinger, sadece bir yazar biyografisi olmanın çok ötesine geçiyor. Bir belgesel, bir karakter analizi, dedektiflik öyküsü, yakın tarihin panoraması, edebiyat üzerine bir tez ve belki de daha fazlası.

Çavdar Tarlasında Çocuklar romanının yazarı J. D. Salinger hakkında söylenecek çok şey var ve aynı zamanda -mükemmel bir tezat olarak- o kadar da çok şey yok. Söylenecek çok şeyin olmasının sebebi... Eh, *Çavdar Tarlasında Çocuklar*'ı okuduysanız ve Salinger ile onu çevreleyen efsaneye biraz olsun aşinaysanız yirminci yüzyılın en önemli kitaplarından birini yazmış bu adam hakkında birkaç kelime edilebileceğini düşünebilirsiniz. Söylenecek pek bir şey olmamasının sebebi ise Salinger'ın ömrünün çoğunu mahremiyet içinde, gazetecilerden ve her fırsatta soluğu onun yaşadığı yerde alıp onunla tanışmaya can atan hayranlarından uzak bir biçimde geçirmesi idi. Kimse onun ne yaptığını bilmiyordu. Bilenler de bu konuda konuşmamayı seçiyordu. Ancak ölümünden sonra ona en yakın olan birçok insan konuşmaya karar verdi. Ve de Salinger'ın hayatını bir sis perdesiyle örten efsanenin gerçeklerini anlatmaya başladılar.

Salinger kitabı, sadece bir yazar biyografisi olmanın çok ötesine geçiyor. Bir belgesel, bir karakter analizi, bir dedektiflik öyküsü, yakın tarihin bir panoraması, edebiyat üzerine bir tez ve belki de daha fazlası.

En büyük derdi dertsizlik

ABD'nin hasarsız atlatıp sonrasında zenginleştiği Birinci Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde doğan Salinger ve ülkesinin korunaklı ve zengin talihini paylaşır. Babası gelenekçi, sert, dindar bir Musevi, annesi ise İrlanda asıllı bir Katolik'tir. Zengin ailenin şımartılmış çocuğu olarak bir fanusun içinde yetişir ve erken yaşlardan itibaren bir isyan büyütür içinde. En büyük derdi belki de herhangi bir derdinin olmamasıdır.

Roman ve öykülerinde anlattığı karakterlere benzer bir biçimde okul hayatı çok sorunlu bir gençtir. Tiyatro ve edebiyat dersleri hariç neredeyse tüm dersleri berbatır ve okul yönetimine göre bunun sebebi "zeki ama ağır hasar görmüş bir çocuk" olmasıdır. Ancak belki de bunun sebebi "yazmak" dışında pek bir şeyle ilgilenmemesidir. Unutulmaz karakteri Holden Caulfield gibi o da defalarca okul değiştirir. Sonrasında hayatının ilk büyük travmasını İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşar. Takıntılı bir şekilde sevdiği sevgilisi Oona O'Neill'in Charlie Chaplin'le evlendiği haberini gazetelerden okur ve hemen ardından Normandiya Çıkarması'na katılmak üzere İngiltere'ye gönderilir. Normandiya, Hürtgen, Ardenler ve Kaufering boyunca, hayatındaki en büyük tutkusu olan yazmaya tutunur. Belki de Avrupa cephesinde yitirdiği masumiyeti ömrü boyunca sanatında arar. Yıkılmış, parçalanmış, insanlığını yitirmiş bir dünyada şahit oldu-

ğu dehşetin ardından bu yıkık üslubun artık kendi üslubu olduğunu bilerek evine döner. Savaş hakkında neredeyse hiç yazmasa da belki de döndükten sonra yazdığı her şeyde savaşın bir izi vardır.

Yazdı ve pişman yaşadı

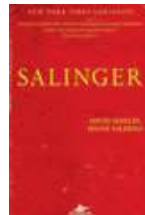
Salinger, *Çavdar Tarlasında Çocuklar*'ı yazmaya savaştan önce başlamış olsa da çok sonrasında tamamlayabilir ve kitap ancak 1951'de basılır. Her şeyi kâğıda dökmesi on yılını alır. Hayatının geri kalanını da bu kitabın pişmanlığıyla geçirir. *Çavdar Tarlasında Çocuklar* ona çok az insanın hayal edilebileceği bir şöret kazandırır ve birçok insan böylesi bir şöhrete kucak açacakken o sırtını döner. Doğal olarak insanlar onun bu "garip" tepkisini sorgular ve anlamlandıramaz. Ancak kim bilir, belki de onun şöhretle olan ilişkisi mümkün olan en akli başında ilişkidir.

Salinger eserlerinde amaçsız, pusulasız, cöküşün eşliğinde veya yıkık, zeki, hassas, içine düştüğü dünyanın saçmalıklarla ve sahtelikleriyle baş edemeyen çocukların, gençlerin portresini çizer daima. Çoğunlukla kendisini anlatır. Kırılan kalbini, travmaya uğratılmış aklını... Olduğundan daha mükemmel bir biçimde anlatır. Tutkuyla ve hevesle. Yirminci yüzyıla damgasını vuracak gençlik isyanının ne olduğunu kimse bilmeden önce ilk işaret fişğini yakarak yazar. Titizlikle yazar. Noktasına virgüle bile dokunulamayacak bir hassasiyetle.

Münzevi yazar arketipidir. Tavizsiz ve kayıtsız bir kesinlikle yazar.

Mükemmeliyetçi bir takıntıyla yazar. Aylarca ve hatta yıllarca usanmadan, kusursuzu bulana dek yılmadan.

Salinger, kaybettiği masumiyeti ve ruhu bir ömür boyu yazarak, onca sahte insanın arasında nasıl yaşayabildiklerine inanamadığı insanlardan uzakta bir ömür geçirecek yazar. (•••)

SALINGER

David Shields, Shane Salerno
Çev: Ekin Can Göksoy

PEGASUS YAYINLARI 2020

Muhit KİTAP

**Gerçekten yüzleşilmemiş,
konuşulmamış hiçbir acı dinmez.**

muhitkitap.com.tr

muhitkitap

TOYNBEE'DEN İNSAN, HAYAT, TARİH VE TOPLUM OKUMASI

İnsan Soyu ve Toprak Ana'da insanla ilgili her şeyi bulmak mümkün. Verilerden yola çıkarak düşünce üretir Toynbee. Bir düşünce diğer düşünceyle bağlantılıdır. Öyle olunca kitap boyunca tarih öncesi devirlerden modern zamanlara kadar yaptığı insan, hayat, toplum ve tarih okuması uzun, düşündürücü, bilgilendirici bir serüvene dönüşür.

Modern dönemin efsanevi tarihçilerinden biri Fernand Braudel ise, diğeri Arnold Toynbee'dir. Efsane olmalarının nedeni, sadece tarih alanında yaptıkları araştırmalar değildir. Ayrıca bu tarih üzerine düşünce üretmeleridir. Yorumcudur bu iki tarihçi. Tarih felsefesi de yaparlar. Sosyologların birinci derecede kaynakları arasındadır kitapları. Sanatı da bilirler. Din ve toplum onların araştırmalarında başköşeyi tutar. Sanatın ve dinin toplum yapılaşmasında, devlet düzeninde, ekonomi kadar belki de ondan da fazla belirleyici olduğunun farkındadırlar. Siyasi savaşların temellerine bu yüzden bu iki tarihçi, diğer tarihçilerden daha hızlı ve etkileyici ilerler. Onları okuduğumuzda tarihin gelip geçmiş, bir eski zaman hikâyesi olmadığını anlarız.

Toynbee'nin Türkçeye yeni çevrilen *İnsan Soyu ve Toprak Ana* kitabı yukarıda saydığımız özelliklerin tamamını taşımaktadır. İnsan üzerine düşünür Toynbee kitap boyunca. İnsanın farklı mekân ve zamanlarda aldığı şekilleri araştırmaya çalışır. Bu araştırma için sadece tarih bilgisi yeterli değildir. Ayrıca sanat, din, sosyoloji, felsefe, siyaset hatta edebiyat bilgisi de gerekir. Toynbee'de bunların tamamı bulunmaktadır. O yüzden, "Dünyanın Öyküsel Bir Tarihi" alt başlığıyla çıkan *İnsan Soyu ve Toprak Ana*'da insanla ilgili her şeyi bulmak mümkün. İnsanların temel ihtiyaçları... Bu ihtiyaçlara binaen oluşan toplumlar... Toplamların birbiriyle karşılaşmaları... Coğrafyanın bu oluşumdaki etkileri... Denizler, dağlar, kaynak sular, ırmaklar, verimli araziler, sonrasında da tabiatın baş edilemeyen güçleri... Toynbee'nin insanı düşünürken kullandığı şartlar ve bilgilerdir. Taşlar mesela. Taş ocakları, taşların biçimlendirilmesi, oyulması... toplumda nasıl bir mimari ilerlemeye denk düşmektedir, Toynbee'den öğrenilebilir. Alüvyonlu arazilerin, bu alüvyonlu arazileri meydana getiren ırmakların tarım ve hayvancılıkla ilişkisi, yine Toynbee'nin "insan tarihi"nde bulunabilir. Sonrasınday-

sa, dinlerin ortaya çıkması... Baş edilmesi güç kuraklık, sel felaketi, deprem, aşırı kar yağışı, fırtına gibi tabiat olaylarının insanlarda yol açtığı korkular... Korkuların dinî inançları meydana getirmesi, şekillendirmesi... Sonrasındaysa, insanın aklını kullanarak tabiat olaylarıyla az da olsa baş etmesi üzerine inançlarındaki değişimler, yine Toynbee'nin dikkat kesildiği ve tarih araştırmalarında kullandığı verilerdir.

Tarihe kuş bakışı bakar

Bu sağlam verilerden yola çıkarak düşünce üretir Toynbee. Bir düşünce diğer düşünceyle bağlantılıdır. Öyle olunca Toynbee'nin *İnsan Soyu ve Toprak Ana* boyunca tarih öncesi devirlerden modern zamanlara kadar yaptığı insan, hayat, toplum ve tarih okuması uzun, düşündürücü, bilgilendirici bir serüvene dönüşür. Hem Toynbee için hem de onun okuyucusu için tam bir düşünsel serüvendir *İnsan Soyu ve Toprak Ana*. Bellidir, Toynbee dönem dönem sorular sormuş ve bu soruların cevaplarını araştırmıştır. Soru, soruyu doğurmuş. Cevaplar diğer sorulara yol açmıştır. Bu yüzden *İnsan Soyu ve Toprak Ana* akademik bir çalışma değildir. Daha doğrusu akademik çalışma yöntem ve yazılımından uzaktır. Toynbee kronolojiden uzaklaşmasa da, ona bütünüyle bağlı da kalmaz. Zaman sıralamasında da aynı yöntemi kullanır. Tarihler önemlidir. Birbirini etkiler ama bu etkiyi, zamansal sıralamadan takip etmek zordur. O yüzden Toynbee tarihe kuş bakışı bakar. Temel noktaları, değişimleri yakalar ve inceler. Bir yüzyılın olayı, bazen birkaç yüzyıl sonrasını etkilemektedir çünkü. Toynbee'yi en çok heyecanlandıran etki ve olaylar da bunlardır.

Diğer bir husus, Toynbee *İnsan Soyu ve Toprak Ana*'da kıyas yöntemini kullanır. Mesela Sümer, Akad ve Firavunlar Dönemi Mısır karşılaştırması. Mimari, kültür, tarım, yönetim ve

Toynbee kıyas yöntemini kullanır. Mesela Sümer, Akad ve Firavunlar Dönemi Mısır karşılaştırması. Mimari, kültür, tarım ve inançta bu toplum ve devletlerin kıyası, hem bu toplumları okuyucuya daha anlaşılır kılar hem de aralarındaki farklılıklardan yola çıkarak ilerleyen dönemlerin analizini kolaylaştırır. Daha kalıcı olmayı da sağlar kıyas yöntemi.

inançta bu toplum ve devletlerin kıyası, hem bu toplumları okuyucuya daha anlaşılır kılar hem de aralarındaki farklılıklardan yola çıkarak ilerleyen dönemlerin analizini kolaylaştırır. Daha kalıcı ve etkileyici olmayı da sağlar kıyas yöntemi. *İnsan Soy ve Toprak Ana*'daki konu, anlatım ve fikirlerin etkileyiciliği biraz da bu yüzdendir. Diğer bir örnek: Buda, Zerdüş, "İkinci İşaya", Konfüçyüs ve Pythagoras kıyası. Aynı dönemin insanlarıdır bunlar. Her biri farklı toplumlarda farklı inançları vaaz etmişlerdir. Fakat benzer yönleri de vardır. Mesela Pythagoras'la Buda'nın öğretileri birbirine o kadar benzemektedir ki bu, ikisinin de aynı kaynaktan beslendiğini düşündürür. Ayrıca bu kişilerin birer din kurucu olmaları, mevcut düzene karşı çıkmaları, bozulmuş ahlak ilkelerini yeniden kurmaları ve düzeltmeleri, siyasi iktidarla ilişkileri de, diğer benzer yönleridir. Açık seçik ifade edilmemiş olsa da, çeviride güme gittiğini düşündüğümüz, Toynbee'nin bu beş kişi üzerindeki temel fikri ve tespitiye beşinin de ortaya çıktığı dönemde tek tanrıcı inanca sahip olduklarıdır.

Çeviride güme giden diyerek maalesef *İnsan Soy ve Toprak Ana*'nın en acı gerçeğine geliyoruz. Kitabın çevirisi başlı başına sıkıntıdır. Dev bir yazar, müthiş bir konu fakat başarısız bir çeviri... Bu durumda oturup ağlasak yeridir. Çünkü Ahmet Aybars Çağlayan, bu çetin çeviri işinin altından kalkamamıştır. Bir kere çevirmenimiz tarih terminolojisini bilmemektedir. Toynbee'nin sık sık girip çıktığı din ve sanat konularında da kavramlara hâkim değildir. Üçüncüsü, Toynbee'nin üslubunu yakalayamamış ve Türkçeye yansıtamamıştır. Bu, gerçekten çok zor bir şeydir. Bari kendi üslubuyla anlaşılır bir çeviri yapsaydı diyoruz. Bu da çeviriyi okunmaz hale getiren dördüncü sebeptir. Misal: "Her nasılsa, diğer çıkmalar Helen Dünyası'nın Bacchanalia cinsel şenlikleri [Dionysia bolluk ayinleri [orgia], Ön Asya'da tanrıça Kybele'ye sefahat âlemiyle tapınma, Montanusçu kadın peygamberlerin vecde gelmeleri, Mevlevi dervişlerin hipnotize edici dansları ve MÖ on birinci yüzyılda Suriye'deki Kral Saul'a hastalık bulaştıran peygamberler takımının hezeyanıydı." (s. 248) Güya tırnaklı parantez, anlaşılma-yan yerleri anlaşılır kılmak için kullanılmış. Çevirmen öyle diyor. Fakat cümle bozuk. Bilgi hatalarının ise Toynbee'ye ait olduğunu sanmıyorum. Cümleden bir şey anlaşılmıyor. En iyi ihtimal, bu hareket ve olaylar benzer etkiye sahiptir denilmek istenmiştir.

Kitapla uğraşmak heyecan verici

Bir cümleyi ikiye, bazen de üçe bölmek ve anlaşılır hale getirmek, fazla mesai mi gerektirir? Sanmıyorum. Bu cümlelerin öncesine bakalım: "Bu şehvet dolu ritüelin amacı pornografi değildi; sempatik büyü [birlikduygu büyü] ile insanların

ve evcilleştirilmiş bitkilerle hayvanların doğurganlığını gayrete getirmek için tasarlanmıştı." Gerçekten "birlikduygu büyü" çok açıklayıcı olmuş. Peki "doğurganlığını gayrete getirmek"ten ne anlamalıyız? Çevirmen keşke bu ifadenin yanına da bir tırnaklı parantez açsaydı. Anlaşıyor ki sıkıntı, çevirmenimizin Türkçesi, İngilizcesi, kavram/terim bilgisinin yetersizliğidir. Başka bir misal: Kitabın bir yerinde "din kuru-cusu", diğer yerinde "peygamber" diye anılan Zerdüş, Buda ve Pythagoras'dan ayrıca "evliya" diye de söz edenin, bu kavram kargaşasını yaşayanın ve metne geçirenin Toynbee olduğunu hiç sanmıyorum.

Çevirmenimiz ya bile bile kavramları anlamından etmeye ve belirsizleştirmeye çalışıyor ya da gerçekten bu kelimeler arasındaki nüansı bilmiyor. Peki, "Nirvana"yı "sönüklük" (s. 230) diye çevirmesi nedir? "Nirvana"yı gerçekten bilmiyor olamaz değil mi? "Sönüklük" nedir ayrıca? "Nirvana"yı "sönüklük" kelimesiyle karşılayarak nasıl bir anlam katlamı yaptığının farkında mıdır "İngilizceden Çeviren"imiz? Son olarak, çevirmenin dipnot koyup, okuyucuyu bilgilendirmesi gereken belki yüzlerce yerden birinde dipnot görüyoruz. Onlar da eksik yani yeterli düzeyde değil. Bu yüzden çevirinin aceleye getirildiğini düşünmekten kendimizi alamıyoruz.

Kitabın birkaç bölümünden misal getirerek çevirmenimizi eleştirdim. Fakat benzer hatta daha fahiş hatalar diğer bölümlerde de var. Hepsine burada değinmek, çeviriden daha çok sayfa yazmayı gerektirir. Yine de şunu söyleyebiliriz; kötü çeviri, kavram kargaşası ve bozuk cümlelere rağmen Toynbee'nin *İnsan Soy ve Toprak Ana*'sıyla uğraşmak heyecan vericiydi. Keşke bir mütercim ekip tarafından tekrar çevrilse bu eser. Ve felsefe, tarih, sosyoloji, teoloji, sanat tarihi gibi farklı disiplinlerden redaktörlerin, musahhihlerin elinden geçtikten sonra yayımlansa... Buna değer. (●●●)

İNSAN SOYU VE TOPRAK ANA - DÜNYANIN ÖYKÜSEL BİR TARİHİ

ARNOLD TOYNBEE
Çev: Ahmet Aybars Çağlayan
AYRINTI YAYINLARI 2021

BALTAN TAŞA DEĞECEK, ORADA ÖYKÜ ÇİÇEKLERİ AÇACAK

İyi bir fotoğraf omzun üstünden meleği göstermelidir, der Osman Konuk. İyi bir edebî metin ilahî olana selam vermelidir Harmancı öyküsünde. Bu durum aslında onun öykülerini ideolojik kılmaz. Kahramanın derdinin sahiciliği hissedilir her satırda. Harmancı, özellikle çocukluğundan esinlendiği otobiyografik öykülerle karşımızda gibidir..

Abdullah Harmancı'nın yeni öykü kitabı *Baltan Taşa Değecek*, Muhit Kitap tarafından yayımlandı. Yazar, gerek *Kurmacanın Büyülü Sureti* adlı kuramsal eseriyle gerekse öykü kitaplarıyla öyküyle olan dostluğundan ödün vermedi. *Muhteris*'te keşfettiğim bir şey vardı onun öyküsüne dair: Hayatın keşmekeşine kapılıp unutulmaması gereken bir bakış vardır onun öykülerinde. Bu bakış öykülerinin temasına, öykü anlayışına, kahramanlarının derdine de yansır. İyi bir fotoğraf omzun üstünden meleği göstermelidir, der Osman Konuk. İyi bir edebî metin ilahî olana selam vermelidir Harmancı öyküsünde. Bu durum aslında onun öykülerini ideolojik kılmaz. Kahramanın derdinin sahiciliği hissedilir her satırda. Okur her zaman o derde inanmaya yazgılı kalır. Entelektüel yönü olan ve vicdanını asla kenara koymayan kahramanlar öykülerin merkezinde yer almaktan, en az öyküleri okuyan okurlar kadar memnunnardı. Acaba *Baltan Taşa Değecek*, okurlara ne vadediyor?

Kitap "Yenilginin Süreksiz Keşfi"yle başlar ve ilk öyküde karakterlerde gözlemlenen entelektüellik göze çarpar. "Benim şu kitap bir patlasın da..." diyen bir karakterle karşı karşıya kalırız. Geçmişe dönüşlerle karakter bir başka kişiyi, dayısını hatırlar. Her zaman onun çocukluğunda onları eğlendiren kişinin yerinde şimdi o vardır. "Nisan Rüzgârı" ise Mustafa Kutlu'nun *Ya Tahammül Ya Sefer* adlı eserindeki Prof. Asım karakterini anımsattı bana. "Kazancakis Susmalı" öyküsünde devamlı birilerine benzetilen karakter karşımızdadır. İç sesi onu yoracak şekilde konuşur, durur. *Baltan Taşa Değecek*'te, Harmancı, özellikle çocukluğundan esinlendiği otobiyografik olduğunu düşündüğüm öykülerle karşımızda gibi duruyor.

"Rüzgârda Bolero" hatırladığım öykülerden biri oldu. Bir şairin yaşadığı iç çalkantı ve bocalamaların çok iyi yansıtıldığı bir öykü bu. Zoraki sarışınlardan etrafımızda ne çok olduğunu anımsadım. Öte yandan ana karakterin çok haklı soruları var öyküde. "Edebiyat her şey midir?" sorusu mühim. Ya da acaba Müslüman sanatçı ve yazarların dünyasında edebiyat her şey mi olmalıdır?

"Son Adım"da Abdullah Harmancı öyküsünde çok da alışık olmadığım bir şey gözüme çarptı: Şiirsellik. Şiirsel üslubun hakim olduğu bir öykü Son Adım. Hatta kitabın en uzun

öyküsü olan Kayısı Ağacı için de bu yorum yapılabilir. "Kırmızı Balon", Cihan Aktaş, Cemal Şakar, Susanna Tamaro ve Mukadder Gemici'ye ithaf edilmiş. Harmancı'nın çok sevdiği öyküler olmalı ithafta bahsettiği öyküler. "Kırmızı Balon"un da eserde en çok öne çıkan öykülerden biri olduğunu düşünüyorum. Önyargı sahibi bir babanın çocuğunun üzerine titremesi ve akabinde gelişen olaylar, yazar tarafından zeki bir üslupla kaleme alınmış. Hikâyenin sonunda tabir yerindeyse herkesin bir anda eşitlenmesi ilgi çekiciydi.

Karakterlerin gözlemci rolü ön planda

"Bambu Sandalye"de yazarın öyküsünde alışık olduğumuz bir tavır vardır. Harmancı öyküsünde, karakterlerin yaşamdaki gözlemci rolü ön plandadır. Olan biten, o gözlemci karakterin kendi dünyasında yıkım ya da yapımlara yani büyük değişikliklere yol açar. Karakterler dış dünyada olan biten ile yüksek empati içindedir. Belki de bu yüzden bu empatik bakış çoğu zaman okura da geçen bir rol üstlenir. Bambu Sandalye de yazarın bu tip öykülerinden yalnızca bir tanesi.

Abdullah Harmancı, bu eserinde kimi zaman dayısını kaybetmiş bir çocuğun hayatını kimi zaman bir şairin iç çalkantılarını kimi zaman ön yargılı bir babanın Suriyeli çocuğa olan bakışını kimi zamansa bir çocuğun babasına sorduğu boyundan büyük soruları merkeze alıyor. Yazarın baltayı taş vurduğu yerde öykü çiçekleri açıyor desek yanılmayız herhalde... Acaba yazar da bazen böyle düşünüyor mu? Yani, kendine, gençken yazdığı o dönemlere bakıp şöyle diyor mu mesela: Kim derdi ki baltan taşla değecek, orada öykü çiçekleri açacak... (•••)

BALTAN TAŞA DEĞECEK

Abdullah Harmancı
MUHİT KİTAP 2021

Buralarda kaç kere ölüdür?

Bir ateşin közlerinde dağlanmış yaşamlar: *Uzak Değil*

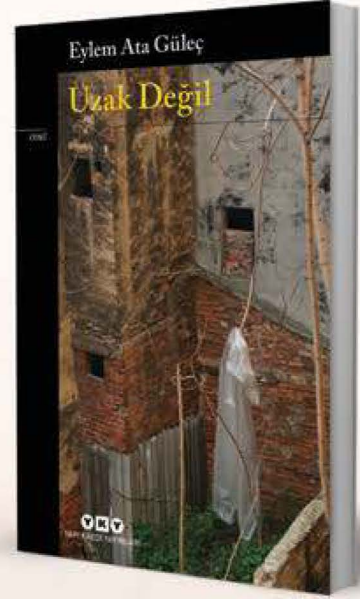
Günümüz öykücülerinden Eylem Ata Güleç *Uzak Değil*'de, önceki kitabı *Boşlukta Büyüyen*'de olduğu gibi, çatışmanın, gerilimin izlerini ve kadınların, çocukların, yaşlıların günlük yaşamındaki etkilerini ustalıkla öyküleştiriyor.

Kitapta yer alan on üç öyküde yazar, şiddet sarmalında parçalanmış yaşamları güçlü simgelerle, soyutlamalarla, yer yer de ironiyle yazınsal katlara taşıyor. Toplumsal gerçekler, siyasal olaylar ve yıkımlar onun şefkatli kaleminde insani bir boyut kazanıyor.

Uzak Değil

Eylem Ata Güleç

Öykü, 88 s.

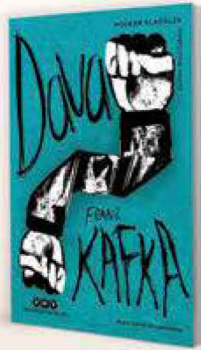
YKY'DE YENİ KİTAPLAR

Çocuklar İçin Bach

Helen Garner

Çeviren: Darmin Hadzibegović
Roman, 104 s.

Dava

Franz Kafka

Bruno Schulz'un sonsözüyle
Çeviren: İlkur Özdemir
Modern Klasikler, 192 s.

Babam Omuzlarımda

Metin Arditi

Çeviren: Ayşenaz Cengiz
Roman, 80 s.

Hayatın her anında Türk Telekom Prime yanında

Sosyal Medyalı
30 GB

1500 DK + 250 SMS

20 GB
+
5 GB

Sosyal Medya & **Sınırsız** Yaay

+
5GB

Sil Süpür'den Hediye

+
Türk Telekomlularla
Sınırsız Konuşma

+
Sınırsız
WhatsApp ve BiP

65^{TL}
AY

İlk ay
30 GB
hediye

Yeni gelen bireysel abonelere, 12+12 ay sözünüze.
İlk 12 ay geçerli fiyattır, ikinci 12 ayda fiyat aylık 73 TL olacaktır.

14.01.2021 tarihinden itibaren yeni gelen aboneler yararlanabilir. Data aşımı her 250 MB için 15 TL'dir. Dakika ve SMS aşımaları ücretlendirilir. Faydalar devretmez. Damga vergisi, telsiz kullanım ücreti ve iptalde cayma bedellidir. Yeni hat tesisinde ÖİV ve telsiz ruhsatname ücreti alınır. Taahhüt bitiminde güncel fiyatlar uygulanır. Sınırsız WhatsApp faydası mesajlaşmada geçerlidir. 30 GB, SIM kartla cihazları 4.5G olup 90 günde SMS gönderenlerdir. Sil Süpür 5 GB hediye internet faydasından 31.06.2021 tarihine kadar numara taşıma ve yeni hat aktivasyonu yoluyla gelenler, 31.12.2022 tarihine kadar yararlanabilir. Sil Süpür'den hediye 5 GB ayrıcalığından Sil Süpür uygulaması aracılığıyla yararlanılabilmektedir. Ek fayda ayrıntıları için web sitemizi ziyaret ediniz. Ayrıntılı bilgi için: www.turktelekomprime.com.tr

Türk Telekom
Prime
KAT KAT HAYAT